Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

[redacted]

«ՆՈՐ ԴԱՐ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ թիւ 2

ԼԻՒՍԻ ՅՕԼ ՄԱՐԿԱՐԷԹ

Սիրահարի մը Դասերը

(ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՎԷՊ ԱՐԴԻԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ)

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ Զ. ՆԵՄՑԷ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ''ԿԻՒԼԷՄՊԷՐԿ''

Կ. Ն. ՄԱԳԱՍԱՃԵԱՆ

և. ՊՈՍԻՒՍ

1926

891.987

ԼԻՍԻ ԹՕԼ ՄԱՐԿՐԻԹ

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ՄԸ ԴԱՍԵՐԸ

Ա 57/13

Թարգմանեց՝ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳԱՐԵԳԻՆ Ի.

Տպագրութիւն ՅԱԽԻԹԷՄՊԻՐԿ
Ա. Ն. ՄԱԳԱԱՃԵԱՆ
Ը 1926 թ.

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՍԻՐԱՀԱՐԻ ՄԸ ԴԱՍԵՐԸ

Ա.

— Բալի՛ն, պաղէ՛ք, ծաղիկներ գնեցէ՛ք ինձի համար, շատ մը ծաղիկներ. մեխակ, կարմիր վարդ ու տահլեակ։ Մեխակները պիտի դնեմ սեղնեակիս մէջ, վարդերը՝ սալօնին մէջ, ու տահլեակները՝ ճաշասրահին մէջ։

— Տիկինը կը ծաղկազարդէ, տիկինը գոհ է, պարոնէն օձիքը ազատած ըլլալուն համար։ Օ՛հ, կը հասկնամ տիկինին միտքը։ Պարոնը ամէն օր լաւ չէր վարուեր։ Ամէն մեղքիս վրայ, կնամոլ մարդուն մէկն է։ Դռնապանուհին քիչ մը իրազեկ էր այդ մասին, քանի որ ինք չուանը կը քաշէր առտուան ժամը երեքին։ Թաղին մէջ ամէն ոք կ'ըսէր թէ տիկինը պիտի ամուսնալուծուէր օրին մէկը։ Բոլոր հայթայթիչներն ալ տիկինին հետամուտ կեցած են։

— Խնդրեմ, այդ տխուր պատմութեան վրայ մի՛ խօսիք այլեւս։

— Տիկինը իրաւունք ունի, տխուր բաները մոռցուելու են։ Տիկինը կը բարեհաճի՞ դրամ առ ծաղիկներուն համար։

— Շըմինէին վրայ դրուած սա հարիւր ֆրանքանոցը առէ՛ք, բայց մի՛ ծախսէք ամէնը։

— Դուրս կելլէի օգուտ պիտի քաշեմ, գնում-

ներս կատարելու համար։ Տիկինը այս իրիկուն ուշ-նը պիտի ճաշէ՞։

— Ո՛չ, օրիորդ Բրինէլի կողմը հրաւիրուած եմ։

— Օրիորդ Տըննիզ լաւ գաղափար մը յղացեր է։ Տիկինը այնքան չպիտի զգայ իր առանձնութիւնը, ու ես ալ վեցերորդ յարկի սենեակիս տեղաւորուելու պիտի աւարտեմ։

— Շատ չպիտի՛ նեղուիք հոն, հարցուց Նիքօլ, քաղաքավարութեամբ։

— Օ՛հ, շատ աւելի հանգիստ պիտի ըլլամ, քան վօժիրար փողոցի սենեակին մէջ, ուր մահճակալը փակած էր հեշտաղարանին, սենեակը չափազանց նեղ ըլլալուն։

Ու Նիքօլ սա մտածումը ունեցաւ.

«Պէտք էր այսպէս ըսել։ Նոր կեանք, նոր բնակարան»։

Սպասուհին անհետացաւ, ու Նիքօլ հայելիին մէջ նայեցաւ։ Ինքզինքին հաւնեցաւ, մազերը կարճ կտրած ըլլալուն համար։ Ու հաստատական շեշտով մը. «Աղէկ ըրի, սա մազերս կտրեցի, փոփոխութիւն մը կրելու համար»։

Ամուսնական կեանքի երեք դժնդակ տարիներէ յետոյ՝ Նիքօլ վերանորոգուելու պէտքը կը զգար, գէթ երեւութապէս, իբր թէ մոռացման պայման մը ըլլար այդ բանը։

Շապանակապոյն մեծ աչքերը հայելիին մէջ դուռնակութեամբ առաջ տարին իրենց քննութիւնը։ Կարծես անոնք կ'ըսէին.

«Շիտակը, գէշ չէ. ամուսնալուծուած տիկին վէրնիէր աւելի յանկուցիչ է քան տիկին Բիէր ոը պէօյլ։ Վիշտը չէր գեղեցկացներ զիս։ Սակայն, միեւնոյն նայուածքն ունիմ, քաղցր ու քիչ մը հեգնական, միեւնոյն անփայլ ու ջերմագին մայնքը, միև-

նոյն փոքրիկ և մռայլ բերանը, ուղիղ ու քիչ մը կարճ քթի մը տակ, միեւնոյն թուշը՝ փոսիկով մը ծակուած։ Նիքօլ, սիրելիս, համայիլ կին մըն ես դուն։ Քեզի պիտի բաներ համայիլ ըլլայդ, ու քեզմէ միայն կախուում ունի այլեւս առանձին չմնայդ։ Սակայն լաւ ընտրութիւն ըրէ՛. ազատութիւնը աղուոր բան է, իակ երկու անգամ խաբուիլը՝ անհերթելի»։

Նիքօլ սկսաւ քթին տակէն երգել, իր անկախութեանը համար երջանիկ զգալով ինքզինքը։

Գլխարկի մը խանութէն տուփէն հանած զեղօրները կարասիներուն վրայ տարածելով, սա խօսքը կրկնեց, աւելի լաւ համոզելու համար ինքզինքը.

«Տունիս մէջն եմ, վերջապէս տունիս մէջն եմ»։

Սէվրի ճենապակիէ դիւրաբեկ մարդապատկերներ և շրմինէին վրան գտնուող Սաքսի թանկագին զարդանօթներ կը շրջանակէին Լուի ԺԶ. ոճով սիւնազարդ ժամացոյցը. թոչուններու պէս թեթեւ տարփենիքներով շրջապատուած մարքիզուհին՝ երփնապրուագ պրասելեանին վրայ գրուած էր, վենետիկեան ապակիէ անօթի մը ու Պրիւժի տիկինի մը մօտ, որ անապատպինձէ շրջազգեստին տակ կ'երեցնէր զանգակին լեզուն։

Բոլոր այս առարկաները յիշատակ մը կ'արթընցնէին. արոյրէ կաղամարը գործածուած էր հօրը կողմէ, իսկ մայրը նաթուիէն բերած էր շիկապոյն կաշիէ ձմռանը։ Զինական խեցանօթները հնաւաճառի մը քով գտած էին։

Գալով սա երկու սրուակներուն, մէկ կողմ պիտի նետէ այն տան մէջ, ուր ապաստանած է։ Հոն, ո՛չ մէկ բան վերականգնացնելու չէ ցաւագին յիշատակ մը։

Բոլին տուն վերադարձաւ, գիրկը անգին ձա-

պիկնեռով լեցուն, ու Նիքոլ փուռնջեր կպմեց անանց-
մէ։ Յարկաբաժինը ռօնական երեւոյթ մը առաւ. իս-
կոյն։ Զգաց որ պիտի ախորժէր այդ բանէն։

«Տնաա՞ր պիտի գառնամ միթէ», հարցուց ինք-
նիրեն։

Նիքոլ երբեք չէր ըմբռնած ընտանեկան յարկի
մը քաղցրութիւնը։ Տասը տարու էր, երբ հայրը Տքթ.
Վէրնիէր մեռաւ։ Մայրը չուտով ամուսնացաւ Նիւ-
եորքցի ազնուաւորի մը ընկերոջ՝ Ուիլեէմ Ֆիէլտի
հետ։ Մեծ մայրը իր քովը առաւ Նիքոլը։

Տարին երկու անգամ, «ամուսնական արձակուրդի»
առեն, Տիկին Ֆիէլտ կը յիշէր մայր ըլլալը, իր ազ-
ջընակը տանելու համար ջերմուկները կամ
այն ծովեզերեայ քաղաքը, ուր երթալը նորա-
ձեւութեան կարգ անցած էր։ Նիքոլ անհամբերու-
թեամբ կը սպասէր այդ չքնաղութեանը։

Երբ դեռատի աղջիկը մեծցաւ, այն առեն կռահեց
թէ իր մանկամարդ ու պչրուտ մայրիկը կասկածոտ
վախ մը կը զգար, իր դէմ մրցակից մը նկատելով
աղջիկը։ Նիքոլ անընչար ու խորհրդաւոր կեանք մը
վարեց։ Տիկին Ֆիէլտ չնորհապարտ եղաւ աղջկան, ա-
ռանց աւելի զօրով ցոյց տալու։

Գալով Տիկին Վէրնիէրի, խորունկ սէր մը կը
տածէր իր թոռնուհիին նկատմամբ, բայց սրտագե-
ղումէ կը զգուշանար, թէ՛ ամօթխածութեան համար
թէ խստասրտութիւններէ վախնալուն, որոնք կը
տխրեցնեն, պատասխանատուութիւն մը առած բերե-
լով։ Հաւատարմութեան երեսի եղող այդ երկու էակնե-
րուն միջեւ, Նիքոլ երբեմն բոլորովին առանձին կը
զգար ինքզինքը։

Վխտային աղջիկներու պատրանքներով ամուսնա-
ցած էր Նիքոլ։ Եսասէր ու անփոփոխանակ ամուսին
մը սիրոյ իրականութիւնը ճանչցուցած էր Նիքոլի,
առանց ախորժ ներշնչելու։

«Այդ մարդուն հետ ամուսնանալու չէի», կը խոր-հէր Նիքօլ, քիչ մը քինախնդրութեամբ լեցուած, մօրը պէս, որ այդ ամուսնութիւնը սարքած էր մեք-քենայութեամբ, փեսին դիւանապետի անունէն ու փայ-լուն ապագայէն հմայուած։ Էթիէն Մօրսէօ չատ ուշ ներկայացած էր իբր թեկնածու, թէեւ պիտի մեր-ժուէր։

«Աննման ապրուստ ունեցող մատենագիր մը, քենէ քանըմէկ տարու աւելի մեծ, չէր կրնար լաւ թեկնածու մը ըլլալ», յայտարարեց Տիկին Ֆիէլա, երբ Նիքօլ իր վիշտը յայտնեց, դժբախտ ըլլալէն յետոյ։

Ինչո՞ւ Բիէր աւելի առաջ չէր ընդունած անհրա-ժեշտ բաժանումը։ Ինչո՞ւ Նիքօլ չէր համարձակած անձնատուր ըլլալ միակ բարեկամին։ Իր յանցանքը ներուած պիտի ըլլար ամուսնին բռնած ընթացքով։

Հիմա մանկամարդ կինը ցաւ կը զգար որ Մօրսէօ այդքան աճապարանքով ամուսնացած էր, մինչ երկ-ամիս յետոյ՝ Նիքօլ կը վերստանար իր ազատութիւ-նը, առանց վայելչօրէն ընդունելու անոր քնքոյշ խոս-տովանութիւնները։

«Խոյս տուէ՛ք», կ'ըսէր Էթիէն թախանձագին։

Նիքօլ կը յիշեցնէր անոր թէ հանրային կարծի-քին ու իր նախասլաշարուճներուն գերի դարձած բա-րեկամուհի մը միայն կրնար ըլլալ... Սիրոյ հանդէպ երկչոտ, մանկամարդ կինը իր սխալին հետեւանքով կորանցուցած էր Էթիէնը։ Որովհետեւ, Նիքօլը նը-ւաճելէ յուսահատած, Էթիէն կը նշանուէր մանկա-մարդ քուզինի մը հետ։ Ու Նիքօլ այն ատեն կը հաս-կընար որ կը սիրէր Էթիէնը։

Ճիշդ այդ միջոցին, Բիէրի մէկ անհատատարմու-թիւնը երեւան հանած էր Նիքօլ։ Անխոհեմաբար կոր-ստուած նամակի մը չնորհիւ, մանկամարդ կինը ամու-

նայուածում կը սպասանջէր։ Օ՜հ, այր և կին ատրախու-
թեամբ չէ որ այդ բանը ըրած էին։ Կարծուածին չափ-
անմխաբան չէին։

Կարասիններուն բաժանումը կատարուած էր բա-
րեկիրթ մարդու ճշդութեամբ մը։

— Սա անապատ-պղինձէ արձանիկը իմս է, կ'ըսէր
Բիէր. բարեկաճիս՝ Լօրիայի կողմէ նուիրուած հար-
ատանեկան ընծան է. բայց սենեակիդ գործը կրնաս
առնել։

Գալով այն կաուքին, որ Նիքօլի նուիրուած էր
հաշտութեան մը յաջորդ օրը, Բիէր վար դրաւ զայն։
Ի փոխարէն, Նիքօլ մահոգենիէ դրասեղան մը առա-
ցաւ. դէշ սակարկութիւն մըն էր։

Սակայն, Նիքօլ ամէն բանի կը հաւանէր. առա-
ջին անգամն էր որ չատ լաւ կը համաձայնէին իրա-
րու հետ։ Այլեւս զիրար չտեսնելու ստուգութիւնը
ներողամիտ կը դարձնէր զանոնք։ Բիէր ինքզինքը
բարեբախտ կը զգար, չինական անգլին զարդանօթ մը-
ձեռք անցուցած ըլլալուն համար, ու կ'ըսէր.

— Սիրելիս, չիք թիւր մըն ես դուն։

Ցետոյ խորհրդակցած էին խզումի մը ձեւակեր-
պութեանց մասին, չուզելով գայթակղութիւն մը ա-
ռաջ բերել։

— Տիկի՛ն, ամէն բանէ առաջ պէտք է չահա-
գըրգռել նախագահը ու անոր հետաքրքրութիւնը
արթնցնել, որովհետեւ այդ պարոնները կը սիրեն
վիպական գործերը, կ'ըսէր փոխանորդը։ Թաքուն
ներպով պիտի հասկցնեն ք թէ ձեր պահանջումին պատ-
ճառ եղած է աչքառու անձնաւորութիւն մը, ինչպէս
դերասանուհի մը կամ նախարարի մը կին։

— Ոչ ոք չվտանգեն ք։

— Ես գործս գիտեմ, կը պատասխանէր Պ. Պօրտ,
ձեռքերը չփելով։

Ու խնդրատիրին մէջ բարդուեցան այնպիսի տըրտունջներ, որոնք Նիքօլի կողմէ չէին յայտնուած. մանկամարդ կինը աւէնէն վերջը իմացաւ այդ բանը, բայց արդէն շատ ուշ էր, բաղաքելու համար։ Մնաց որ, ինչ օգուտ ունէր։

«Մարդ նպատակին չի հասնիր, առանց մի քոցնեբաւ», կ'ըսէր օրէնքի մարդը։

Ամուսնալուծման վճիռը արուած օրը, էթիէն և կինը այցելեցին Նիքօլի, ու յաջորդ օրը նաբօլի մեկնեցան, ուր էթիէն նոր վէպի մը նիւթը պիտի պատրաստէր. մէկ տարի պիտի բացակայէին։

Օ՜հ, առաւն արուած այցելութիւնը տակնուվրայ եղած տան մէջ, ուր արձնուկով կարասիները կը փայլէին։ Պառուհանները վարագոյր չունէին, ու հրաժեշտի պատճառած տխրութեան վրայ կ'աւելնար տմպատած օրուան մը մելամաղձութիւնը։ Տիկին Մօրէօ այնքան քիչ ու այնքան մեղմաձայն կը խօսէր որ հազիւ կը լսուէր։ Իր ոչնչութեան գիտակից ըլլալն համար էր որ քաշուած երեւոյթ մը ունէր։ Տիկին Մօրսէօյի տափակ ու հանդարտ ազուորութիւնը ապահովութիւն ներշնչեց Նիքօլի։

— Ժանէթ ուզեց ինձի ընկերանալ, հակառակ վերջին պահուն ըլլալիք գնուճիներուն, կ'ըսէր էթիէն։

Նիքօլ գոհ կ'երեւար այդ հոգածութենէն. արդեօք ժանէթ մտքէն կ'անցնէ՞ր որ Նիքօլ պիտի նախընտրէր առանձին տեսնել էթիէնը։

Մօտակցութիւնը թուլցաւ, ու մեկնումի պահուն միայն ոգեւորուեցաւ։ էթիէն կնոջ հաւանութիւնը մուրց նայուածքով, Նիքօլը համբուրելու համար։

«Արդէն իսկ ընտանեցած է, խորհեցաւ Նիքօլ»։

Օդի զովագին շունչ մը բացաւ պառուհանը։ Նիքօլ պառչգամին վրայ ծռեցաւ, ու չիկագոյն տերեւ

մը ինկաւ չբլազդեսաին վրայ։ «Աչնան պատգամաբեր է, խորհեցաւ Նիքօլ։ Բնաւթեան պէս, մեր վրայէն ալ թօթափենք չորցած տերեւները, աւելի լաւ վերածաղկելու համար... յետոյ»։

Նիքօլ փողոցի կեանքով չահագրգռուեցաւ. յատակերները վատով մը խճուղիէն կ'անցնէր, քանի մը անցորդներ կը փութային դէպ ի իրենց մօտակայ տուները, ու ինքնաշարժի մը փողը կը խզէր լռութիւնը. յետոյ էրիկ մարդու ձայն մը գոռաց. «Ինչո՞ւ ներս չես մտներ, անատակ», ու մէկ ուրբի վրայ ցատկող չարաճճի աղջիկ մը յառաջացաւ դէպ ի լուսաւոր նպարավաճառանոց մը։ Ժամը վեց զարկաւ Օթէօյլի եկեղեցին։ Նիքօլ գոյեց պատուհանը ու վարագոյրները իրարու միացուց։

«Այս պահուս, միշտ գուրսը կը գտնուէի, մտաբերեց Նիքօլ, խանդաղատած։ Որքա՜ն կը թափուէի ձախ եզերքի մութ փողոցներուն մէջ, ճաշի ատեն միայն տուն դառնալու համար»։

Ճաշի պահն էր այն միակ րոպէն, որ գինքը ամուսնին կը մօտեցնէր, ու յաճախ անիկա բանակութիւն մը կը խանդարէր ճաշը։ Հետեւաբար, այդ կարճատեւ գլուխ գլխի տեսակցութիւնը հաճոյքէ զուրկ էր երկուքին համար ալ։

Բիէր բարկացաւ, խռովատանջ ու դիմացինը չարչըրկող բնաւորութեան տէր, Նիքօլի հետ փցուն վիճաբանութիւններ ունենալէ կ'ախորժէր, ուր ի յայտ կուգար չարաբաստ խաղամոլի մը ձախողանքը։ Ան կը սրտնեղէր թէ ինչո՛ւ վեց միլիոնի հարստութիւն չունէր։ Պաքարայի մոլի էր, ու ամէն օր մէյ մէկ քիչ կը կորսնցնէր իր բաւական կլորիկ հարստութիւնը։

«Երանի՛ թէ այս մոլութենէն կարենայ բուժուիլ», կ'երազէր Նիքօլ իր ամուսնութեան ակիզբի օրերուն մէջ։

Ինչ տանէին, Նիքոլ հասկցաւ որ անկարելի էր Բիէրի նեղարտաւթիւնը փարատել։

Տխուր ապաստանարան մըն է այն տեղը, ուր մարդ չի գաներ ո՛չ հանդարտութիւն և ոչ ալ ժպիտ։ Նիքոլ տուն վերադառնալուն պէս, Բիէրի բազմաձոպ ճակատը կ՛ապդարարէր դժգոհութիւն մը, որ տեղի չպիտի տար ո՛չ մէկ բանի առջեւ, նոյն իսկ ճարտար խոհարարուհիի մը պատրաստած ընտիր կերակուրնեւրուն առջեւ։

Ա՛հ, վերադարձի միօրինակութիւնը գնուճներէ չեռոյ։ Քայլերը ձեզ կը տանին դէպ ի տուաջ, բայց աչրտը յորձանքէն կը քշուի։ Ու քառուղիի մը անկիւնը, խոլ փորձութիւնը կ՛ունենաք ճամբանիդ փոխելու դէպ ի ուրիշ ճակատագիր մը, հոգ չէ թէ ի՛նչ բլայ ան։

Ամրան իրիկուն մը, Նիքոլ նախանձելի գտուարանի մը վրայ փուուած շրջուն վաճառորդը, ուրախութեւ ազատ էր ան։

Այսօր, իր ապաստանարանը պիտի ըլլար իր կողմէ զարդարուած սիրուն բոյնը։

Մութը կը կոխէր, անկիւններրը տուեւրաքօղեւլով։ Նիքոլ էլեկտրական կոճակի մը վրայ կոխեց, ուլոյը հասեցաւ դեղին լամբարնեւրէն։

«Շատ ազուր է լոյսերուն տակ, խորհեցաւ Նիքոլ։ Բայց չատ աւելի ազուր պիտի ըլլար, եթէ երբեք էթիէն հոս ըլլար»։

Էթիէն սա բարձաթոռին մէջ պիտի տեղաւորուէր օրուան աշխատանքէն յետոյ։ Նիքոլ հազարումէկ զուարթ խօսքեր պիտի ընէր, Բիէրի խարտեաշ ուպեղնցիկ մազերը շոյելով, որոնք գանգուր էին կնոջ մազերու պէս, ինչ որ իր նախանձը կը չարժէր։ Բիէր պիտի ըսէր.

«Ի՞նչ պիտի ընենք այս գիշեր։ Նիքոլ պիտի յի-

չնցնէր բարեկամի մը թատերախաղին ընդհանուր փորձը, ու հրաւիրէն պիտի հարցնէր.

— «Անուշի՛կս, ի՞նչ զգեստ կ'ուզես որ հագնիմ։»

— «Կապոյտը, որուն ինծի հաճոյ կը թուիս, ի՛նչ որ ալ հագնիս», պիտի պատասխանէր էթիէն։

Նիքոլ կապոյտ շրջազգեստը պիտի հագնէր, ու անոր համար պիտի գեղեցկանար։

Եւ կամ թէ, իրարու հանդէպ ինքնասպան, տունը պիտի մնային, անխնամ արդուզարդով մը։ Էթիէն իր գրած գիրքին մէկ գլուխը պիտի կարդար։ Ու Նիքոլ խանդավառօրէն մտիկ պիտի ընէր։

Աւա՛ղ։

«Այլեւս վերջ տանք այս անրջանքներուն, որոնք պիս կ'ընկճեն։ Ըմբռչնե՛նք ներկան, որ երէկուընէ լաւագոյն է։ Մէկ խօսքով՝ նախանձելի վիճակ մը ունիմ։ Քանի տարու եմ, ու քանի մը հոգի կը հիանան վրաս։ Նոյնպէս բարեկամուհիներ ու բաւարար եկամուտ ունիմ։ Բոլոր այս բաներուն չնորհիւ, կարելի է երջանկութիւն ստանալ», յարեց Նիքոլ վրճռաբար։

Բ

Մթին սենեակին մէջ, Նիքոլ կը մրափէ, անասնական թմրութեան մը մատնուած։ Բոլին ներս կը մտնէ յուշիկ, ու մահճակալին քով գտնուող սեղանին վրայ կը դնէ նախաճաշը։

Ամէն օր, սկահակալին զարնուող դգալին տխուր ձայնը լսելով, Նիքոլ, միեւնոյն սրտնեղութիւնը կը զգայ, ինչպէս առաւօք, երբ լիսէին զանգակը կը զարնէր, զբօսանքին վերջացած ըլլալը իմաց տալու համար։ Անուրջը կը ցնդի, ու կեանքը կը վերսկսի։ Վարագոյրները ձողիկներուն վրայ կը ճռնչեցնեն օղակները, տմոյն լոյս մը կ'ողողէ սենեակը, «սթօր»ներուն մէջէն երեւան կուգայ երկնքին մէկ մասը,

ազատած վաթկայէ երկինք մը, որուն վրայ ծառի մը գագաթը սեւ ժանեակի մը պէս կը ցցուի հովանոցաձեւ։

— Բօլի՛ն, անձրեւ կուգա՞յ։

— Ո՛չ, Տիկի՛ն, կարծես ձիւն պիտի գայ։ կը յուսամ որ Տիկինը դուրս չպիտի ելլէ։

Բօլին իր տիրուհիին նկատմամբ ընտանեկան և երբեմն ալ անխորհրդապահ հոգածութիւն մը ունէր։

— Պէտք է որ դուրս ելլեմ, կը հառաչէ մանկամարդ կինը։

— Ուրեմն, Տիկինը լաւ բան մը ըրած պիտի ըլլայ, եթէ զոյգ մը կօշիկ գնէ. երէկ հագած կօշիկը խոնաւ է տակաւին, ու ես կը փափաքիմ ձեռք անցնել զայն։

— Պիտի խորհիմ աւտր վրայ, յարեց Նիքօլ, որ աոսկուամով կը մտաբերէ ձգձգած գնուածները, որովհետեւ վաճառատուններէն ա՛տպէն իրեն։ Երեկոյթը ի՞նչպէս անցաւ, Բօլին։

— Տիկի՛ն, ամբողջ գիշերը պարեցի։ Տիկինին տուած ֆուլարէ շրջազգեստը հագած էի։

— Հաւնեցա՞ք այդ շրջազգեստին։

— Ո՛հ, շատ հաւնեցայ։ Աւտր համար շնորհաւորեցին զիս։

«Շնորհաւորեցին» բառով կը մատնանշէր հեռագրատան երիտասարդ պաշտօնեայ մը, որուն յիշատակը կարմրութիւն մը կը դրոշմէր մանկամարդ աղջկան այտերուն վրայ։ Նիքօլ յանկարծակի բերած է զանոնք մատանին մէջ, երբ զիրար կը համբուրէին. Նիքօլ մեղմօրէն գոյցած է դուռը, անոնց վրայ նախանձելով։

— Ամէն ինչ կարգին է, ըսաւ Նիքօլ, սիրոյ հանդէպ ներողամիտ։

Ափսէին վրայ դրուած նամակներուն մէջ Բօլինի

ուշադրութիւնը գրաւեց ծայրը լայնօրէն կոտրուած քաթը մը։

— Այդ պարոնը երէկ եկաւ, ու Տիկինը հոս գըտած չըլլալուն համար օրհնեցաւ էր, բաւ ատաւուհին, բացատրութիւն տալով։

«Մարք Ժուվ»։

Նիքոլ կարմրեցաւ, այդ քաթին վրայ կարդալով կնոջի մը անունը։ Երէկ, այդ անձին վրայ կը խօսէին Օթվիէլ կամուհիին տունը։

— Սիրելիս, կը յայտարարէր խարտիշագեղ Տիգին Ջարժ, այդ երիտասարդը հանրային վտանգ մըն է, ու ոչ մէկ կին կը դիմադրէ անոր։

Ջանի մը կիներ բողոքեցին, հաւաստելով թէ իրենք կարող էին այդ գեղադէմ ու ինքնավստահ երիտասարդը ճամբելու։

— Գաւճառը սա է որ ուշադրութիւն չէ դարձուցած ձեզի, պատասխանեց Տիկին Ջարժ, ծիծաղելով։

— Բայց ինչո՞ւ այդքան յանկուցիչ է։

— Որովհետեւ համոզել գիտէ...։ Երբ Ժուվ ձեռնարկէ սիրային նուաճումի մը, ա՛լ կը կասչի, բաւականամարդ կինը փորձառութեամբ. կը հեռաձայնէ, ծաղկեփունջեր կը ղրկէ, սիրային յայտարարութիւններ կ'ընէ, ու ի վերջոյ կ'ազգէ գեղուհիին մտքին վրայ, ու անոր սիրտը կը կակուղցնէ։

— Գալով ինծի, փափաք հատուկ օրիորդ մը, ձեզ կը վստահացնեմ թէ չպիտի կրնայ զինաթափ ընել զիս։

— Եթէ ձեր ձեռքը ըլլար այդ բանը, կարեւորութիւն չպիտի ատար ձեր հաւանութեան, իսկ դուք չնորհակալ պիտի ըլլայիք ատոր համար, պատասխանեց խարտիշագեղ տիկինը, ընդհանուր քրքիջի մը մէջ։

Տիկին Օթվիէլ մեղմօրէն ի կարգ հրաւիրեց իր խօսքերուն։

— Տօթա՛, սիրելի՛ս, կը դայթակղեցնէք մեզ։ Մարք ժուվ...։

Բօլին կեցած էր նիքօլի առջեւ։

— կարծեմ թէ պանդոկին ձայնն է։ Տեսէ՛ք, ո՛վ է, քաւ մանկամարտ կինը։

— Տիկինը քանի մը սէտք չուներ՝։

— Ձէ, լոգանքի համար համար պանդոկը պիտի պարնեմ։

Նիքօլ կը թոյլատրէ որ առաւօտեան այդ խօսակցութիւնը տեղի ունենայ, եթէ ոչ Բօլին առաջին օրը սխալ պէտք մը պիտի առնէ։ Շատ անձնատէր աղջիկ մըն է։ Նիքօլի քով ծնալու համար, անհնազանդութեան պաշտօնէն հրաժարած է, ամէն գործ առանց ապատուհի մը գտնելու համար։ Ծաւանութեան հետ այնքան խիստ վարուող մերոջ մասին ուղեցած տեղեկութիւնը պաշտօնքի փոխած է իր հետաքրքրութիւնը պատմութիւն հանդէպ։ Բօլին յաճախ է քանավէճերու պատճառներ, ու շատ մը վիշտերու առիւանաս եղած է։

Իր սիրելին խորհրդակից Տընիզի հետ միասին, Բօլին ամէնէն յուշ պիտի Նիքօլի ճաշակները։ Անհրաժեշտ մանկամարտ կնոջ ուղեցած նախասիրութիւնները կենսակերպներու, արտաքարտի, ընթերցանութեան եւ երաժշտութեան մասին։ Նիքօլի հետքնազգեստներն ալ տեսած է, քանի որ ինք կը կարկլտէ ու կը ժապաւինազարդէ ձիւնաթոյր ճերմակեղէնները։

Ուրեմն, մանկամարտ կինը ի՞նչպէս երեսփոխանարար չըլլար գրեթէ բարեկամուհի մը եզած այդ պերճին, որմէ կախուած ունէր իր բարօրութիւնը։

Բայց Բօլինին ներկայութիւնը չի կրնար մեզմացնել իր բարոյական մնուութիւնը։

Նիքօլ արթննալուն պէս՝ այդ բանին պիտակը

ցուքիւնը կ'ունենայ, խաշոր մահճակալին մէջ յօ-
րանջելով, յետոյ լոկ ճաշասրահին մէջ, ուր շու-
տով կ'աւարտէ իր ճաշը։ Բայց ամէնէն աւելի իր
առանձնութիւնը ի յայտ կուգայ գիշերը, յամբարնե-
րու մռերմիկ լոյսին տակ, երբ դնումնելէ կամ ա-
ցելութիւններէ վերադարձին, պէտք կը զգայ սիրա-
զեղ նայուածքի մը տակ իր սիրտը բանալու։

Գիշերը կանուխ կը պառկի, պէքհօվէնի իր սի-
րական սօնաթինները չի նուագեր, ու բարերար քունէն
առաջ, աւելի սոսկալի առանձնութեան մը կը մատնուի։

Նիքօլ սիրոյ մէջ չարժուձեւ մը միայն կը ճանչ-
նայ, ու վիրաւորանք մը կը յիշէ։ Իւէր ջանք չէ
տարած իր զգացած հաճոյքը Նիքօլի ընծայելու։
Ֆաան տարեկանին մէջ, Նիքօլ նուազ կոյս չէ քան
թէ այն օրը, ուր հարսանեկան զգեստը հագած էր։

Ո՛վ պիտի ըլլայ սէրը յայտնաբերող այն փոր-
ձառու և փափկանկատ անձը, որուն չնորհիւ Նիքօլ
իր նորափթիթ զգայարանքներուն մէջ երեւան պիտի
հանէ թէ հեշտանքը երկանձն խրախճանք մըն է։

Առնական սիլուէթ մը Նիքօլի մտքին վրայ կը
ծանրանայ, ու սիրայօժար՝ անով կը զբաղի երկա-
րօրէն։

Մարք ժուվ հանդրուան մը անցած էր արդէն։

— Ա՜հ, վերջապէս եկար։ կը կարծէի որ պիտ
մոռցած ես։ Գիտես, ամիսէ մը իվեր, երեսդ տես-
սած չունիմ։

— Իրաւո՛ւնք ունիս, խոստովանեցաւ մանկա-
մարդ կինը, թրթռուն ձայնէն և ուժգին սեղմումէն
կազդուրուած, որով երկու կիները նոտարանին վրայ
իննկած էին։

Տըննիզ, միշտ վառվռուն, դիմացինին կը հաղորդէ իր անսպառ եռանդը, որուն չնորհիւ արիւնեամբ կը տակայ աշխատութեան դժնդակ կեանքի մը։ Անհրապոյր ուսման մը հետեւելով, բժիշկի վկայական ստացած է, ու յարատեւութեամբ կ'աշխատի՝ յառաջխորդ ունենալու համար։ Տըննիզ պիտի կրնար ամուսնանալ շատ լաւ անձի մը, հանգստեան կոչուած դիւանապետի մը հետ, քիչ մը եկամուտ տէր և յօդաց տաէ տառապող։ Սակայն նախընտրած է անկախութեան անաստուգութիւնը։

— Ինձի պիտի բացատրես թէ ինչո՞ւ քու երեսդ չեմ տեսներ այլեւս, կրկնեց Տըննիզ։

Ներքոյ խռնջէնքի չարժուձեւ մը ըրաւ։

— Ուրեմն, ո՛ւե է բացատրութիւն մի՛ տար։ Հաւանաբար քիչ մը կեղծիք կայ այդ դործին մէջ։ Տիկինը կը ձանձրանայ, պարապդ ժամերը շատ ըլլալուն։ Ի՞նչ պիտի ընէիր, եթէ պարտաւոր ըլլայիր իմ կեանքս վարել։ Վերջապէս ամէն մարդ իր ճակատագիրը ունի։ Քանի հաճոյանալ է, ինչ որ զուարճալի չէ միշտ։ Շատ քիչ անձեր կան, որոնց համար արժէ այդ նեղութիւնը կրել։

Ներքոյ զլուխը կրծքացաւ ճերմակ լինելէ զգեստին տակ դարս ցցուող Տըննիզի լանջքին, ու աղջիկը սկսաւ խոպոպաներուն հետ։

— Դուն կը ձանձրանաս, յարեց մանկամարդ բժշկուհին, որովհետեւ կը մերժես այն միակ երջանկութիւնը, որուն համար ստեղծուած ենք։ Բանաստեղծին բացատրութեան համաձայն, «քու միտք տըխուր է»։ Բարեբախտաբար, բոլոր գրքերը չես կարդացած։ Ի՞նչ բանի կը սպասես, սիրելու համար։ Կը սպասես որ բարի ու սիրտակարեր պատանի կին մը գտնա՞ս։

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Նիքոլ սկսաւ խնդալ. իր բարեկամուհիին յստակատեսութիւնը հաճոյ կը թուէր իրեն։

— Օ՛ն, սիրարանութիւններուդ վրայ խօսէ՛, ինծի պատմէ՛ որ կը դարպասեն քեզի. ազատ կին մը փորձիչ պտուղ մըն է։

— Ոչ քու կարծածիդ չափ. ամուսնացած կնոջ աւելի խնդրանք կայ։

— Բնականաբար, արկածի պարագային՝ փոխանցող մը կը գտնուի։ Ա՜հ, էրիկ մարդիկ ո՛րքան անպատկառ են։

— Եւ դուն տակաւին ինծի խորհուրդ կուտաս սիրելու։

— Մարդ այդ խաղին մէջ կը բռնուի, ու առնները կ՛անցնի։ Փորձառութիւնը միշտ չահաւոր է, բարեյաջող ըլլայ թէ ձախող։

— Միակ սէր մը կը ճանչնամ, այն սէրը՝ որ ամբողջ կեանքին մէջ կը տեւէ, ու ամուսնութեամբ կը սրբագործուի։

— Եթէ սալօնի մը մէջ արտասանես այդ գեղեցիկ հաւատամքը, քովէդ պիտի փախչին քեզի սիրահարուած անձերը։ Սիրելիս, մտիկ ըրէ՛, չատ աղուոր բան է բացարձակը, սակայն իրականութեան մէջ բացարձակ բան չկայ երբեք։ Համեատ եղի՛ր քու պահանջումներուդ մէջ. երբ համայիչ մարդ մը — կ՛ենթադրեմ որ այդպիսի մէկը գտնուի — դարպասէ քեզի, ու հաճոյ թուի, նախ փորձէ՛ զայն, բայց մի՛ ամուսնանար անոր հետ, առանց հասկնալու թէ իրա-

րու կը յարմարի՞ք։ Այլապէս, նոր անհանգստութեան մը պիտի մատնուիք։

— Վհատեցուցիչ խօսքեր կ՛ընես։

— Ո՛չ, միայն կ՛ուզեմ քու մէջդ փճացնել ամուսնութեան նախապաշարումը։ Այդքան ծանրակշիռ գործ մը պէտք է նուիրագործել արդէն իսկ փորձուած միութիւն մը։

— Սիրային յարաբերութիւնները տեւական չեն ըլար արդէն. էրիկ մարդը հետաքրքրութիւն միայն ցոյց կու տայ։ Գոհացում տանալէ յետոյ, արհամարհանքով կը լքէ այն կինը, որ անձնատուր եղած է իրեն։

— Այդպէս վարուելու ընդունակ էրիկ մարդ մը նուազ քաղձալի ամուսին մը պիտի ըլլայ, ու ես կը մեղքնամ այդպիսի մէկուն հետ ամուսնացող կին մը։ Նէքօ՛լ, դուն ամուսնի մը պէտք չունիս, այլ սիրահար մը պէտք է քեզի համար։ Ծօսքը մէջերնիս, քու անզգած և ապնուաբարոյ բիէրդ այդպիսի երեւոյթ մը չունէր բնաւ. անոր հետ գործը չէր երկարեր։

— Ֆաղաքավարական «բարի լոյս, բարի իրիկուն»էն յետոյ՝ իրարու կոնյակ կը դարձնէինք։ Բայց քունս չէր տաներ։ Կարգ մը վէպեր կը մտաբերէի, ուր սէրը փառաբանուած է։ Ու կը խորհէի. «Մատենագիրները կը չափազանցեն», քանի որ հիասթափութենէ զատ ուրիշ բան չէի զգար։ Սակայն, ինծի այնպէս կը թուէր որ եթէ բիէր ուզած ըլար... Շատ ուզէր էի հարցանիքիս պիշերը, որ ատանց բանաստեղծութեան անցաւ։ Պէտք է իրազեկ պահել նորատի աղջիկները։

— Մանաւանդ, էրիկ մարդուն հասկցնելու է թէ ինք ալէտք է իրազեկ պահէ կինը։

— Բիէր իմաստուն գործ մը ըրած ըլլալ կը կարծէր, ինծի հետ վարուելով այնպէս, ինչպէս չէր վարուեր իր սիրուհիներուն հետ։

— Ի՛նչ անմիտ մեծար։

— Այո՛, այդպէս խրախուսած կ'ըլլայ բոլոր հետաքրքրութիւնները։

— Իսկ դուն հաւատարիմ մնացիր. կը հիանամ քու վրադ։ Էթիէն Մօրսէօ սիրուելու արժանի էր։

— Ինքզինքիս վրայ կը տարակուսէի։ Բիէր պիտի հաւատար որ տարակոյսն կին մըն եմ։

— Սիրելիս, յայտարարեց Տընիզ, դուն պէտք է կարդաս Թամիլ Մօքլէրի շատ գեղեցիկ մէկ գիրքը, որ հազուագիւտ հասկացողութիւն մը ունի սեռային բաներու մասին։ Այդ գրքին մէջ ալիտէ պատմես որ հաճոյքը կը տրվուի, և թէ շատ մը մարդիկ չեն գիտեր հաճոյք պատճառել։ Հեղինակին խօսքը առաջ կը բերեմ. «Երբէք մարդիկ սա ծիծաղելի համոզման վրայ կը պնդեն թէ իրենց մերձեցումը միշտ հաճելի է»։

— Ա՜հ, Տընիզ, ի՜նչ գիշերներ անցուցած եմ, մրմնջեց Նիքոլ դողդոջուն ձայնով մը։ Չես կրնար պատկեր մը կազմել իմ մարտիրոսութեանս մասին։ Բնէր ամէն գիշեր դուրս կ'ելլէր, ու առտուն կը վերադառնար. միայն բախտախաղի համար չէր որ ինձ հեռու կը ձգար։ Կարեկից կամ գոնէ բարեկամուհի մը միջոցաւ կ'իմանայի թէ Բնէր կիներու հետ կը տեսնուէր։ Գրեթէ իրաւացի կը գտնէի որ գիս խաբէր, բայց իմ նուաստացած մինութեանս ատրուիլին մէջ կը յուսահատէի ինքզինքէս ու ամէն բանէ։ Ասով հանդերձ, անձնատուր ըլլալու քաջութիւնը չունեցայ...։

— Սիրելի՛ս...

Նիքոլ դէմքը ծածկեց ձեռքերուն մէջ, ու հեկեկլուտքները զարկաց։

— Ինչո՞ւ աւելի առաջ չի պարզեցիր գործդ։

— Մարդ չի համարձակիր կարգ մը բաներու վրայ խօսելու։

Լռութիւն տիրեց։ Տընիզ ինքզինքը կը մեղադրէր որ դուշակած չէր այդ թաքուն վէրքը, դարմանելու համար գայն։ Ու Նիքոլ կը զգէր իր յիշատակներուն գառնութիւնը։

— Անցած գացած բաներ են ատոնք, ու դուն պիտի մոռնաս այդ անցեալը, ըսաւ քաջալերիչ։

— Որո՞ւն հետ։ Անձանօթը անձկութեան կը մատնէ զիս։

— Ամէն ինչ պէտքերու ընթացքին ձգէ։

— Ա՛հ, ինչ դժբախտութիւն որ Մօրսէօ ամուսնացած է, հառաչեց Ներքօլ։

— Նոյնպէս ցաւալի է որ Բարիզ չի բնակիր, որովհետեւ կէս չարիք մը պիտի ըլլար ասիկա։ Վերջապէս այդ կողմէն ընելիք բան չկայ. այլեւս մի՛ խորհիր ասոր վրայ։

— Դիւրին է ըսելը։

— Հաճելի մարդոցմով շրջապատուած չե՞ս։ Աբրակադէ մը վատնդը աչքդ ա՛ռ. Թերեւս յետոյ սիրես։ Ո՛չ մէկ բան այնքան կը մխացնէ արքան Ֆիզիքական համաձայնութիւնը։

— Ինչէ՞ն գիտես։

— Ես նորատի աղջիկ մը չեմ այլեւս, խոստովանեցաւ Տընէլ։ Բարեկամ մը ունէի, որ շատ սիրած եմ։ Անոր կեանքը այդ սէրէն զրկած է գիտես, նորէն...։

— Ձգուշացի՛ր զաւակ ունենալէ։

— Բայց բերկրութեամբ պիտի ընդունիմ զաւակի մը ծնունդը, գոնէ ձերբազատուած աղջիկը։ վերջապէս, նպատակի մը պիտի ձգած կեանքս։

— Տընի՛զ, դուն ամուսնանալու էիր։

— Ես ուրիշ փափաքութիւններ ունիմ, Ջրացաւեցաւ մանկամարդ բժշկուհին։ Նախ ի՛ւզեմ յաջողիլ իմ գծած շաւիղս մէջ, յաճախորդներս շատցնել, ու ինքզինքս պարտադրել։ Այն ատեն պիտի կրնամ ամուսնանալ իմ սրտիս ընտրածին հետ, եթէ նոյն իսկ անիկա երկու հոգի բաւելու չափ վաստակ չունենայ։ Ամահովպրական ընկերութեանց մօտ դիմում պիտի ընեմ, քանի որ անոնք սկսած են կին բժիշկներ պաշտօնի կոչել, ու իրենց յանձնած աշխատանքին համար վճարում կ'ընեն։

— Այն ատեն պիտի ստիպուիս Բարիզէն դուրս ճամբորդել։

— Շատ լաւ, կատք մը պիտի ունենամ, ու միասին պիտի ճամբորդենք քեզի հետ։

— Սխրելիս, քեզի հետ աշխարհի ծայրը պիտի երթամ։

— Ժամանակն է որ պիտի պակսի, բաւ Տընիզ, դրական չեչտով մը։ Թէեւ առնական նկարագիր ունեցող բարեկամուհի մը ունիս, բայց ես կը մաղթեմ որ աւելի արական ընկեր մը ունենաս։ Ինծի զարմանք պատճառող բանը սա է որ ընտրեալ դասակարգին պատկանող ամէն կարգի գերազանց մարդոց մօտ կը յաճախես, ինչպէս դիւանագէտ, եկեղեցական, մատենագիր ու ճարտարապետ, և ասկայն, սիրեցեալիդ չես հանդիպած տակաւին։

— Պարագաներէն կախում ունի։

— Դուն յանդգնութիւն չունիս։ Զափազանց վերապահ ըլլալուդ համար է որ ջերմագին գուրգուրանքներէ կը զրկես ինքզինքդ։

— Մի՛ յանդիմաներ զիս, Թախանձոց Նինքօլ։

— Խոստովանէ՛ որ նախապաշարումներով Թըրծուած ես։ Եթէ քեզի խնդրէի սահմանել թէ ի՛նչպէս կ'ըլլայ պարկեշտ կին մը, դուն առաջին՝ նը պիտի տայիր. «Կին մըն է որ զիտէ ինքզինքը անբիծ պահել»։

— Կրնա՞ս ասկէ լաւագոյն սահման մը տալ ինծի։

— Պարկեշտ կին մը ամէն կերպով պոռ կին մըն է։ Իր ներքազատութեամբ կը ճանչցուի, ու իր մտածումները անբիծ են, յարկ մանկամարտ աղջիկը։

— Իրաւունք ունիս Թերեսա։

— Անո՛ր բնութեան ձայնին. ան միայն չի խաբեր։

— Պիտի փորձեմ։

Տղայական վախ մը կը չարչարէր Նիքօլի միտքը, խորհելով թէ անհաճոյ պիտի թուէր իր անփորձութեամբը։ Ու բարեկամուհին ալ խոստովանեցաւ այդ բանը։

— Դուն պզտիկ աղջիկ մըն ես եղեր, բացատրեցինք Տընիզ, ծիծաղկոտ։ Բայց, միամիտ աղջիկ, անբծութիւնը շատ կը գնահատուի։ Իսկ դուն անպիտակից եղող սիրատենչիկ կին մըն ես։

— Կը կարծե՞ս։

— Ոչ մէկ տարակոյս, քանի որ այդ աչքերը, այդ բերանը և այդ ժպիտը ունիս։

Տընիզ կրկնեց.

— Դուն սիրատենչիկ էակ մըն ես։

Նիքօլ մեկնեցաւ, այդ վկայութենէն գոհ ձեւացած։

Գ.

Ցաջորդ օրը, Նիքօլ թղթատարութեան միջոցով կը ստանար Էթիէնի մէկ նամակը։ Սիրտը տրոփեց, երբ տեսաւ անոր նուրբ գիրը։ Հակառակ իր աճապարանքին, Նիքօլ փղոսկրէ չեղբով մը նամակին պահարանը կտրեց խնամով։

Էթիէն մէկ քանի տողերով կ'արդարացնէր իր լռութիւնը. տեղատարումի գործով այնքան զբաղած էին որ իր յարեկամուհիին գրելու հաճոյքը չյապաղած էր։ Նիքօլի մասին տեղեկութիւն կը հարցնէր, ու ամուրիի իր ժամադրավայրին մէջ կ'երեւակայէր զայն։ Ցետոյ կը նկարագրէր իր վիլլան՝ վառ գոյներով ներկուած։ Իր աշխատութեան սենեակը, որ ծովախորշին վրայ կը նայէր, աւելի փոքր սրահի մը հետ կը հաղորդակցէր. ժանէթ իբր պարտախուց կը գործածէր զայն։ Արեւով ու մաքուր օդով կը զգլխէին անոնք։

Էթիէն իր կնոջ առաքինութիւնները ալ կը զըրուատէր. ըեզու տալիքը մեծ ընտանեկութիւն ունենալուն համար, արդէն իսկ խաւարէն ըեզուով կը բացատրէր մխքը։

Էթիէն քիչ առնէն հայր ըլլալու հպարտութիւնը պիտի ունենար։

Ու կ'աւելցնէր. «Ժանէթ արխտար կը կրէ այդ փորձանքը, խանդապատելով այն մինչեւ օրհնելուն վրայ, զոր կը հիւսէ իր պարիկի մասնով»։

Ներքոյ ինքնին բան հառաչանքով. «Ժանէթի բախտը ժպտեցաւ»։

Ներքոյ իր մրցակցութիւնն վրայ նախանձեցաւ, քիչ մը կարեկցութիւն զգալով այդ կնոջ նկատմամբ, որ մտքէն իսկ չէր անցներ թէ ի՛նչ մեծ բախտ պիտի նացած էր, քանի որ առաւոտեանքին ի՛նչ ըլլալը չէր գիտեր։ Այդ երջանկութիւնը իրեն կը պարտէր, ու Ժանէթ անոր յարգը չէր գիտեր։

Ներքոյ տափակ նամակով մը պատասխանեց, բառերը կշռելով. իրեն համար տարհատարհակ աշխատութիւն մը եղաւ տիկա։ Էթիէն իր բարեկամը չէր այլեւս, քանի որ չէր կրնար իր սիրտը բանալ, մինչ այդպէս չէր ըներ առնօք։ Իր մտածումին մէջ, Ժանէթի հետ կը նոյնացնէր Էթիէնը, և այդ կ'ինան էր որ ամէն վայրկեան իր ամուսինը տեսնելու բերկրանքը կը վայելէր։

«Ու ան կը սիրէր զիս», խորհեցաւ Ներքոյ վերտատին։

Էթիէնը մտնելու անհրաժեշտութիւնը բացատրօրէն կը պարտադրուէր։ Մարքի վրայ խորհեցաւ Ներքոյ։ Սակայն, կնոջը հանդիպելու տխինեցաւ խուսափեցաւ։ Մարք նամակներ կը գրէր, ընդունելու համար, Ներքոյ ժամադրութիւն մը կ'որոշէր, ու առաւն, երկիւղի մատնուած, ժամադրութիւնը եա կ'առնէր փուճ պատրուակով մը, և կամ թէ Մար-

քը կը հրամայէր Թէյի, տարբ անձերու ներկայութեան։

Նիքոլ խորհելու, ինքզինքը պարտաւոր զգաց տալու պերճանքը կ'ընծայէր ինքզինքին, բայց հետզհետէ կը սկսարանար, սպասումէն չգոհացած։ Մարքի ժամանումէն քիչ առաջ, Նիքոլ կ'ներկայէր իրեն խոհակցութիւնը, ուխտի հասած կը տանէր խօսքերը և այսպէս ինքզինքը կը վարժեցնէր առանց յանդգնութեան։

Տրնիդ սիրոյ թերապրանքներ կ'ընէր Նիքոլին, նոյն բանը կ'ընէր Բօլին, և իր թարմացող դէմքը ուրախութենէն կը ճառագայթէր։ Երբոյն սպասումին, իրեն եղած հարցումներուն պատասխանելով, առանց քաշուելու կը խօսէր իր սիրահարին վրայ, ու կ'ըսէր. «Լաւ տղայ մըն է, որուն հետ պիտի ամուսնանամ, եթէ երբեք երկու տարի սպասելը բաւական չափ չափ»։

— Ամենամեծ չարժէ՛։

— Օ՛հ, սիրելին, պիտի ամուսնանանք։

— Յուսա՛նք որ այնպէս ըլլայ։

Յետոյ Նիքոլ ուշադրութիւն կ'ընէր, տեսնելու համար թէ Բօլինի մէջքը կը լայնա՞յ պոպնդելու։ Երբեմն կը հարցնէր սպասուհին.

— Միշտ պո՞ւն ես, աղջիկս։

Ու անխոժոխելի «Օ՛հ, այո՛, սիրելին», խօսքը Նիքոլի ականջը կը չարժէր։

ԳԼ.

Մարք օրին մէկը եկաւ, երբ Նիքոլ չէր սպասեր բնաւ։ Սպասուհին ներս մտցուց զայն, առանց իմացընելու. Մարք ներողութիւն խնդրեց. պատուհանները լուսատար տեսնելով վեր եկած էր։

Սիթոակի մը վրայ թառած, մանկամարդ կինը

պատկերի մը չրջանակը կը կախէր։ Շրջազգեստը մինչեւ վերջին ատիճանը վեր քաշուած էր, ու վարդագոյն մետաքսէ գուլպային մէջ պարփակուած սրունգը կը տեսնուէր։

— Չէք խանգարեր զիս, ըսաւ Նիքօլ, ու մէկ ոտուտով գորգին վրայ ցատկեց, տան զգեստով յանկարծակիի եկած ըլլալէն չփոթած։

Իրարու երես նայեցան չուարած։ Նիքօլ հիացումով դիտեց աշխարհիկ մարդուն անթերի վայելչութիւնը. իր նայուածքը անոր փողկապէն ու կապոյտ դունչէն աւելի վեր բարձրանալով, նրբօրէն ժպտող շրթունքին ու ցցուած այտերուն հետ հպանցում մը ունեցաւ, և չեշտակի զամուեցաւ հեգնութեամբ պողպատած բաց գոյն, այլ գգուիչ աչքերուն վրայ։

— Հիմա ինձի օգնեցէ՛ք, ըսաւ մանկամարդ կինը, պերճախօս լռութիւն մը խզելու և յապաղեցնելու համար արտաբերումը այն խօսքերուն, որոնք Մարքի շուրթերուն վրայ կը թաւխտէին։

Նիքօլ իր թաւին վրայ մտրլցեցաւ նորէն, ու հրամայական չեշտով.

— Մուրճը, դամերը ինձի տուէ՛ք։ Գոնէ օգտակար եղէք, սիրելի բարեկամ։

Այդ չափազանց անխութութենէն նեղացած, Մարք թեթեւօրէն ցնցեց առնդուխը, վրէժ լուծելու համար։

— Ինչ չար է՛ք, գոչեց մանկամարդ կինը, ու երկու ձեռքերով բռնեց երիտասարդին ուսերը։

Յանկարծ չակուեցաւ, ու Մարքի աչքերուն մէջ նշոյլ մը նշմարելով վրդովեցաւ։

— Կարմրեցաք, Տիկին։

— Ա՛յո՛, վախցայ։

— Բայց այդքան վտանգաւոր մարդ մը չեմ։

— Տխմա՛ր, վախցայ որ կ'իյնամ։

— Ա՜հ, ո՛րքան հաճոյք կը պատճառէք ինձի, նախատեւելով զիս։ Շնորհակալ եմ, չնորհակալ եմ։

Մարք մանկամարդ կնոջ թեւը բռնելով, համբոյրներով ծածկեց զայն։

— Վերջացուցէ՛ք. անհանդուրժելի է։

— Պիտի հնազանդիմ ձեզի, եթէ հաճիք զիս մենակ ընել։

— Բայց կարճ կապեցէ՛ք. պէտք է որ դուրս ելլեմ։ Հինգ վայրկեան կը չնորհեմ ձեզի։

— Այդքան ատենի ալ պէտք չկայ, ըսաւ Մարք բաւականացած։ Վանդակի մէջ բանտարկուած թըռչուն մը պէս մի՛ դառնաք, ու սա թիկնաթոռին մէջ նստեցէ՛ք։

— Կ'ուզէ՞ք որ այս տեսակցութիւնը յետաձգեմ, թեւապրից Նիքօլ։

— Ո՛չ, անշուշտ, չեմ ուզեր օձիքնիդ ձգել, ըսաւ Մարք։ Աւելի դէշ, եթէ բարկանաք. ձեզի այնպիսի բան մը չպիտի ըսեմ որ արդէն իսկ գուշակած չըլլաք։

Ու մեզմաձայն յարեց.

— Կը ցանկամ ձեզի...

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, բայց դուք միակը չէք, յարեց մանկամարդ կինը հեգնօրէն։

— Անշուշտ, ըսաւ Մարք, չփոթած։ Դուք հըմայիչ էք. արդէն ձեզի ըսած են այդ բանը, ու ասկէ ետքն ալ պիտի ըսեն. ինչ աւելի խորամանկ մէկը ձեզ պիտի վրդովէ, զգայնական անուտ խօսքեր ուղղելով։

— Անմիտ կնոջ մը տե՞ղ դրած էք զիս։

— Ո՛չ, ուշիմ ու շատ զգայուն կին մըն էք, և սոսկալի համարձակ է որ ինձի հաճոյք կը թուիք։ Օ՜հ, այն մեծ սէրը չէ ասիկա, որուն վրայ կը խօսին գիրքերը։

— Եթէ չէք կրնար զգալ այդ սէրը, մի՛ զբաղեցնէք ուրիշներու։

Մարք բռնեց ժանկամարդ կնոջ ձեռքերը, ու խուլ ձայնով մը բլաւ.

— Քեր վրայ կը խորհիմ, ձեզ միայն կ'ներեմ, միտքս ձեզմով զբաղած է միշտ, ու երեկս մէջ կը վայելեմ ձեզ,

— Շա՛տ լաւ, սկիզբ է որ այդպէս բաւակա-նանաք, քանի որ իմ թշնամուժէս շատ աւելին կը վայելէք:

Մարք ալեկոծ.

— Ներող, դիս մոխիր ըրէ՛ք: Ձէք գիտեր թէ ի՛նչ ընելու կարող եմ: Կրնամ...

— Անձնասպա՞ն ըլլալ:

— Ո՛չ, ձեզ բանտարկել...:

— Բանտարկուածներէ միշտ հաւանութեամբ եղած են, բաւ ժանկամարդ կինը: Ինծի հետ կրնաք ձա-խողիլ:

— Աղաչեմ մի՛ կարդաք ինծի:

Ներքոյ սեղանի ձեւացնելով, թիկնաթոռը նո-քաշեց:

— Մի՛ վիճաբանիք, այլ ինծի նայեցէ՛ք, հրա-մայեց Մարք, անոր աղջիկ ծնրադրելով:

Ներքոյ անոր սիրականնօրէն ուժգին նայուածքին աղջիկ չխոնարհեցուց իր աչքերը, սայց երիտասար-դին կակուղ ու հրաւոչոր ձեռքերուն չփուռքը իր ձեռքերուն հետ, խուռելց ժանկամարդ կինը:

— Ինչո՞ւ կը մերժէք զիս, բաւ Մարք: Մենք իրարու համար ստեղծուած ենք: Կը սիրեմ տարիան-քը ու ձեզի ալ սիրցնել պիտի տամ:

Ներքոյ ծաղրական շեշտով մը.

— Ու այլեւս չպիտի կրնամ հրաժարիլ ձենէ:

— Ո՞վ գիտէ:

— Աւելի խելացութիւն պիտի ըլլայ այդ գործը չընել:

— Բնաւ չէ՞ք խանդաղատիր, այս դիրքին մէջ տեսնելով զիս, ըսաւ Մարք, վտանգուշ երեւոյթով մը։

Մանկամարդ կինը ժպտեցաւ ու Մարք կարծեց որ վինաթաւ ըրած էր զայն։ Ու երկչոտութեամբ ծռեցաւ Նիքօլի մազերուն վրայ։

— Օ՜հ, դուխնիդ վեր առէ՛ք, ըսաւ Նիքօլ, աղերսական ձայնով։

Բայց շատ ուշ էր արդէն։ Մանկամարդ կնոջ ծոծրակին քաշած էր Մարք։ Հոլանի զգեստէն տարածուող բոյրը չնչած էր։

Նիքօլ ոտքի եկաւ, այտերը կարմրած, բայց Մարք անչափութեան դառապարտեց զայն, արմունկները բռնելով։ Մանկամարդ կինը թախանձեց.

— Հեռացէ՛ք։

Մինեանց հասակը ունէին։ Ու զիրար դիմապրաւեցին, պայքար մը մղելու համար, ուր ամէնէն ոկարը պարտութեան մատնուելու։

— Համբուրեցէ՛ք զիս, խնդրեց Մարք, գլուխը ծռելով։

Նիքօլ առնն ունենալ տեսնելու անոր նուրբ շրթունքը, կիսաբաց ու պրոն։ Մարք իր շրթունքը կը փակցնէր մանկամարդ կնոջ շրթունքին վրայ։ Գլխի պտոյտ մը ունեցաւ Նիքօլ։ Ու անձնատուր եղաւ այդ խորունկ համբոյրին։

Մարք անգամ մը եւս կը հատատուէր թէ կինը ուն հանդէպ չարժուձեւ մը աւելի պերճախօս է քան խօսքը։

— Ե՞րբ կրնամ վերադարձ տեսնել ձեզ, սրմնչեց Մարք։

— Ձեմ գիտեր։ Հեռացէ՛ք։

— Իսկո՞յն։

— Այո՛, չպարզուած եմ։ Հեռացէ՛ք։

— Բայց սիրուն խօսք մը ըրէ՛ք, յարեց Մարք, չնորհակալութիւն մուրացողի մը պէս։

Ծայրայեղ ընդվզումով մը պոչեց Նիքօլ.

— Կ՚արհամարհեմ ձեզ։

— Օ՛հ, այդ բանն իակ լաւագոյն կը գտնեմ։

Նիքօլի մատները բռնեց ու պեխին քաշեց։

— Ցտեսութի՛ւն, տիկին, յարեց Մարք, արտաքողական չեչտով մը։

9

«Ազուար ծաղիկներ են», բսաւ Նիքօլ մտովի, երբ յաջորդ օրը առաւօտ մեխակերու հիանալի փունջ մը։

Բօլին անապատվինձէ մեծ անօթին մէջ դրաւ ծաղկեփունջը, որ հեչտապարանին վրայ բացուեցաւ ծիրանեգոյն հոլահարի մը պէս։

Մարք ժուլ ընտրած էր իր նախատրած ծաղիկը. այդ հաճոյակատարութիւնը յուզեց Նիքօլը, բայց Մարք չէ՞ր յաւակներ կանխահաս չնորհակալութիւն մը յայտնել։ Նիքօլ տակաւին ազատ էր ուզածին պէս վարուելու, քանի որ բան մը չէր խոստացած Մարքի, ընդհակառակը, համբոյրէն յետոյ նախատած էր զայն, առանց փոխադարձելու համբոյրը, թէեւ ոհաճութեամբ ընդունած չըլլար։ Ա՛հ, տկար գտնուած էր Նիքօլ։ Տարօրինա՛կ բան. ո՛չ կը զըղջար, ոչ ալ քինախնդրութիւն ունէր այդ յանդուգն մարդուն հանդէպ։ Պիտի ընդունէ՞ր Մարքը, եթէ այդ օրը այցելէր դարձեալ։ Անշուշտ։ Նիքօլ անոր կը սպասէր, պրեթէ հանդարտած։

Ո՛վ բարերար առուգութիւն, զոր ձեռք պիտի բերէր անոր չնորհիւ։

«Էթիէն, ինչո՞ւ ամուսնացաք», կ՚ըսէր Նիքօլ մտովի։

Երիկ մարդիկ շատ շուտ կը վհատին։ Ահա ինչո՞ւ Մարքը փախցնելու չէր։

Մարք յանկուցիչ է, ու նիքօլի չափ թուխ։ Եթէ երեսը եղբայր և քոյր ըլլային, ամէն մարդ պիտի ըսէին թէ իրարու կը նմանին անոնք։ Մարք ակեալ-կը համարուի, տափակութենէ վախնալուն համար։ Անկեղծ է ան։ Մարդ իր ընկերքը պիտէ, երբ անոր հետ գործ ունենայ։ Ցաւխտնական երդումներ չըներ ան։ Շատ մը մարդիկ, հաճոյ թուելու համար, այնպիսի զգացումներ կը կեղծեն զոր չեն կրնար ունենալ։ Մարք իր խոստումը կը կատարէ։ Մարքը ճանչցողները երախտապարտութեամբ կը խօսին անոր վրայ։ Մարք այն կրակուրց սիրահարը չէ որ ժանեակները կը պատռէ, կ'աւերէ ու գանգուրները կ'աւրշտկէ։ Փափկանկատ, հետաքրքիր մարդ մըն է, և իր ըմբռնած եղանակովը՝ արուեստագէտ մը։ Մարքի հետ ձախողուած առարկայ չի գար։ Այս ամէնը բարեզուշակ է։

Միայն թէ Մարք շատ միամիտ չգտնէ նիքօլը։

Է

Մարք կը հեռաձայնէ.

— Բարի լո՛յս, գեղանի սիլվին։ Անկողնէն ելա՞ծ է՛ք արդէն... կազմ և պատրաստ է՞ք...։ Ես տակաւին քիժուանա չեմ հասած։ Այս գիւղատը շատ կը վայլէ ինծի...։ Բայց այո՛, կ'ուզեմ որ իմ վրաս խարխիս, այդ գիւղատը կրած պահուս։ Ամէն բան լաւ ձեզի. իմ քիժուանա սեւ սաթէնէ է, ծիրանեգոյն մեծ ծաղիկներով...։ Ինդալէն կը մարի՞ք։ կը վստահեցնեմ որ իրաւունք ունիք խնդալու...։ Բանական անմիտ կը գտնէ՞ք զիս։ Ոչ այնքան անմիտ, քանի որ կը յաջողիմ զիս մոխիկ ընել տալ...։ Ի՞նչ կ'ըլլայ, քանի մը վայրկեան կորնցուցէ՛ք ինձի

համար, չսպակրատեցէ՛ք...: Օ՜հ, օրիորդ, հապարդակցութիւնը մի՛ կարէք...: Այօ՛, դո՞ք էք, սիրելի բարեկամուհի: Մոխիկ ըրէ՛ք: Ձեզի առաջարկութիւն մը պիտի ընեմ. կ'ուզէ՞ք որ այսօր կէսօրէն յետոյ երթանք քրիզանթէմներու ցուցահանդէսը...: Այո՞ թէ ո՛չ...:

«Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք: Է՜հ, լաւ, չէ՞ք ուզեր որ գամ ձեր առնէն առնեմ ձեզ, երթ նոյն իսկ խաղտանամ խելօք կենալ...: Շա՛տ լաւ, հոն կը գըտնենք գիրար: Ցետոյ միասին կ'առնենք թէյը: Վրճռակա՞ն է, չէ՞: Ձեռքերնիդ կը համբուրեմ, գեղանի բարեկամուհիս»:

Ջերմանոցներուն մէջ իրարու հանդիպեցան: Նիքօլ հետաքրքրութեամբ նչմարեց Մարքը, բայց չիմացաց ծռանալ անոր: Կ'ուզէր հասկնալ թէ ի՞նչպէս է Մարք, երբ ան չի գիտեր թէ գինքը դիտող կայ:

Վայելչաձեւ, ինչպէս միշտ, բայց գոյն քարտլուիս մը իվեր կը հանէ Մարքի փառաւոր հասակը- պիժ ձեռնոցներ դրած, ձեռքը եղէգէ գաւազան մը բռնած, ծաղիկներու հրաշալի փթթումներու հանդէպ յափրացած մարդու երեւոյթ մը ունի, ինչ որ փափկասիրութեան նչան կը համարուի:

Երկու կիներ Մարքի կը նային ու կը ժպտին. ան ետին կը դառնայ ու գլխարկը կը հանէ:

Նիքօլ կը փութացնէ քայլերը:

— Բարե՛ւ, կը դոչէ Նիքօլ:

Մարք, յանկարծակիի եկած, խոնարհութիւն մը կ'ընէ: Նիքօլ կը խոստովանի թէ հինգ վայրկեանէ իվեր կը հետեւէր Մարքի, երբ այս վերջինը գեղանի կիներու երեսը կը նայէր: Մարք կը պատասխանէ թէ նչմարած էր գինքը, ու սրտնեղութիւնը տեսնելով, կը գուարճանար.

— Օ՜հ, ի՜նչ կ'ըսէք, կը դոչէ Նիքօլ կեղծ պայծառութեամբ մը:

Մանկամարդ կինը հնչուն ծիծաղ մը կ'արձակէ, բերելէ սրտակի մը մէջ նետուած դնդակներու պէս. ձայն հանելով։

Ծերուկ պարոն մը, ներողամիտ երեւոյթով, կարծես կ'օրհնէ զանոնք։ Մարք ժուռ պիտեր կուտայ որ կրնան պիրկնք առանել, քանի որ այնքան մարդ կը ճանչնայ զինքը։

Նիքօլ կը մեղմէ ձայնը, ու Մարքի քովէն կը քալէ ուղղաձիգ, զգուշանալով անոր քսուելէ։ Անոնց վերապահ ընթացքը ցոյց կուտայ թէ սիրահարներ են։

Մարք կը հիանայ գեղեցիկ քրիզանթէմներուն վրայ. սպիտակ ու կարճ ցօղունով ծաղիկները կը նմանցնէ սալատներու, իսկ վարդագոյնները ու շիկագոյնները՝ լապտերներու։

Նիքօլ կը նախընտրէ այն ծաղիկները, որոնք ծաղկեմշակին ճիգը չեն մատներ. քարձր խուրձեր են անոնք, ծաղիկներու ծանրութեան տակ հակած, իսկ ծաղիկները նուրբ թերթիկներ ունին, օձաձուկի պէս գալարուն։

Անոնք կը յառաջանան պուլեւարի քովէն, ու Մարք մոխիկ կ'ընէ բացխփիկ շրթունքներով, որոնք կը հանդչին ճերմակ ակռաներու վրայ։ Երբ Նիքօլ կը սղոսկի Մարքի առջեւէն, զոյգէ մը առաջ անցնելու համար, ան կը սեղմէ մանկամարդ կնոջ թեւը։

Երկու անգամ, ջերմանոցներուն շրջանը կ'ընեն, ու հեղձուցիչ մթնոլորտ մը կը տիրէ. Նիքօլ ընդարմացած, ժամացոյցը կը նայի ու կ'առաջարկէ.

— Դուրս ելլե՞նք։

— Ես ալ այդ թեւլապրուքիւնը պիտի ընէի։ Ո՞ւր կ'ուզէք թէյ առնել. մե՛ծ օթել մը երթա՞նք, ու

ճաշարան կը գտնուի, թէ փոքրիկ ու մութ ճաշարան մը, ուր երաժշտութիւն չկայ։

— Փոքր ճաշարան մը, ուր լաւագոյն կարկանդակները կը գտնուին։

— Շատակե՞ր էք։ Ինչ բախտաւորութիւն։

— Ուրիշ շատ մը թերութիւններ ալ ունիմ։

— Կը յուսամ։ Արդէն մխիթար ըրած եմ ձեր թերութիւնները միայն սիրել։

Մարք չօֆէօր մը կանչեց, ըսելով. «Դէպ ի նիւնօն»։

— Թերեւս հանդիպումներ ունենանք հոն, պիտի տեսաւ Նիքօլ։

— Ինչո՞ւ կ'ըլլայ։

— Շատ վտանգաւոր է։

— Որո՞ւ համար։

— Իմձի համար։

— Ենթադրենք որ չարաճճիին մէկը նշմարէ մեզ, ու այնպիսի հետեւութիւն մը հանէ... որ դոյութիւն չունի։ Անհնարաւոր բան մը չկայ աւոր մէջ։ Դուք երիտասարդ, ազատ ու դեղեցիկ էակ մըն էք։ Այդքան առանձնաշնորհում ունեցող մը կրօնաւորուհի պէս չպարիր։ Մինչեւ որ նորէն չամուսնանաք, ինչ որ չէք բաղձար արդէն, պիտի ըսեն թէ սիրային յարաբերութիւն ունենալ կը ձեւացնէք, հանրային կարծիքին գոհացում տալու համար միայն։ Սիրելի բարեկամուհիս, գիտէ՞ք թէ ի՛նչ կարծիք կը յայտնեն ամէն անոնց վրայ, որոնց մասին չեն կրնար բան մը գրուցել։ Մոլութիւններ կը վերագրեն անոնց։

— Կարելի բան չէ՞ որ ես խելօք կեանամ, ու ամէն մարդ իմանայ այդպէս ըլլալս։

— Այդ ապշեցուցիչ վիճակը անբնական բան մը պիտի համարուի։

Օթօմօպիլը կանգ առաւ զայրացկոտ բողոքի մը մէջ։

— Աւտոկ հասանք, բաւ Մարք, դռնակը բանալով։ Տակաւին չատ մարդ չկայ Ելինօն զբօսարանը։ Ներս մանե՞նք։

Նիքօլ որոշում տուաւ ուսերու ցնցումով։

Երկուքը միասին նստան ապահին մէջ, ուր ամէն տեղ առանձնացած է։ Արդիական յարդարում մը ունի. աթոռները, ոչ այնքան հանգստաւէտ, կարմիր ջնարակուած են տեղաններուն պէս։ Գորշ պատերը ծիրանագոյն ողկոյզներու ծոփորներով զարդարուած են։ Թաւ գորգին վրայ ոտնաձայնը կը մեղմանայ։

Մարք թէյ ապսպրեց, Նիքօլի վրայ ծռեցաւ քնքշօրէն, ու բաւ.

— Անուշ կը հոտիք։ Ի՞նչ անուշահոտութիւն է։

— Այնքան անմիտ անուն մը ունի որ պիտի զգուշանամ անունը տալէ։

— «Վօլիւբիթէ մօ՞լ», թէ «Մա չէր ան էմուա»։

— Արդարեւ աւտր պէս բան մը։

— Օ՛հ, բաէք, թախանձեց Մարք, հետաքրքրուած։

— Չպիտի տարաձայնէք, այնպէս չէ՞։

— Կ'ենթադնեմ։

Նիքօլ քիչ մը ծաղրական ու խորհրդաւոր շեշտով մը մրմնջեց.

— «Թուէթ մէ սանթէօր» (իմ քոյր քոյրիկս)։

Մարքի ուսդերը սարսռացին։

— Փափկանո՛յշ ներքաշնակութիւն, բաւ ան։

Ստաւարկուհի մը մեծ աիւէ մը դրաւ սեղանին վրայ։

— Ստաւարկուհի՛ք թէյը, բաւ Նիքօլ։

Մարք հնազանդեցաւ, դիտել տալով որ մտածելը կ'այրէր։ Բայց նիքօլ չմեղքցաւ զայն, ու «ձախաւեր» կոչեց։

— Սանտուիչ մը կ'առնէ՞ք, առաջարկեց Մարք, առանց քէն պահելու։

Մանկամարդ կինը ընդունեց, ու ոսկեգոյն հացը խածաւ։ Մարք գոհութեամբ կը դիտէր զայն։

— Բան մը չէ՞ք առներ, հարցուց նիքօլ։

— Ո՛չ, ձեզ կը դիտեմ։

— Սակայն, բերանիդ չէք բանար գիս դիտած առնելով։

— Ձեր քով չեմ կրնար արտօնութիւն ընել։

— Ցաւալի բան է լինել համար։

— Բայց շողոմիչ է։

— Ու... այդ վիճակը կրնա՞յ երկարաձգուիլ։

— Կը յուսամ թէ ո՛չ։

— Ե՞րբ ձեր ուշիմութիւնը պիտի վերադառնաք։

— Երբ դադրիք լինել սպառնալէ։ Նիքօ՛լ, թոյլ տուէք լինել կարդալու ձեր աչքերուն մէջ թէ կ'ուզէ՞ք... ըսաւ Մարք, թախանձագին։

— Ի՜նչ բան, յարեց նիքօլ, զարմանք ձեւացընելով։

— Շատ երջանիկ մարդ մը դարձնել գիս։

— Թոյլ տուէք որ ես ալ իմ երջանկութեանս վրայ խորհիմ քիչ մը։

— Ձեր երջանկութիւնը կը սառանձնեմ։

— Թերեւս յանդուգն խօսք մը կ'ընէք։

— Փորձեցէ՛ք։ Ի՞նչ վտանգած կ'ըլլաք։

— Մի գուցէ յուսախաբ ըլլամ։

— Շատ քիչ կը յարգէք գիս։ Բայց ենթադրենք որ չկարենամ ձեր սպասածը ընել. գէթ սա քաղցր ստուգութիւնը պիտի ունենաք թէ լինել համոյք պատճառած էք։

— Ես մարդասէր չեմ։

— Նէրքո՛լ, տենդ ունիմ. ճակատս չօշափեցէ՛ք։

— Առնուազն քառասուն աստիճան, սակայն կը պարմանուի, յարեց մանկամարդ կինը։

Մարքի յայտարարութիւնները ինքնաստահութիւն կը ներշնչէին Նէրքոլի։ Մանկամարդ կինը պարմանալով հանդերձ, այդ յայտարարութիւնները կը վրդովէին զինքը։ Թաղիքէ իր խոնձայր պնակալին տակ, որ զարդանիշով մը վեր առնուած էր, Նէրքոլի դէմքը կը ճառագայթէր, գնդեցկացած։ Ինքզինքը գնդեցիկ կը զգար ան, ու ներողամտութեան հակամէտ։

«Եթէ կարենայի սիրել զայն», կը հառաչէր մանկամարդ կինը։

Պատրաստ՝ տեղի տալու, Նէրքոլ կ'ուզէր իր անձին նուիրել. սէրը չքմեղանք մը պիտի ըլար իրեն համար։ Պիտի ջանար մէջերնին առնդծել այդ սէրը։ Մարք կ'ուզէ իր առնը տանիլ Նէրքոլը։ Կառքին մէջ, իրարու ձեռք կը բռնեն։ Մարքին ձեռքը առնական, մեծ ու մատո է։ Նէրքոլի նրբակիրթ ձեռքը անոր մէջ կ'ընդելուզուի անպատկառօրէն։

Ը

— Տիկինը անհանգի՞ստ է։ Տիկինը չպիտի՞ ճաշէ այս գիշեր։

— Ո՛չ, Բօլին, անկողինս պատրաստեցէ՛ք. հանգիստ միայն պէտք ունիմ։

— Տիկինը շատ դուրս կ'ելլէ, քրթմնջեց նորատի աղջիկը, վարպետին սաթէնէ ճոճօթոցը ծալելով։

Բօլին անակնոց է, բայց այն աստեն միայն ուրախութեամբ գործ կը սեռնէ, երբ տիկինը հոն է.

լուին արարքը ամանին մէջ առանձին մնալուն պէս, կը ձանձրանայ։ Բարեբախտաբար, դրացիներ կան, դաշնակ մը՝ վարի յարկը, ու երկու աղմկարար տղաք՝ հինգերորդ յարկը։

Երբ նիքօլ դուրս եկաւ, Բօլին ժամերը կը հաշուէր. իսկ արեւուտ օրերուն, սպասուհին կ'ըսէր.

— Օդը գեղեցիկ ըլալուն, տիկինը չպիտի ճաշարէ տուն դառնալու։

Եթէ երբեք անձրեւէր, Բօլին նախասենեակին մէջ կը սուզէր թէ տիկինը հովանոց առա՞ծ է։ Այդ օրը, Նիքօլ մոռցած էր հովանոց առնելու, հակառակ անոտոյպ օդին։

— Տիկինը կրցա՞ւ տեղ մը սպասաւանիլ տեղատարափին առեն։

Նիքօլ արհնամարհութիւնը ունեցաւ սա պատասխանը տալու.

— Այո՛, վաճառատուն մը կը գտնուէի։

— Պէտք է սպրանք գնել, ետ տալու պայմանով։

— Ես... ես չգտայ ուզածս, պատասխանեց Նիքօլ նեղացած։

Ու սպասուհին ազատելու համար, յարեց.

— Տաք չուր պատրաստեցէ՛ք, ոտքերս ուռած են։

Բօլին դուրս եկելէ յետոյ՝ Նիքօլ չէմինէլի մարմարին վրայ դրաւ արմուկը։ Իր ձնօտը կնքհնցուց գոցուած ձեռքերուն վրայ. երկարօրէն ինքզինքը դիտեց հայելիին մէջ։ Աչքերուն տակ ծիր մը շրջանակուած է մոլուշագոյն խեցիի մը պէս։ Իր շրթունքը, ընդունած բոլոր համբոյրներուվը ուռած, աւելի վարդագոյն են, բաղպատմամբ այտերու ժպտուն թաւթեան։

Նիքօլ ինքզինքը անոտոյպ վիճակի մէջ կը

առնանէ, քիթը ապակիին փակցուցած։ Ժամը երեքը կը հնչէ, ու կ'անձրեւէ։ Տունը մնալու օր է։

«Երթա՞մ արդեօք», կը հարցնէ ինքնիրեն։

Մանկամարդ կինը հերոսաբար խոստացած է այդ քանը։ Մարք ինքզինքը շատ երջանիկ կը զգայ, առնոր տուած այցելութիւններուն համար։ Մէկ ամիսէ իվեր, սիրահար են։ Ինչպէս նիքոզ կը նախատեսէր արդէն, Մարք միայն երջանկութիւն կը զգար։ Սակայն, կարելի չէ Մարքը մեղադրել իրր եսասէր կամ ձախաւեր։ Նիքոլ ամէն անգամուն ալ յուսախաբ կը բաժնուի Մարքէն, բայց ամէն յոյս չի կորսնցներ։ Ա՛հ, որքան յանցաւոր է Բիէր, փափուկ խաղալիկը աւերչակած ըլլալուն համար։ Նիքոլ պիտի սթափի՞ արդեօք։ Մարք համոզուած է այդ մասին։ Բայց հրաշքը կ'ուշանայ։

Ա՞յսօր պիտի ըլայ այդ հրաշքը։

Անգամ մը եւս, յոյսն է որ զինքը պիտի մղէ դէպի Մարք։ Սակայն, Նիքոլ բնաւ փափաք չզգար դուրս ելլելու։ Օ՛ն, քիչ մը արիւթիւն։

— Բոլի՛ն, չո՛ւտ, սեւ գլխարկս, ճերմակ վերարկուս, վերարկուս և կապոյտ աղուէսէ մուշտակս։

Եւ ահա՛ ժէնէրալ-Ֆօ փողոցը կը գտնուի Նիքոլ։ Առաջին յարկին վրայ դուռ մը կը բացուի, սակաւին զանգակը հնչեցնելու առնն չունեցած։

— Ինծի կը սպասէի՞ք։

— Անշուշտ, աղուոր բարեկամուհիս, բայց գիտեմ որ շատ ճշդապահ չէք։

Մարք ներս կը մտցնէ Նիքոլը, կը սիրէ որ բազմոցին վրայ նստի ան, ձեռնոցները կը հանէ ու վերարկուն կ'առնէ։

Ծոժոռ ու խեղ, Նիքոլ կը խոստովանի.

— Ինչ ճնշող որ չպիտի գայի։

— Չեր այդ քմայքը գարմանք չի պատճառեր

ինձի։ Գրաւ կը դնեմ որ դար ու կոճատ խոպացած է՛ք, հաւկնալու համար թէ դուրս պիտի ելլէ՞ք։ Ու բախտը ինձի նպաստաւոր եղած է։

— Ո՛չ, խորհեցայ ես, օդը տուած ըլլա՛ր է, պէտք չէ անքաղաքավար ըլլամ։

— Ուրիշ անգամ, այլեւս յանձնառութիւն չպիտի տանիմ թեթեւօրէն։

— Ո՛չ, անշուշտ։

— Չմայլելի՛...։ Ձեր ալաքները կը պրեմ, բայց քանի մը հատը վազուան պահեցէ՛ք։

Մարք կը ծնրադրէ, ու Նիքօլի պլուզին օձիքին բռճակները կը քակէ։

— Քանի որ հոս է՛ք, ուրիշ բան չեմ ուզեր, կը մրմնջէ Մարք։

«Իմ մարմինս հոս է՛», կ'ուզէ Նիքօլ մտովի։

Մանկամարդ կինը ինքզինքին և նոյնիսկ Մարքին վրայ կ'արգահատի, ու կը խորհի որ նոր ձախաւոզուածի մը պիտի մատնուին։

Սակայն, Նիքօլ ձախաւերութեամբ կ'օգնէ որ իր ծնրակապերը քակէ ան։ Բոլոր այդ կապիչները պէտք է ինքնին քակուին։ Շապիկը չի հաներ։ Երկու զօրաւոր բազուկներ կը վերցնեն այդ ղիւրաբեկ պուպրիկը, ու դէպի մահճակալ կը տանին զայն։

Նիքօլ ինքզինքը կը ձգէ, խիստ անգիտակից։ Նոնաձեւ խնկամանին մէջ հոտաւէտ հեղուկ մը կ'եռայ։ Մանկամարդ կինը կը լսէ եռացումի ձայնը, ու ինքզինքը կը մեղադրէ, Մարքի քծինքներուն պէտք եղած ուշադրութիւնը ընծայած չըլլալուն։

Այլեւս խորհելու չէ...։

Նիքօլ գլուխը վար կը ձգէ, արտեւանունքը գոցած, ու չզարթիւ գգուանքին տակ կը կծկուի։ Սարսուռ մը կ'անցնի մարմնին մէջէն։ Ցեղոյ ծառացում մը կ'ունենայ անդունդին եղերքը, գգալով որ հոն կ'իջնէ...։

. . . . . .

— Մա՛րք...:

Ա.յս առաւօտր կ'արձակէ Ներքոյ, այն խելայեղ բերկրութեան մէջ, որ հրեղէն ալիքի մը պէս իր վրայ կը խուժէ: Երկու արցունքներ կը մարգարտանան թարթիչներուն վրայ: Դէմքը կերպարանափոխուած է: Մանկամարդ կնոջ վրայ հակած, Մարք կը մրմնջէ յափշտակուած.

— Ա՜հ, ո՛րքան դո՜հ եմ:

«Ոչ ինձի չափ», կը խորհի Ներքոյ դոհունակութեամբ:

Ներքոյ գեհենապարտ, դրախտէն վտարուած կը կարծէր ինքզինքը, և ահա՛ կին կը գտնար ամէն անոնց պէս, որոնց վրայ կը նախանձէր:

Ապագան Ներքոյի կ'ընծայէր յանդուգն հետազօտութիւններու շարք մը, ո՛վ գիտէ ինչ խաղակիցներով, բայց հիմա ան մեծ ապահովութիւն կը զգայ: Թերեւս պիտի սիրէ Մարքը...: Իր ար հա մարհած ամուսնին հետ բազդատելով Մարքը, մանկամարդ կինը կը կարծէ որ բախտը ժպտած է իրեն. կրնար աւելի դէշ անկում մը ունենալ: Մարք սիրահար մըն է:

Բարեկա՞մ մը պիտի ըլլայ արդեօք:

Անանք իրարմէ բաժնուեցան առաւօտեան պէս, առանց ոեւէ զղջում ունենալու: Միեւնոյն տեղն, միեւնոյն զգացին, խօսելու պարտաւորութիւններէն և այն տպաւորէն ազատած ըլլալնուն համար, որով իրենց չտկրտուած գիւտերուն մէջ այնքան բարեկիրթ գտնուած էին: Ներքոյ հագցած պահուն, Մարք գլուխը անդին կը դարձնէր, ու մանկամարդ կինը անպատկառ կը գտնէր ինքզինքը, որովհետեւ տեղ չէր ըլլալէ դադրած էր այլեւս:

Վերջին խոնձոդը մարեցաւ վառարանին մէջ։ Նէթոլ սարսռաց ու վերմակներուն մինչեւ ոտղոսկեցաւ։

Մանկամարդ կինը յուշիկ տարածուեցաւ ու իր յոգնութիւնը ըմբռշխնեց։

Ցետոյ յաղթանակին արբշռանքը մեղմացաւ, ու ինքզինքը առանձին զգաց։

Իր մտածումը Բարիզէն հեռու տարաւ զինքը։ Միջերկրականի ալիքներուն խորը, ապխտակ վիլլա մը ապատան կ'ընծայէր զոյգի մը. հո՛ն էր երջանկութիւնը.

«Էթիէ՛ն, ինչո՞ւ լքեցիք զիս», կ'ըսէր Նէթոլ մտովի...։

Մարքի հանդէպ զգացած այդ զզջումը անհրաւիրը կը գտնէր Նէթոլ։ Երախտապարտութեան մտածում մը ունեցաւ Մարքի նկատմամբ, որ զինքը ոգեւորած էր։

Ը

Երբեմն, Նէթոլ մտովի կ'ըսէր.

«Զախտի երթանք»։

Սակայն կը հազուէր, գիտնալով որ վերջին պահուն պիտի փոխէր կարծիքը։ Նէթոլի համար անհրաժեշտ դարձած էր Մարք։

Կատարելապէս չէին համաձայնած անոնք, որովհետեւ զգայարանքներու համաձայնութիւնը ամէն ինչ չէ. Նէթոլ այդ բանով գոհ ըլլալ կը թուէր, բայց սիրտը կը մեղադրէր զինքը, առանց սիրոյ դերի դարձած ըլլալուն համար։

Այդ ճամբէն ետ դառնա՞ր։ Սիրութիւնը կը սպասէր։ Սառնան կը յաղթէ հրեշտակին։

Առտուն, հրեշտակը զօրաւոր կը զգայ ինքզինքը. ցերեկը իրերուն վրայ կ'արձակէ անպիտան լոյսը, որ անթիծ տեսնչանքներ կը թեւլատրէ։ Հրեշտակը խորհուրդ կուտայ. «Մի՛ երթար հոն։ Զբաղումի՛ ինչ

յաւ ձեւեր կան, ինչպէս ընթերցում, նուագա-
հանդէս, և նոյն իսկ այցելու-թիւն մը։ Գնա՛ տե՛ս
Տիկին ս՛Օթմիէլը, զոր երեսի վրայ ձգած եմ։ Ամէն
ինչ լաւ է, բացի այն այցելու-թիւնէն, զոր կ՛ուզես
Մարքի տալ, իր բնակարանին մէջ... և՝ սար ալ
պատճառը հոն ընելիք գործդ է։ Զգայու-թիւնը, վա-
զանցիկ յուզումը կը սխրեցնէ ու հիասթափ կ՛ընէ
քեզ։ Վերադարձին, անկողին կը մտնես, մոռնալու
համար։ Կրնա՞ս հպարտու-թիւն զգալ այդպիսի կեան-
քի մը համար»։

Սառանան այլեւս երկարօրէն չէր ճառեր, բայց
բաժրարտները վառուելուն պէս, այնպիսի ցնորքներ
կը ծնէրպէր, որոնք կը բորբոքէին Նէթօլը։

«Ինչէ՛ վերջին հանդիպումդ։ Անկէ ասկի կա-
տակ էիր։ Արդէ՛ն ատեն այն մեծատուր գիշերնուան
վրայ, երբ ճակատագրին կը յանձնէիր քու երիտա-
սարդու-թեանդ ամէնէն գեղեցիկ տարիները, ի վե-
րատրէն այն հնչառանքին, զոր քեզի կը պատրաստէ,
քու կարծիքդ։ Միշտ երիտասարդ ու տենչալի
չպիտի ըլլաս։ Ճաշակէ՛ քեզի ընծայուած պտուղը»։

Ու Նէթօլ կը փութար ժամադրավայրը։

Փողոցին մէջ, ուրիշ կիներ, որոնք Նէթօլի պէս
հագուած էին, իրենց սիրահարին միանալու համար,
շտապուած գէմքերնուն վրայ այնպիսի ոգեւորու-
թիւն մը ունէին զոր ցոյց չպիտի տային, ազգակա-
նութեան մը այցելու-թեան երթալու կամ Լուվրէն ան-
ձեռք մը գնելու առթիւ։ Ամէնէն թարշամած կի-
ներն իսկ կը ջանային տակաւին հաճոյ թուիլ, չա-
րաճճի աղջիկներու պէս հագուած ու շտապուած։
Առանք գաս մը կ՛ընծայէին Նէթօլի, որմէհետեւ ի-
րենց ձեռքուած խարշումներուն մէջ կը կարդացուէր
բանաստեղծին սա խորհուրդը.

«Եթէ խօսքիս կը հաւատաք, ապրեցէ՛ք, առանց
վազելու ապառելու»։

Երիկ մարդիկ կը հետեւէին կինեթուն, նայուածք-ներ, ժպիտներ եւ խոստումներ կը փոխանակուէին դռնարաւճառանոցի մը լայներուն առջեւ կամ մուխ դրան մը տակ, ամօթխած ականջներ կը լսէին աղ-տոտ առաջարկներ ու ձեռքեր կը մոլորէին։ Փողոցին կը խուժէր առավոտեան մութ մը, որուն միակ հետաքրքրութիւնն էր սէրը, իր բոլոր տեսակներով։ Նիքօլ, հետապնդուած, կը փութացնէր քայլերը, երբ-ջանիկ զգալով ինքզինքը, այն առաքութեան հա-մար, որ իրեն կը սպասէր հոն։ Այն տունն Մարք ա-րիւթիւն եւ հպարտութիւն կը զգար. տեսնելով որ Նիքօլ աւելի եռանդուն ու աւելի վեհանձն էր իր յա-փրշտակութեան մէջ։ Սատանան այնպիսի յանդգնու-թիւններ կը թելադրէր Նիքօլի որ ան կ'ամչնար, երբ յետոյ յիշէր զանոնք։ Նիքօլ, օրին մէկը, կէս մը անկեղծ չեչտով մրմնջեց, ինքզինքը չբռնազանելու համար.

«Մարք, կը սիրեմ քեզ»։

Այդ խոստովանութեամբ կը մտաբեր ուրիշ խոս-տովանութիւն մը, զոր Մարք ուղղամտօրէն մերժեց.

«Այդքանը չեմ ուզեր քենէ, կը խորհէր Մարք, լուռ ճնշումով»։

Գործը ճշդելու համար, Մարք գերազանցութեան արտօնագիրը չնորհեց Նիքօլի։

— Աշակերտը տոլմելիք քան չուներ այլեւս, հա-ւատաց Մարք։

ժ.

— Նիքօլ պիտ տեսնելու չի դար այլեւս, կը խորհէր Տընիզ. իր կեանքը փոփոխութիւն կրած-ըլլալու է։

Անզգալ պահէ մը օգուտ քաղելով, իր բարեկա-մուհին տունը փութաց Տընիզ։ Երբ Նիքօլը տե-

տաւ, բնազդը իրեն ազդարարել որ չէր ախալած։ Զարհուրելի ներքոյ հոգեյոյզ զգայ անոր հետաքրքրութիւնը արծարծելէ, անդնդախոր վիրաւ խօսուլ։ Կարդացած մէկ վէպին սիրուհին պատմեց։

— Քու սիրուհիդ վրայ խօսինք, ըսաւ Տընիզ յանկարծ։

— Ինչէ՞ն այդպէս կ'եզրակացնես։

— Ներքո՛ղ, դուն զգոնութիւն մը ունիս, ըսաւ Տընիզ, մատովը սպառնալով։

— Կարելի չէ քան մը ծածկել քենէ։

— Ա՛հ, կը խոստովանի՞ս։

Տընիզ հարցումները կը կրկնապատկէր, որովհետեւ կ'ուզէր շուտով իմանալ թէ ի՛նչ անցած գարձած էր։

— Բժի՞շկ է, վաստաքա՞ն է, մատենագի՞ր է թէ դիւանագէտ։

— Եւ ոչ մէկը։

— Աշխարհիկ մա՞րդ մը։ Աւելի հաղէկ։ Այդպէս ըսալու է, յաւ սիրելու համար։ Երիտասա՞րդ է։

— Այո՛։

— Անո՞ւնը։

— Գուշակէ՛, տեսնեմ։

— Ժուլ։

Ներքոյ հաստատական նշան մը ըրաւ։

— Սիրելիս, ատկէ լաւը չէիր կրնար ընտրել։

— Ես ընտրա՞ծ եմ մինթէ։

— Ամէն պարագայի մէջ, կը շնորհաւորեմ քեզ։ Երջանի՞կ ես։

— Գոհ եմ, ըսաւ Ներքոյ, անոր խօսքը ուղղելով։

— Ատ ալ բան մըն է... չեմ հարցներ թէ կը սիրես պայն։

Ներքոյ լուռ կը մնար։ Տընիզ պնդեց.

— Հաճոյ կը թուի՞ քեզի։

— Այո՛, հաճոյ կը թուի։ Նոյն իսկ անիրաւ պիտի ըլլայի, եթէ երբեք չճանչնայի անոր շատ իւրայատուկ արժանիքները, իբր ամերիկացի։

— Այդ պատճառով է որ չես զաւեշտր անիկէ։ Ամերիկացի եղանակ մըն է։

— Միջակ եղանակ մը։

— Շատ մը կիներ այդպիսին ալ պիտի գոհանային։

— Անոնք չեն ընդհանրացած բայց ամէնքը։

— Իմիկէն Մօրթօյի վրայ կը մտածե՞ս միթէ։

— Միշտ։

— Յամառութիւն է։ Մարդ չի կրնար բարեկամի մը վրայ, որ պզտուկնակէն վերաբերում մը ունեցած է։

— Իր տեսակտ ձեռքին ճնշումին իսկ կը վրդովէր դիս։

— Թոյլ տալու չէիր որ հետանար։ Ա՛հ, Նիքօլ, կը վախնամ՝ որ դուն կը յարիս այն անձերուն, որոնք քինէ կուգան։ Ժուլի վրայ խօսի՛նք։ Ինչո՞ւ կը մեղադրես զայն։ Սկեպտիկ ըլլարո՞ւն համար։ Այո՛, սառնամանիքէն խանձած պուտ մըն է ան, չոր սիրտ մը ունի, բայց իր սիրտը չէ որ կ'ուզէիր։ Հետեւաբար, յուսախաբ չէ ըլած քեզ։ Կը մոլեգնէիր որ նուաղ ճարպիկ ըլլար, ու աւելի խանդոտ։ Զաւա՛կս, ամէն ազնիւութիւն մէկտեղ չըլլար։ Զգայուն մը ուրիշ բան է, հեշտանքը՝ ուրիշ բան։ Իսկապէս վիպական սխալ մը պիտի ըլլայ այդ երկու բաները իրարու հետ նոյնացնելու փափաքը։ Եթէ Մարք չի գոհացներ քեզ, այնպիսի բարեկամներ ունեցիր, որոնց կարենաս սիրտդ բանալ։ Նոյնիսկ ունեցիր քու վրադ հետզհետէ մը, քնքուշ այլ նուաղ երիտասարդ ըլլալուդ, թերեւս զգայուն ըլլայդ ան։

— Կը գայթակղեցնես զիս։

— Ե՞րբ համարձակութիւնը պիտի ունենաս բնական ըլլալու։

— Երբ մոռնամ ինչ որ ինծի սորվեցուցած են։

— Ա՛հ, դաստիարակութիւնը ո՛րքան կը խաթարէ մարդը։

— Սակայն, չե՞ս կարծեր որ մեծ մօրս վարած ինքնամփոփումի դեղեցիկ կեանքը...

— ...վանեմ է։ Մեծ մայրդ, երեսուն տարեկանին մէջ այրի, իր պաշտած ամուսինին հետաւորիմ եղած է, բայց աւուրին ալ երջանկացուցած է զինքը։ Ոու բաժինդ չես ստացած տակաւին։ Մայրդ աւելի մարդկային բնաւորութիւն մը ունեցած է, վերամուծանալով։ Եթէ երբեք պոհայում գտած չըլլար ան, կը կարծե՞ս որ պիտի համակերպէր...։

— Ձեմ գիտեր, պատասխանեց Նիքօլ անտարբ։ Դուն ինչ կ'ենթադրես...։

— Օ՛հ, ոչինչ...։ Քանի՞ տարու է մայրդ՝ տիկին Ֆիէլտ։

— Քառասունըչորս տարու։

— Այդքան չերեւար։ Այս օրերս, չէի՞ր ապատեր անոր։

— Այո՛, այն չոպենաւը, զոր պիտի նետէր մայրիկս, հասած է։ Կը զարմանամ, երբ մը առած չըլլալուս համար։

Տընիզ չրթունքը քացու, բայց լուռ մնաց։

— Գիտե՞ս, մայրիկը աւելի ակրաւիր զարձած է, ու հիմա իրր բարեկամուհի կը վարուի ինծի հետ, բաւ Նիքօլ։

— Մայր ըլլալու համար առնզուած չէ։

— Ցանցանքը իրր չէ։ Գէթ քու մէջդ կը գտնեմ մայրական գորով ունեցող բարեկամուհի մը։ Գիշերօթիկ վարժարանին մէջ իմ պզտիկ մայրիկս էիր։

— Քանի երեք տարուս աւելի մնած էի։

— Կը յիշե՞ս մեր պնդեցիկ ծրագիրները։ Դուն կ'ուզէիր ամուսնանալ, և տասերկու զաւակներ ունենալ։

— Իսկ դուն, վճռական ըլլալուդ, Համայիչ Իշխանին գոյութեան կը հաւատայիր։

— Տակաւին կը հաւատամ։

— Ուրեմն պիտի հանդիպիս անոր։

— Թերեւս...։

— Մինչեւ այն ատեն լա՞ւ կեանք մը կը վարես։

— Տընիզ, ամէն անգամ որ քեզ տեսնեմ, լաւագոյն կը գտնեմ կեանքը։

— Ուրեմն, քիչ առեղէն նորէն պիտի գամ։

— Եթէ ուշանաս, ես յանկարծակիի պիտի բերեմ քեզ։

Քնքուշ հրաժեշտով մը՝ բաժնուեցան իրարմէ։ Տընիզ դուրս ելած պահուն ինքզինքը մեղադրեց, Նիքօլի իմայ տուած չըլլալուն համար որ մայրը Բարիզ կը գտնուի։ Նոյն ինքն Տիկին Ֆիէլտն էր որ տեսած էր, երբ ան դուրս կ'ելլէր Կրան Օթելէն։

Նիքօլ, առանձին մնալուն պէս, կսաւ խորհիլ իր բարեկամուհիին տուած խորհուրդներուն վրայ, մանկամարդ բժշկուհիին դրացի գաղափարներէն ցնցուած. «Արդարեւ, խելացութիւնը կը պահանջէ որ մենք էրիկ մարդուն հետ այնպէս վարուինք, ինչպէս ան կը վարուի մեզի հետ, առանց երազելու մտացածին միութիւններու վրայ։ Անհունին պէտքը, զոր մենք կը զգանք, չի կրնար լրացուիլ։ Մանկութենէն սկսեալ, պէտք է ճանչնալ այդ ցնորքը։ Մեզի յաջորդող սերունդը նուազ պիտի երազէ և աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ»։

Սալօնին մէջ, Նիքօլ կը լսէ որ Բօլէն քթին տակէն կ'երգէ «ալիս» եզանակը։ Ու մտովի կ'ըսէ. «Գէթ

Բօլին չի փճացներ իր հաճոյքները, առանց վերադարձելու զանոնք։ Դատարկութիւնը այլափոխած չէ պայն»։

Նիքօլ առ հարցումը ըրաւ, չկարենալով ինքզինքը զսպել.

— Բօլի՛ն, ձեր սիրտերը միշտ հաճոյակատա՞ր է։

— Այո՛, տիկին, շատ լաւ երիտասարդ մըն է։

— Իրաւ հետ չ'առըտնցա՞ք տակաւին։

— Հաւատացէ՛ք որ դեռ առին չունեցանք կրաքսուելու։

Նիքօլ անգամ մը եւս նոխտանձնեցաւ այդ հաւճատաղջկան վրայ, որուն միտքը եղծուած չէր խրոխտ բարեյաղթանէն մը բմբռնուելով, որ կը հակառակի գնաւճեան օրէնքներուն։

ԺԱ.

Տընկին մեկնումէն քառորդ մը յետոյ, Նիքօլ առտնին նոսկակ էր, շատ ծանօթ պրակ մը ծաձկուած։ Պահարանին առջեւ ծալրը պառաղ, ու մէկ ակնարկով աչքէ անցընելէ յետոյ, իմացաւ թէ մայրը առաւն հասած, կրան Օթէլին մէջ խրճն կը ապառէր։

Նիքօլ, զարմացած, հանդարտութէն կարդայ այդ տողերը։ Ինչո՞ւ մայրը նախապէս իմաց առած չէր խրճն։ Նիքօլ կայարան պիտի երթար։ Ինչո՞ւ օթել մը իջած էր մայրը։ Արդեօք իր հե՞տ բերած էր Ռոխլեէմը, խորթ հայրը, որուն դէմքը պրեթէ մոռցած է Նիքօլ, թէեւ աչքին առջեւ կուգայ անոր դէմքին արտայայտութիւնը, չէկ ասկեզգն մարիրու վուռնչին պակ։

Մօրը անկանոն գիրը կը մատնէ մտքի անկարգութիւն մը։ Նիքօլ առաջի մը յայտնատեսութիւնը կ'ունենայ։

Խորթ հայրը ցասկոտ մարդ մըն է։ Կինը, Սապին, կրնայ բաժնուած ըլլալ բանակութիւն մը ցեղով երդուած ընելով որ այլեւս ոտք չպիտի դնէ Ամերիկայի մէջ։

Ներքոյ կատարին մէջ ինքզինքը կը համոզէ թէ իզուր մտահոգութեան մատնուած է։ Ընդհանուպ պիտի ապահովուի. դէթ տեղեկութիւն պիտի առանայ։

Անա՛ օթէլը։ Հոն կը մտնէ Ներքոյ։

— Տիկին Ֆիէլա, կը հարցնէ։

— Երկրորդ յարկ, թիւ 120։

Վերելակին մէջ, Ներքոյի սիրտը կը տրոփէ։ Դէպի ձախ, առաջին դուռ։

Մեղմօրէն կը զարնէ։

— Ներս մտէ՛ք։

Վարպետն բէնեուար հագած կին մը, որ բացարկի մը վրայ ծռած էր, հաւտակը կը շոկէ։ Մայրը ու աղջիկ կ'ողջագուրուին, առանց իրարու երես նայելու. ցետոյ իրենց ձեռքերը ուսերնուն վրայ ու թեւերնին երկարած, զիրար կ'ուսումնասիրեն։

— Մայրի՛կ, փոխուեր ես, երիտասարդացեր ես։

— Իրա՞ւ կ'ըսես։

— Սապի՛ն, տասը տարու պզտիկ կ'երեւաս, քան Ներքոյ հանդարտօրէն։

— Ա՛հ, որքան հաճոյք կը պատճառես ինծի։ Ի՛նչ լաւ է ինքզինքը երիտասարդ զգալ։

Տիկին Ֆիէլա նիհարցած է, ու ներքին լոյսով մը լուսաւորուած իր դէմքը աւելի նրբացած է։ Անոնք ալեխառն եղող մազերը միօրինակ չէկ գոյն մը ստացած են։ Անցեալ տարուան կնոջ և նորկայ տարուան կնոջ միջեւ այնքան աչքառու հակադրութիւն մը կայ որ Ներքոյ կը տոկայ, և նոյն իսկ կը վախնայ գուշակելէ անունը այն կախարդին, որ դէպէս կերպարանափոխ ըրած է մայրը։

— Սիրելիս, շատ երջանիկ կին մըն է որ կը տեսնես քու դիմացդ, ըսաւ Սապին սիրտդով, նոյնն ողջագուրելով աղջիկը։

— Բայց ատ՛ . . .։

— Բան մը չպիտի ձածկեմ քեզնէ։ Բայց նախ քու վրադ խօսինք։ Գո՞հ ես միթէ։

— Այո՛, նոր կեանք կը վարժուիմ։

— Այո՛։ Դուն քաջ ես։

— Պէտք է այնպէս ըլլալ։

— Մեծ մօրդ խօսքերը կը յիշեմ, բացատրեց տիկին Ֆիէլտ։ Անոր կը նմանիս։ Դուն ալ անոր պէս զօրաւոր կին մը պիտի ըլլաս։

— Օ՛հ, այդ յաւակնութիւնը չունիմ, ըսաւ Նիքօլ։

— Բախտ չունիս եղեր, խոստովանեցաւ տիկին Ֆիէլտ։ Ես կը կարծէի թէ լաւ գործ մը ըրած եմ, խորհուրդ տալով քեզի որ այդ ամուսնութիւնը կընքես . . .։ Օ՛հ, վստահ եմ որ պիտի վերականգնիս։

— Թերեւս . . .։

— Անտարակոյս։ Բայց մի՛ աճապարեր։ Սպասէ՛ որ սիրես . . .։

— Մեծ սիրոյն պիտի սպասեմ, յարեց Նիքօլ, հեգնօրէն։

— Այն սիրոյն, որ կը քանդէ, լաւագոյն կերպով չինելու համար, ըսաւ տիկին Ֆիէլտ ծանրօրէն։ Զաւակս, ան եկաւ ինծի, ու ես քաջութիւնը չունեցայ մերժելու։

— Ի՞նչ ըսել կ՛ուզես։

— Կը սիրեմ, մրմնջեց Տիկին Ֆիէլտ, դողդողջուն ձայնով մը։

Նիքօլ սարսռաց, այդ խոստովանութենէն վրդովուած, որ կը յայտնէր թէ իր մայրը տարիաւորէնչիկ կին մըն է խանդաւառ, մինչ կը կարծէր թէ պատասխանած է ան։ Տղոց այնպէս կը թուի որ իրենց

ձնողքներուն կեանքը պէտք չէ փոփոխութիւն կրէ, պաշտօնին վերջ գտած ըլլալուն համար։

— Ի՞նչ պիտի ընես հիմա, հարցուց Նիքօլ։

— Ապրի՛լ վերջապէս, բաւ. Տիկին Ֆիչլա խօսարար։

— Ամառվընդ ի՞նչ պիտի ընես...։

— Ուիլ ամէն բան գիտէ։ Առաջին պատթկուածէն յետոյ, համակերպութիւն ցոյց տուաւ, գայթակղութենէ մը վախնալով։ Ան կը կարծէ որ յախտուն գործ մըն է երածս, ու օրին մէկը իր քով պիտի վերադառնամ։ Չյաջողեցայ համոզել որ կը սխալի։

— Եւ՛ղճ Ուիլ, մրմնջեց Նիքօլ։

— Այո՛, մեղքցիր զայն, որովհետեւ իմ սրտիս մէջ կարեկցութիւնը տեղ չունի։ Ես կը սիրեմ ամբողջ ուժովը սրտիս, որ երբեք ինքզինքը չէ սպառած և ոչ ալ յափրացած՝ տասնեակ սիրարկածներու մէջ։ Ես կը սիրեմ ձերբանալու վրայ եղող կնոջ մը պէս, որուն կ'ընծայուի առջին և վերջին սէրը։ Ա՜հ, սիրելիս, եթէ գիտնայիր...։

Տիկին Ֆիչլա լուռ, չկարենալով արտայայտել իր բորբոքած զգացումները։

— Քաւ վրադ կը նախանձիմ, մրմնջաց Նիքօլ։

— Եթէ երբեք զոհողութեան մէջ փնտռուլ է ճշմարտութիւնը, ես ոճրագործ մըն եմ, յարեց Տիկին Ֆիչլա։ Բայց ես չեմ հաւատար այդ բանին... այլեւս չեմ հաւատար։

— Քաւ երջանկութիւնդ կ'ատելիէ գիս...։

— Անապատելի բան մըն է, այնպէս չէ՞։ Քաւսանըչելու տարեկանին մէջ սիրուիլ, այնքան ազուար, այնքան լաւ բան մըն է որ չէի կրնար հաւատալ ընծայել։ Փորձեցի վհատեցնել այն պատուական և ուղղամիտ անձը, որ կատարելապէս ինձի կ'ընծայէ իր երիտասարդութիւնը։

— Ո՞վ է այդ անձը։

— Արդէն իսկ ծանօթ ֆրանսացի նկարիչ մը, ըլլա՛ Հանէն։

— Երիտասա՞րդ է, հարցուց Նիքոլ։

— Երեսուն տարու։

— Ինչպէ՞ս ծանօթացար անոր։

— Բարեկամներու մօտ։ Ան փափաքեցաւ իմ պատկերս գծել։ Նախ չհաղորդուեցայ թէ կը սիրէի, բայց երբ արտայայտուեցաւ ան, յատակօրէն կարգացի սէրս։

Իր մեղքը քաւելու համար, Տիկին Ֆիէլտոխուր կեանքը վերյիշեց.

— Կը տեսնես որ երջանիկ չէի։ Կը տառապէի, քիջակ անցեալ մը ունեցած ըլլալուս համար, ուր միօրինակ յատակի մը վրայ չէի կրցած հիւսել այնքան շղշտուն ու գեղեցիկ ձաղիկներ։ Շատ երիտասարդ տարիքի մէջ մայր եղայ։ Պատճէն առջի, ձաղիկը հասաւ։ Տանջուեցի տարեկանիս ամուսնանալով, քանի առջի երկու պատիճներ ունեցայ, որոնք չսարեցան։ Յաւտի անձուկ ու մայր կեանքը վարեցի, պրամական հոգերով շրջապատուած։ Երեսուն տարու էի, երբ հայրդ մեռաւ։ Երկար տանն, անոր տուքը պահեցի։ Ոչխարմի հետ ամուսնանալով՝ խոյտուն երկիր մը, ուր կլիման անկախ են։ Ա՛հ, կինը շատ անկախ է հոն։ Հրաւիրեցին ու սիրով ընդունեցին պիս։ Ոչխարմի, միշտ գործերով զբաղած, ինծի չէր ընկերանար գնալ։ Իմ յաչտուքիւններս հպարտութիւն պատճառելէն ամուսնիս, բայց մեր միջեւ մը տարտութիւն չտիրեց երբեք։ Այդ պատճառով տառապեցայ։

— Խեղճ սիրելիս...

Նիքոլ ձեռքը համբուրեց, քաշուքիւն ներշնչելու համար անոր, որպէս զի շարունակէ խօսքը։

— Երբ անցեալ տարի Պիտրիցի մէջ ծանօթացայ

Քլօտ Հանէնի, արդէն իսկ յոգնած, շատ յոգնած էր կեանքէս։ Նաեւ ոսկուա կը զգայի, առանց սիրոյ, ձերսցած ըլլալուս համար։ Խնայելիզօրէն ծննդեան աէրը, երբ մօտեցած էր այն առնը, ուր աէր չպիտի կրնայի ներշնչել այլեւս։ Քլոյի — բնորնէն վտանգուց այդ փաղաքշական անունը — չնորհիւ ճանչցայ բովանդակ քաղցրութիւնը ու արտայայտ հիշատակը հոսմոկ։

— Ա՜հ, մայրի՛կ, դուն կը պատճառես ինձի, թոթովից Նիքօլ։

— Ինչ որ ալ ըլլայ իմ քաւութիւնս, ըսաւ Սաթին, չպիտի պղծամ իմ երանգիս վրայ, զոր իբր յիշատակութիւն կ'արտակին ոսկանք։ Ու վերջին շաբաթները, կեանքս աւելի գնդաւն նայած է քան սէրդջ կեանքիս ընթացքին։

— Կը մաղթեմ որ երկար տանն երջանիկ ըլլաս, յարեց Նիքօլ անկեղծօրէն։

— Կը տարակուսի՞ս այդ մասին, գոչեց Տիկին Ֆիէլտ, յանկարծ մթագնած դէմքով։

Նիքօլ բողոքի շարժուձեւ մը ուրուագծեց։

— Այո՛, այո՛, յարեց մայրը պատնուխնամբ, պիտեմ թէ աս մտածումը կ'ունենաս. «Սա հէգ Սաթին արքա՞յ ալ բորբոքած է, այս տարիքին մէջ...»։ Ծեր կը գտնես դէս, այնպէս չէ՞։ Ծնողքները մեշտ տարիքատ են իրենց զաւակներուն համար։

— Կը վատահացնեմ քեզ, Թոթովից Նիքօլ։

— Կարդա՛ աս նամակները, ապաղաչեց Տիկին Ֆիէլտ, իր ազգկան ծանրակերտն վրայ նետելով նամակի պատահանները։ արցունք մը։

Նիքօլ յարեց, իր մօրը ցոյց տուած հրայրքին ահաբեկած, որ անդադրին փայլ մը կ'ընծայէր անոր հայուածքին։

— Մա՛յր, կը սիրուիս, անշուշտ։ Շատ բնական է, քանի որ այնքան գեղեցիկ ես։

— Կարդա՛, կամ աւելի շիտակ կ'ըլլայ որ զիս տեսիկ ընես, յարեց Տիկին Ֆիէլտ։

Իր աղջիկը համոզելու և ինքզինքը ապահովելու համար, Տիկին Ֆիէլտ կարդայ էջեր, ուր բարեկամին պաշտանքը տարիներէն բառերով կ'արտայայտուէր։

Նամակներ կարդայ, որոնք ուժգնօրէն կ'աղերսէին, սրիչներ որոնք չերմագին շնորհակալութիւն կը յայտնէին։ Ներքոյ կ'արտասուէր, մտիկ ըրած պահուն։ Ուրիշին իրագործելի էր իր երազած երջանկութիւնը, քանի որ ուրիշ մը վտառորապէս նուաճած էր զինքը։ Յանդուգն մօր վրայ կը նախանձէր։

Տիկին Ֆիէլտ անպատկառ ցուցադրումով մը կը յայտարարէր։

— Կը տեսնես, որքա՜ն կը սիրէ զիս։ Ի՞նչ պիտի ընէր, եթէ իմ տեղս ըլլայր, հարցուց Տիկին Ֆիէլտ։

— Գեղջ պէս պիտի ընէր։

Սապին, աւելի հանդարտած, յարեց, որպէս զի Ներքոյ հակառակը պնդէ։

— Սրտէն խնդալու մըն եմ։

— Ընտրեալ մըն ես, սրմնջեց Ներքոյ։

— Սյո՛, ընտրեալ մը, կրկնեց Տիկին Ֆիէլտ։ Երբեմն կ'երազեմ կարծես։ Թերեւս Քլօտը կորանցը-նեմ։ Պչրուհի մը կրնայ ձեռքէս առնել զայն։ Փողոցին մէջ արկածներ կը պատահին ամէն առեն։ Երբ դուրս ելլէ ան, ապրիլէ կը դադրիմ։ Միայն գիշեր առեն կը հանդարտիմ։ Սակայն, անկէ ետքը կը քնանամ։ Պէտք է որ ապուշ և. քաղցր հետեւումով մը դիտեմ անոր դէմքը, քունի առեն։ Ա՜հ, որքան կը սիրեմ զայն։

Տարփանքը կը դրոշմուէր Տիկին Ֆիէլտի յարաշարժ դէմքին վրայ։ Աչքերը արցունքներով շողացին, զոր ետ մղեց։ Մոռնալով որ իր ապջկան հետ կը խօսէր, սա խոստովանութիւնը ըրաւ.

— Անոր չնորհիւ, մայրական գորով կ'ունենամ։ Սիրուած մարդուն զաւակը սրտաբուխ է։ Կ'ուզեմ որ զաւակ մը պարգեւէ ինծի. աղուորիկ ու փոքրիկ էակ մը, որ իրեն նմանի։ Այդ զաւակին մէջ պիտի տեսնեմ անոր սիրելի դիմագիծերը և որոշ կիսադէմքը շեշտակի—ու օդին մէջ ցուցամատով կը մատնանշէր տղուն շրջագիծերը — որ մեր սիրոյն անժխտելի և կենդանի ապացոյցը պիտի ըլլայ, երբ տարիները անցնին մեր գլխուն վրայէն։

Տիկին Ֆիէլտ յայտնատեսութիւնը ունեցաւ թէ վիշտ կը պատճառէր իր ապջկան. անոր ձեռքը բռնեց ու թախանձագին ձայնով մը ըսաւ.

— Հասկցի՛ր զիս, սիրելիս...։

— կը հասկնամ, մայրիկ, և նոյն իսկ գոհ եմ, տեսնելով որ քու մէջդ արթնցած են...

— Չգայթուձներ, զոր անկատար կերպով արտայայտեցի։ Չաւա՛կս, նորէ՛ ինծի, եթէ չկրցի քընքուշ ըլլալ։ Հայրդ դժբախտ էակ մը դարձուցած էր զիս։ Ճեզ աշխարհ բերած պահուս, այլեւս չէի սիրեր զայն։ Շատ մը բաներ կը բացատրուին առաջ...

— Մա՛յր, տպաւորուած եղիր որ դժնդակ յիշատակ մը չեմ պահած իմ մանկութենէս։ Կարճատես եղաւ իմ մանկութիւնս, որովհետեւ չեմ յիշեր փոքրիկ ըլլալս։ Վեց տարեկանիս մէջ, արդէն իսկ «մեծ ապջիկ» կը կոչէին զիս։

— Այո՛, շատ խելօք էիր։

— Միշտ այնպէս եմ, բաւ Նիքօլ արխաբար։

— Սիրելի էակներուն լաւագոյնն ես, յարեց Տիկին Ֆիէլտ, ճակտէն համբուրելով Նիքօլը։ Դուն ամէն երջանկութեան արժանի ես։

— Երաշխիք մը չէ սա։

— Ուրիշն, բան մը չկա՞յ։ Նոյն իսկ փոքր վէպ մըն ալ գոյութիւն չունի՞ այս մինուոյն կեանքին մէջ, հարցուց մայրը, փոխադարձ մեղադրութեամբ մը փակելու համար այն գաղտնաւայրութիւնները որ բռած էր այնքան ատենէ։

— Իսկապէս ոչինչ կայ, հաւատաց Ներսէս, որ պիտի կարծէր, եթէ խոստովանէր իր անգիտակցութիւնը։

Բայց յանկարծ մէկ յայտնութեան հանդիպեցաւ, Ներսէս աւելի քաջահրճիտ դիմեր Մարթի կապոյտ տարիքը, ու արդէն խլել պատրաստ։

Տարմանքները մինչ կը փաթաթուին...

ԺԲ

Տիկին Յիւէյթ խոստովանութիւնները պիտակի նման Մարթի համար։ Բաղդատմամբ այն հմայիչ նրբակարիւթեան, որուն հրապոյրները հաճութեամբ թուած էր տարիտանդիկ կինը, Մարթ իր պղծութիւնը կորանցուց։ Ու Ներսէս կը բաղձար. «Ինչո՞ւ ես ալ չեմ սիրուած ինծի համար մը կողմէ»։

Ներսէս չկրցաւ իր մայրը պարտաւել, այլ անոր վրայ հիացաւ, կեանքը տակնուվրայ ըրած ըլլալու քաջութիւնը ունեցած ըլլալուն համար, մինչ կարող էր ամէն ինչ կարգի դնել հեշտութ, թաքուն շնութեամբ մը։ Բայց կ'արժէ որ սիրոյ համար գոհացուցիչ կատարուին։ Ներսէս իր հարստութեան կէսը ու աւելին պիտի տար, միեւնոյն հրապրքով աշխատելու համար։ Մարթի նկատմամբ ունեցած հրապրքը անարդ բան մըն է, ու կ'ամչնայ սոր համար։ Մեղկասակաւային շարժուձեւեր կ'ընէին երկու սիրահարներն ալ։

«Պէտք է որ այս կեղծիքը «գարգի», հաւատաց

Նիքօլ մտովի, իր երխտասարդական անհաչտութեամբ»։

Սկզբան, Նիքօլ կը յուսար որ թէ՛ իր և թէ Մարքի մէջ զգացում մը պիտի փթթէր։ Բայց ատոր լուռ կը մնար։ Արդէն բաղձալի չէր գոներ որ Մարքի համար տրտմէր ատիրը։ Մարք ի՞նչ պիտի ընէր իր սէրը, կը բաւէր որ Նիքօլ իր հաճոյքին հետ գործիքը ըլլար։

Բայց Նիքօլ ալ հաճոյք զգալու էր։

Մանկամարդ կինը պիտի հրաժարէր այն վայրկեաններէն, դէպի ուր կը ձգտին անգրաղ կիներ մը բոլոր մտածումներն ու ճիգերը։

Կեանքը չատ մռայլ բան մը պիտի դառնար այլապէս։ Այդ սէրը զբօսանք մըն էր, ո՛րքան ալ անկատար ըլլար ան։

Ժամադիր եղած օրերը, արթնցած պահուն, Մարքի վրայ կը խորհի Նիքօլ, ու անոր համար արդարացում ընելէն հաճոյք կը զգայ։ Ու Մարք բոլորովին չի հանուեցներ Նիքօլը, որովհետեւ չատ կը սիրէ ժանեակներով ծանրաբեռնուած մեռած քօղերը։

Նիքօլ չափաթը երկու անգամ կը տեսնէ Մարքը։ Միօրինակ տարուան ընթացքին, այդ օրերը կը կտրատեն ամիսները։

Մարքի բնակարանը համակրելի բան մը ունի, արժէքաւոր առարկաներով, անտապլինձէ անգրիներով, գորգերով և գեղօրներով զարդարուն, որոնք Հնդկաստանէն ու Չինաստանէն բերուած են հատուկ ախորժակ հօրեղբօր մը կողմէ։ Այն պրպտանը, ուր Մարք կ'ընդունի մանկամարդ կինը, մաշկեակներով ծածկուած է. հոն յատկարները մեզմ լոյս մը ունին լուսամփոփներու տակ, ու խնկամանէն կը ցնդի մատուռ փափուկ բոյր մը, որ հեթա-

Նոյեան պաշտամունքի կը հրաւիրէ... Նիքօլ ինքզինքը լաւ կը զգայ Մարքի մօտ, ու անձրեւոտ օդերուն, «փառաւոր յոգնութենէն» յետոյ անդրաժեշտ եղող հանդիստը կ'երկարաձգէ, ցեխոտ ու տղեղ փողոցը երթալէ վախնալուն համար։

Նիքօլ ինքզինքը պիտի զրկէ այդ գաղջ հանդերուն։ Բացարձակին ծարաւը չի յագեներ հոն, քայց մարդ բան մը ձեռք չանցներ, երբ շատը բաղձայ։ Մարք հաճոյակատար ու բարեկիրթ է, ահա ինչ որ կը կարճցնէ ճամբան։

ԺԳ

Եթէ երբեք Մարք նորէն զինքը տեսնելու գար, ինչպէս առաջօք, երբ կը գարնանէր իրեն, շաղակրատելու սովորութիւնը ձեռք պիտի բերէին նորէն։

Մարքի տան մէջ, ցած բազմոցը կը հրաւիրէ զանոնք։ Որոշ շարժանիթով մը մօտցած, իրարմէ կը բաժնուին, իրենց նպատակին հասնելէն յետոյ։

Նիքօլի տունը, Մարք աւելի լաւ պիտի ըմբռնէ մանկամարդ կինը, իրեւս կարգաւորութեան մէջ։ Հոն տեսնուած գրքերը կը յայտնեն թէ շատ կարդացած են. դաշնակին վրայ դէպի առեղնաշարը հակած նուագատեսրը կ'ոգեկոչէ Նիքօլը. մանկամարդ կնոջ առեղնադրծած բարձերը իւրաքանչիւրը անոր ճարտար առեղնագործ մը և նուագելուց ըլլալը։ Հանդերձարանին գոնէն դուրս կը տարածուի յատկանիշ բոյր մը, որ գարնանները մինչէն կը մղուի, ու պատկերը կ'ընծայէ երկվեցեակ ձերմակեղէններու առանք երկու բուրաքանչիւրու միջեւ գրուած ու ժապաւէններով կապուած են։ Ճաշասրահին մէջ, պիճֆէին փայփայուն կաղնեփայտին վրայ ի յայտ կուգան արծաթեղէն չինչ ապառները։ Ամէն կողմ տեսնուած ծաղիկներ, այլազան փունջերով, Նիքօլի

ճաշակը կը յայտնեն։ Այդ յարդարանքը իւ վեր կը հանէ մանկամարդ կնոջ լաւագոյն կողմը, ու ցոյց կուտայ թէ կնճռոտ և խելօք, արուեստասէր ու կարգապահ էակ մըն է ան։ Այսպէս, պիտի վերականգնէ այն մանկամարդ կինը զոր Մարք կը վայելէ, և ոչ թէ մարմինը միայն կը ճանչնայ ու ի՛ոգեւորչ կինքը։

Եթէ իրերը լեզու ունենային, ատ խօսքերը պիտի ուղղէին Մարքի.

«Տի՛ս, ի՛նչպէս ամէն ինչ պայծառ ու ազատ է հոս։ Ներքոյ մեր միջեւ իր բուն տեղը չի՞ գրաւեր մինչեւ քան թէ ան դրկատանին մէջ, ուր ի՛նչ ուշ զայն, թէև երկուքնիդ ալ չէք համարձակիր բանկին վրայ նայող պատուհանները բանալու»։

Ներքոյ պլուարկին վրայ գնդապետ մը անցուդարձ պահուն երկչոտութեամբ կը թելադրէ.

— Ինչո՞ւ առնս չէք գար։

— Որովհետեւ, դուք հոս կուգաք։

— Իմ այցելութիւններս արդէն չեն բաւար ձեր այցելութիւններուն։ Կրնաք իրիկուններդ պահել միշտ առանձին ինծի։

— Հիանալի պիտի ըլլայ, բայց...։

Թիկնաթոռին մէջ թաղուած, Մարք իր մազուռթը կը գլուխ ու ատղտուկ կը զգայ, խորհելով որ պէտք է ածիլուի, նօրը բարեկամ գաւառը Պոր վէլէն Պուֆանի տունը ճաշի երթալէ առաջ։

— Շատ քիչ անգամ ազատ կ'ըլլամ գիշերները։ կը հրաւիրեն պիս, շատ բարեկամներ ունենալուս համար...։

— Ո՞ր սեռէն։

— Բայց երկու սեռէն ալ, սիրելի բարեկամուհիս։ Զարմանալու բան չկայ։

— Այո՛, շատ կը փնտռուիք, կատակեց Ներքոյ։

— Ամուրիները շատ յարգի են։

— Երջանի՛կ ժամանակաշրջան։

— Պէտք է աւելցնել որ ծանօթ և դիտակաւոր անուն մը ունիմ. կ'ներեայ որ ձեզ ալ չեմ։ Երբ ամէն տեղ կ'ընդունուի, երբ այդ բաները ունենայ, եթէ նոյն իսկ սրամտութեան զուրկ ըլլայ։

— Ձեր ուզածը ինծի հաւատացնելու չափ սրամտութեան պիտի ունենաք միշտ։

— Սուտի՛ կ'ենթադրէք որ ուրիշ կինը կը չահագրգռեն դիս։

— Ոչ թէ կ'ենթադրեմ, այլ վստահ եմ այդ մասին, բաւ ներքոյ յուսակ չնչառով մը։ Այնքան անապաթի չեմ, հաւատալու համար որ միայն ես կամ ձեր կեանքին մէջ։

Մարք խռնուածքով բաւ, փողոցը կապած առնն.

— Սակայն, դուք հպարտ էք. չգիտէր ընդունիլ որ ուրիշներ վայելին...։

— Ձեր շնորհները, սիրելի պարոն, յարեց ներքոյ չարաճճի խռնարհութեան մը ընդոլով։

— Պահանջկոտ էք, սիրելի բարեկամուհի, յարեց Մարք արտնեզած։ Դուք տարտղ չէք մեղքնար։ Եթէ կարենամ, ինչո՞ւ ուրիշի մը համելի չպատնամ, առանց ձեզ խանգրու...

— Շարունակեցէ՛ք. ձեր անձնազոհութիւնը կը հճացէ պիտի։

— Բայց իմ հարցուածիս չէք պատասխաներ։ Ենթադրեմ որ...

— ... Ուրիշ բարեկամուհի մը ունենաք, ու ես իմանամ այդ բանը։

— Այո՛, ինչ պիտի ըլլայ, յարեց Մարք անձկագին։

— Իմ շնորհաւորութիւններս պիտի յայտնէի, խնդրելով որ այլեւս իմ վրաս յոյս չդնէք։

— Թժուարահաճ էք, սիրելի Նիքօլա։

— Կարելի է։ Բնաւորութիւնս չափազանց փոխեմ։

— Ես ալ կը կարծէի որ ուշիմ չէք, յարեցաւ Մարք, կատակելով։

— Որքա՜ն սխալ, և ի՜նչ յուսախաբութիւն, բաւական Նիքօլ ծաղրական չնչաւոր։

— Ոչ նուազ զմայլելի էք։

— Շարքարեցէնի մը պէս։

— Թխուաշ։

— Կը նախատիրէք շաքա՞րը։

— Թէ՛ շաքարը և թէ թխուան։

— Ի՞նչ կը նշանակէ։

— Թուխը սիրողը խարտեաշն ալ կը սիրէ։

— Անաւասիկ խոստովանութիւն մը։

Մարք վախնալով որ շատ բան ըսած էր, Նիքօլի ձեռքը հարցուց ու յարեց.

— Շատ լաւ գիտէք որ ձենդ գան ուրիշ մէկը չկայ։

Այդ խօսակցութենան չնորհիւ Նիքօլ պաղսխար մը կալած էր սիրտին մէջ։ Յանկարծակի կինը յուսացած էր որ այդ կնոջգատերին հետ պիտի ամուսնանար. ահա այդ բանին համար էր որ ինքզինքը կը մեղադրէր հիմա։

— Ե՞րբ իրար պիտի տեսնենք, հարցուց Մարք, յանկարծակի կնոջ քաշելով։

Ձիշդ տեղն է պատասխանելու. «երբեք», եթէ Նիքօլ կ'ուզէ խաբել։ Բայց ի՞նչ բան է որ կը նախընտրէ ան։ Ու թոյլ կամքով մը կ'առաջարկէ.

— Շաբաթ օր։

Մարք կ'առարկէ.

— Այդ օրը, գիւղը պիտի ճաշեմ, էտիթ մօրաքրոջս տունը։ Այն մօրաքոյրներէն է զոր հոգածութեան առարկայ կը դարձնեն ապագայի յոյսով։

— Օ՛հ, ինքզինքիդ արդարացնելու պէտք չկայ։
— Կիրակի չըլա՞ր, հարցուց Մարք։
Իր կարգին, խուսափողական պատասխան մը կուտայ Նիքոլ.
— Անկարելի է։ Երեք այցելութիւններ ունիմ։
Մարք մխամտօրէն կը դոչէ.
— Մե՛ղք։ Մարդ չի գիտեր թէ ի՛նչպէս անցընէ ժամական օրերը։
— Ուրիշ զբաղում մը պիտի գտնէք։
Ի վերջոյ, երեքշաբթիի վրայ կը համաձայնին։
— Մօտ օրէն իրար չպիտի տեսնենք, կ՛աւելցընէ Մարք։
— Ո՛չ, անշուշտ։
Դրան առջեւ, Մարք կը գգուէ Նիքոլի ականջը, ըսելով.
— Ցտեսութի՛ւն, փշալից վարդ։
— Ցտեսութի՛ւն, ձմրան մայրս։
Սրտագին համբոյր մը։ Նիքոլ դուրս կ՛ելլէ։
Եւ անոնք դարձեալ օտարուհի են իրարու հանդէպ։

ԺԴ

Հանգիստի պահուն, Նիքոլ ու Մարք այցելուներու կերպարանքը առնին և քաղաքավարօրէն կը խօսին։ Իրենց խօսակցութեան նիւթը կը կազմեն քաղաքականութիւնը, թատրոնները, վարձատրուած վէպը, զոր Մարք չէ կարդացած, բայց ամէնուն պէս կարծիք կը յայտնէ անոր մասին։ Ոչ մէկ փոձկուած։ Մարք յաճախ չի խորհիր Նիքոլի վրայ, երբ զայն չի տեսներ։ Ոչ մէկ կամքութիւն, մանկամարդ կնոջ վարած կեանքը իմանալու համար։ Նիքոլ պիտի նախընտրէր որ առանց անհարկի հարցումներու ըլլային իրեն. «Երէկ ի՞նչ ըրիր։ Բարեկամներու մօտ ճաշեցի՞ր։ Ո՞վ են այդ բարեկամները...»։

Եւ կամ թէ կարեկից չեշտով մը հարցնէր Մարք.

«Գիշերը տաժանքին, ցերեկուան տաժանքին անցու-
ցի՞ր։ Ցաւատ թէ քու մօտդ պղտիկը պիտ։ Ըսէ՛ որ
իմ վրաս կը մտածէիր միշտ»։

Եթէ երբեք մարդիկ մտաբերէին թէ դպրոցիկ տուտ մը ինչ արժէք ունի, ամէնքն ալ աչխատէին պիտի տային, ու այն ատեն աւելի դպրոցական պիտի ըլլային իրենց տարրական ճիւնիներուն մէջ։

Մարք չոր ու ծաղրական շեշտ մը ունի։ Անոր հետ միտքդ ըլլալու համար, ներքի հեգնական շեշտուիլ կը խօսի, բան մը որուն մէջ կը պերազանցէ։ Արձակած սլաքները կը լուծեն իր վրէժը, ցաւագին կերպով մը հրատած չըլլալուն համար։

Մարք երբեմն չի ծանկեր իր դժկամակութիւնը։

Դիւրին է Մարքէ խոցելի կէտը եղող անատամ-ծաւթիւնը վիրաւորել։

Ներքի գանչ չրներ այդ բանը։

Մանկամարդ կինը հանուած ու բազմոցին վրայ նստած, չարաճճիօրէն կը դիտէ սիրահարը, գայթակ-

— Մա՛րք...։

Այդ կարճ անունը քարի մը պէս կը զարնուի Մարքի երեսին։

— Մարք, ի՞նչ պիտի ըսէիք, եթէ երբեք ու-րիշ սիրահար մը ունենայի։

Մարք գլուխը վեր կ'առնէ, ու ոտ աղատախանը կուտայ ազնուականի մը պէս, որ այդ բանը նուա-ստացուցիչ կը համարէ։

— Սխրելի բարեկամուհի, ինծի վերաբերիալ խնդիր մը չէ ատ։

— Բայց չէ՞ք կարծեր որ կարելի ըլլայ։

— Սրտաբիւ, սխալ մը պիտի ըլլայ, որուն վրայ պիտի ղջաք յետոյ։

— Ո՛րքան կը յարգէք ձեր անձը։
— Երբ մարդ արուեստ մը ի գործ կը դնէ, նեւթելի է որ իր արժէքը ճանչնայ։
— Ու ձեր արժէքը անհատասարելի է։
— Կը չափազանցէք։
— Այո՛, կը չափազանցէի։
— Անխրատ մի՛ ըլլաք։
— Կը բաղձա՞ք որ իմ անկեղծ նրախատպութեան հատատիքը ընծայեմ ձեզի։
— Հատատացէք որ այդ նրախատպութեան մտանակից եմ։
— Շատ ազնիւ էք։
— Բնական է։
— Այո՛, դուք սա մտացի մարդուն պէս կը խորհիք. «Ի՛նչ-որ ալ ընէք կ'ինեերուն, միշտ ծաւայութիւն մատուցած կ'ըլլաք անոնց։ Յարաբերութիւն մշակէք կամ երեսի վրայ ձգէք, վտանգէք զանոնք եւ կամ զաւակ ունենաք անոնցմէ, միշտ չնորհակալութիւն կը յայտնեն»։
— Գալով ինձի, Նիքօլ...։
— Ինձեմ պարոն մըն էք։
— Միայն այդ արժանիքը չէ որ ունիմ։
— Շատ կը խօսիք ձեր արժանիքներուն վրայ։
— Որովհետեւ դուք զանոնք պէտք եղածին պէս չէք դնահատեր թերեւս։
— Կ'ուզէի՞ք որ նրախատպարտ ըլլամ ձեզի։
— Այո՛։
— Բայց ի՞նչ բանի համար։
— Այն հաճոյքին համար, զոր ինձի կ'ընծայէք, քաւ երխտասարդը անսպասելի նրքամտութեամբ մը։
— Միայն ե՞ս այդ հաճոյքը կ'ընծայեմ ձեզի, հարցուց Նիքօլ։

Մարք կողմնակի նայուածք մը ձգեց մանկամարդ կնոջ վրայ։

Վառարանին առջեւ նստած, ուր պայծառ կրակ մը կը բոցավառի, մէկ ձեռքը իւրաքանչիւր ծունկին վրայ դրած, Մարք ինքզինքը ձգած անձի մը երեւոյթը կ'ընծայէ մանկամարդ կնոջ։ Դէմքն ալ յոգնած է։

— Մա՛րք, մասվի կը հարցնեմ թէ ի՞նչ ըրիք երէկ։

— Ինչո՞ւ այդ հարցումը։

Մտահոգ չեշտ մը ունի Մարք։

— Որովհետեւ յոգնած երեւոյթ մը ունիք։

Մարք յանկարծ շտկուելով կը գոչէ.

— Կ'ուզէ՞ք որ հակառակը ապացուցանեմ։

— Իսկոյն, եթէ կրնաք։ Ա՛հ, աղէկ օձիքնիդ ձեռք տուիք։

Մարք ուսերը կը ցնցէ, զայրացած, որովհետեւ Նիքօլի պահանջած հերքումը տալու կարողութիւնը չունի։ Ինչո՞ւ Տօրայի հրաւէրը ընդունած էր։ Ինչո՞ւ Նիքօլը ընդունած էր այդ օրը։ Ու Տօրա, երիտասարդին բոլոր հետաքրքրութիւններուն մեղսակից, անակնկալ մը պատճառած էր Մարքի, իրախճանքին հրաւիրելով մանկամարդ բարեկամուհի մը, որ նուազ համբակներէն մէկն էր։ Երեք հոգիի մասնակցութեամբ տեղի ունեցած այդ փոքր խնջոյքները վտանգաւոր կը դառնան։ Հոն ախորժակը կը սրի, ամարդ անօրինակ բան մը կը պահանջէ։ Եւ ահա ինչո՛ւ Նիքօլ տեսած էր որ Մարք չէր կրցած արժեցնել ինքզինքը։

Սա զայրացկոտ ճիչը լսելով՝ Մարք ընդոստ շարժուձեւ մը կ'ընէ.

— Օ՛հ, Մարք։

Մանկամարդ կինը բարձին տակ ոտնձգելով ձեռքը, մագի գնդասեղ մը գտած է։ Նիքօլ կը դիտէ այդ յուզթանչանը, ու Մարքի՛կը նեղկայացնէ.

— Սիրելի բարեկամ, չէք կրնար ըսել թէ այս

դեղին գնդասեղը ինծի կը պատկանի։

Նիքօլ բարկութիւն կը կեղծէ, չփոթութեան մատնելու համար Մարքը, բայց երիտասարդը, անվերջով, կը չմոռցնէ ինքզինքը։

— Դուք միակ կինը չէք որ հոս կը մտնէք։ Այս առաւօտ, իմ քրոջս՝ Քօլէթի այցելութիւնը ընդունեցի։

— Թուխ է ան, բաւած էիք։

— Իր վարսայարդարը խարտեաշի փոխած է մազերը։

— Ի՛նչ չուտով կը յարմարցնէք։

Մարք գնդասեղը առաւ, ու շրմինէին վրայ գլուխնուող գաւաթի մը մէջ նետեց։

— Ջանի որ ձեր քոյրը շիք կին մըն է, անոր խորհուրդ տուէք որ մազերը կարճ կտրէ։

— Շատ լաւ։

Նիքօլ ձեռքերը ապշութուն վրայ պրած, կը ծաղատայ Մարքի առջեւ.

— կը կարծէ՞ք որ ձեր փոքր տուտին հաւատամ։

— Ի՞նչ բանի վրայ երդում ընելու է։

— Ձեր գլխին վրայ։

— Աւելի լաւ կ'ըլլայ որ ձեր գլխին վրայ երդնուիմ։

— Շնորհակալ եմ. երդում ընելու պէտք չկայ։

Մարք երկչոտ նայուածք մը կ'ուղղէ Նիքօլի։ նայուածք մը որ կը հաստատէ անհաւատարմութիւնը։ Մանկամարդ կինը կը չփոթեցնէ զայն։ Նիքօլ ւրջորբէ՞ն զայրացած է։ Մարք պէ՞տք է յամառի իր ուրացումին մէջ թէ անկեղծ բացատրութեան մը վտանգը աչք առնելով բանալ է.

«Այո՛, ուրիշ բարեկամուհի մը ունիմ. մարդ հաւկապաւնեքէն ախորժ կը զգայ... ան քեզի չի նմանիր. անատակ կին մըն է։ Արդէն կարեւորութիւն ունեցող բան մը չէ»։

Շատ երիտասարդ ու այլամերժ՝ իր ինքնամփոփ երեւոյթին տակ, Նիքօլ պիտի ըմբռնէ՞ այդ խօսքերը։

Նիքօլ արագօրէն կը հագուի, մազերը կը յարդարէ ու գլխարկը կը դնէ։ Ներողամիտ նայուածք մը կ'ուղղէ։

— Յառաջութի՛ւն, սիրելիս. ուրիշի մը հետ զբօսնելու ելած ես։

— Նիքօ՛լ, կատակ ըրի։

Մարք կ'ուզէ իր թեւերուն մէջ առնել Նիքօլը, բայց մանկամարդ կինը կ'ազատէ ինքզինքը, ըսելով.

— Ընդհակառակը, շատ լուրջ է։ Ձեր կանանոցը ճոխացնելու փափաք չեմ զգար։

Մարք կը հառաչէ, յուսալով որ գործին մէջէն պիտի ելլէ, եթէ կատակէ։

— Յանցանքը ի՞մս է, երբ բոլորը կիները զիս կը փնտռեն։

— Բացի մէկ կնոջմէ, այսինքն ինձմէ։

— Ի՜նչ ազուր խօսակցութիւն է, չէտակը. կարծես թէ կատակերգութիւն մը կը խաղանք, ըսաւ Մարք։

Նիքօլի առջեւ կեցած, Մարք այնքան ծանծաղամիտ երեւոյթ մը ունի որ մանկամարդ կինը փափաք կը զգայ նախատելու զայն. գեղեցիկ ու ինքնավստահ արու մըն է ան, որ սէրը մարզանք մը կը նկատէ, ու կինը՝ խաղալիկ մը։

— Ա՜հ, դուք պատիժի մը արժանի էք, կ'ըսէ ու Մարքի ուսերէն բռնած, բոլոր ուժովը կը ցնցէ զայն։

— Ի՞նչ կ'ընէք, կը թոթովէ Մարք։

Երիտասարդը կարասիի մը կը կառչի, օձիքը ազատած պահուն։ Մարք վար կ'իյնայ, իր հետ առաջելով չինական ափսէ մը, ուր գաւաթներ կային։

— Հիմա կը համարձակի՞ք ուրանալ թէ կին մը

հոս եկած չէ, կ'աղաղակէ Նիքօլ, հարուածներ իջեցնելով Մարքի։

Երիտասարդը հաճոյք կը զգայ այդ պատիժէն, ու թոյլ կերպով կը պաշտպանէ ինքզինքը։ Նիքօլ շնչատար ըլլալուն, հարուածները կը դադրեցնէ։ Մանկամարդ կինը ապտակ մը իջեցուցած է Մարքի, բայց այս վերջինը քէն չի պահեր, ու ակռաները բացած, կը խնդայ, կարմրած երեսը չիքլով գորգին վրայ, ուր նստած է։

— Փոքր առիւծի մը կը նմանիք։ Որքա՜ն ալ նախանձոտ էք։

— Նախանձո՞տ։ Օ՜հ, ո՛չ։

Նիքօլ կը պիտէ երիտասարդը ու ծիծաղելի կը գտնէ զայն, իր քակուած օձիքով և խռուացած մազերով։ Յետոյ, ուսերու արհամարհոտ ցնցումով մը կը յարէ.

— Ոտքի ելէ՛ք. ծիծաղելի դիրքի մը մէջ կը գտնուիք։

ԺԲ

Այդ կոխին շնորհիւ աւելի բնական վիճակ մը ստացան, ու աւելի հաճոյ թուեցան իրարու։ Մարք աչքին առջեւ կը բերէր Նիքօլը՝ իր ջայրոյթի տակնուվրայութեան մէջ։ Մանկամարդ կինը վայրապօրէն հարուածած էր զինքը, բայց նէ ո՛րքան հմայիչ էր այն կոխին մէջ, ուր կամովին պարտուած էր Մարք։

Նիքօլ կը մտաբերէր Մարքը, երբ այս վերջինը խօլ ծիծաղով մը կը ցնցուէր, ու ինք ալ այդ բարերար ծիծաղը ունեցած էր։ Շնորհիւ այդ առողջ զուարթութեան, աւելի իրարու մօտեցած էին անոնք։ Բայց դեղին դնդասեղը դրաւած էր Նիքօլի մխիթը։

«Աոաւոտ՛ որ ուրիշ բարեկամուհի մը ունենա» կը պնդէր Նիքօլ։

Մարք խոհեմօրէն կ'ուրանար կամ ճշմարտութիւնը կը յայտնէր կատակի ձեւով.

— Կարելի չէ բան մը ծածկել քենէ։ Այդ բարեկամուհին ո՛չ միայն կը պատճառէ քեզի և ոչ ալ կը նմանի քեզի։

Եւ կամ թէ, խորհրդապահ չեչտով մը, ու այնպիսի նայուածքով մը զոր Նիքօլ «յայրատ» կ'որակէր, Մարք կը փափաար, մանկամարդ կնոջ կարմրիլը տեսնելու համար.

«Կ'ուզե՞ս որ մրցակցուհիդ քեզի ներկայացնեմ։ Էրիկ մարդիկը չի սիրեր ան։ Պիտի ապացուցանէ այդ բանը, եթէ կ'ուզես»։

— Նողկանք կ'ապդէք, կը պատասխանէր Նիքօլ, ընդվզած։

Մարք անպատկառ կը դառնար երբեմն, չփոթեցնելու համար Նիքօլի միտքը.

— Ուրի՞շ բարեկամուհի մը։ Մէ՞կ հատ միայն։ Շատ համեստ ես։ Բայց սիրելիս, բոլոր կիներուն հետ կը խաբեմ քեզ, այն կիներուն հետ, որոնք կը ձանձրանան։ Երջանիկ կիներուն վրայ չեմ յարձակիր։ Արդէն շատ քիչեր են երջանիկ կիները, ու իրենց երանելի վիճակը առժամեայ է միշտ։

—Ինչ որ կը նշանակէ թէ ամէն կին տեղի կուտայ։

— Միայն թէ պատեհ վայրկեանին հոն գտնուելու է։

— Ահա ինչ որ մեծապէս կը նուազեցնէ ձեր սիրային նուաճումներուն արժանիքը։

— Արժանիքը չի կայանար կին մը ձեռք անցընելուն մէջ. պէտք է իրեն կապել զայն։

«Կը կարծէ որ գերի դարձած եմ իրեն. ո՛րքան վատ կը գտնէ զիս, կը խորհէր Նիքօլ, որուն երիտասարդական հպարտութիւնը կ'ընդվզէր»։

Նիքօլ չի կարծեր որ նախանձոտ է ինք, բայց

Խոսքի կը հարցնէ միշտ. «Արդեօք կը խաբէ՞ զիս»։ Մանկամարդ կինը կը խորհի որ այդպիսի պարագայի մը մէջ պէտք է խզուի Մարքի հետ. ատ կը պահանջէ իր հպարտութիւնը։ Որովհետեւ շատ քիչ փորձառութիւն ունի և չափազանց անկեղծ է, ընտրութիւն մը ընելու համար։

Ինչո՞ւ Մարք խաբէր զինքը։

Անծանօթ պատուղի համայքի՞ն համար։ Նիքօլ տակաւին նոր էր Մարքի համար, ու մանկամարդ կինը կը զգար որ միշտ աւելի հաճոյ կը թուէր անոր։

Իր անկախութիւնը ամրապնդելո՞ւ համար էր որ Մարք այդպէս կ'ընէր։

Բայց Նիքօլ ո՛չ բռնապետական եւ ոչ ալ նեղացուցիչ ընթացք մը ունէր։

Թերեւս, Մարքը գրգռած ըլլան. կնաամեծար մարդ մը երբեք չի մերժեր և պայքարը կ'ընդունի։

Այդ ենթադրութիւնը չբմեզանք մը պիտի ըլլայ Մարքի համար։ Սակայն, ի՛նչ որ ալ ըլլան երիտասարդին յանցանքները, Նիքօլ չի յաջողիր քէն պահել անոր դէմ։

Մարք հաճոյք մխայն խոստացած է. Նիքօլ ընդունած է այդ պայմանքը, առանց ոեւէ զրկանք կրելու։

Ամէն աւելի ի՞նչ կրնայ պահանջել Նիքօլ։

Իր հետաքրքրութիւնը անտեղի է գրեթէ։ Մարք պաղտնապահ է Նիքօլի մասին։ Մանկամարդ կինն ալ պարտաւոր է գաղտնապահ ըլլալու։

«Արդեօք կը խաբէ՞ զիս»։

Ա՛հ, այդ բանն էր որ Նիքօլ գիտնալ կ'ուզէր։

Եթէ ատուգէր այդ բանը, Նիքօլ խզելու քաջութիւն պիտի՞ ունենար։ Բայց ի՞նչպէս դիմակազերծ ընէր Մարքը։

Նիքօլ ծուղակ մը պիտի լարէ երիտասարդին ատջեւ. եթէ երբեք Մարք ուրիշ կնոջմով մը կը շահա-

գըրգռուի, Նիքօլի չնուիրած վայրկեանները այդ կնոջ պիտի յատկացնէ։ Այդ պարագային մէջ՝ կարելի է երկու ենթադրութիւն ընել. կա՛մ այն է որ Մարք իր բարեկամուհին կը տեսնէ անոր բնակարանին մէջ, և կամ այն է որ իր տան մէջ կ'ընդունի զայն...։

Նիքօլ յանկարծակիի պիտի բերէ Մարքը. ևթէ երեք հոն չգտնուի, դուռը չպիտի բացուի։ ևթէ դուրս ելած ըլլայ, դռնապանը տեղեկութիւն պիտի ունենայ։

Ուղիղ գործ մը չէ այդ լրտեսութիւնը։ Մուտքի մեծ դրան էլեկտրական զանգակին կոճակին վրայ կոխած պահուն, Նիքօլ ինքզինքը կը մեղադրէ, իր ըրած լրտեսութեան համար։ Սակայն, հետաքրքրութիւնը լուծեան կը դատապարտէ իր խղճահարութիւնը։ Ցցիկին մէջ գտնուող դռնապանը տեղեկութիւն կուտայ Նիքօլի.

— Պ. Ժուվ վերն է, տիկի՛ն։

Դռնապանին խորամանկ աղջիկը կ'ուզէ.

— Պ. Ժուվ դուրս ելած է. ժամը երեքին, հոսկէ անցնիլը տեսած են։

— Թերեւս վերադարձած է, կ'ըսէ Նիքօլ, համարձակութիւն ստանալով։

— Օ՜հ չեմ կարծեր, կը յարէ նորատի աղջիկը աշխուժով։

Դռնապանը պարզմտօրէն խորհուրդ կուտայ.

— Գացէ՛ք տեսէք. բան մը չէք կորսնցներ։

Դուռը զարնելէ առաջ, Նիքօլ չունչը կը բռնէ։ Սիրտը կը տրոփէ։ Զայներու փոխանակ մը կայ նախասենեակին մէջ։ Կին մը ներոզութիւն կը խնդրէ երիտասարդական աշխուժով.

— Ուշ ճնայի. յանցանքը կարուհիինն է։ Զևռվշտանար ինծի դէմ, այնպէս չէ՞։

Ու Մարք կը պատասխանէ.

— Չարաճճի կինն մըն ես, բայց իմ սիրած չէիպ-պեաս հագած ես։

— Որպէս զի վրայէս չհանես։ Շատ քիչ ատենս ունիմ։

— Ուրեմն, շուտ երէ՛։ Ընդհատ պատասխանը կուտաս։

Նիքօլ կը կռահէ երկու սիրահարներուն չարժուձեւերը. վերարկուն հանուած ու սրսկարանէն կախուած է, գլխարկը հեշտարանին վրայ դրուած։ Հայելին առջեւ, ձեռք մը բռնած է մազերու փինջիկը։

Այլեւս Նիքօլ կրնայ իր տունը վերադառնալ, քանի որ տեղեկացած է։

Բայց յանկարծական մտածումով մը, կարճատես երկու հարուածներով զարկած է պրան, իր այցելութիւնը իմաց տալու համար։ Չար հաճոյք մը կը զգայ Նիքօլ, այդ գլուխ գլխի տեսակցութիւնը խանգարելով։ Մանկամարդ կինը աչքին առջեւ կը բերէ Մարքը, ամօթահար, մտահոգ ու ականջը սրած։ Աղմուկը կը դադրի։ Հիանալի՛ կատակ։ Նիքօլ երկրորդ անգամ կը հնչեցնէ զանգակը, ու յետոյ սանդուխէն վար կ'իջնէ յուշիկ։

Փողոցին մէջ Նիքօլ գլուխը վեր կ'առնէ. վարպետը կը շարժի պատուհանի մը եռին, որ չինական ամօնին վարպետն է։

Մարք տեսած ըլլալու է Նիքօլի հեռացումը աչխոյժ քայլերով։

ԺԶ

«Չախտրդութիւն մըն է եղածը», կը քրթմնջէր Մարք։

Երիտասարդը ճանչցած է Նիքօլը և զանգին ձայնը իրեն ազդարարած է Տօրայի այցելութեան յանկարծակիի գալը։ Քիչ մնացած էր որ երկու կիները սանդուխին գլուխը իրարու հանդիպէին։ Մարք ի՛նչ

դէմք պիտի առնէր, այդ երկու կինեերուն առջեւ դուռը բացած պահուն, ու վօտվիլի ւ՛նչ տեսարան պիտի պարզուէր: Օ՛հ, Տօրա անթեերի և չնորհալից վարմունք մը պիտի ունենար: Տօրա պատուհանին նստին կեցած, համայիչ գոտւ նիքօլը, ու սիրահարին ըսաւ.

— Վերջին սիրայէն յաղթանակդ զմայլելի է: Ինչո՞ւ չես ներկայացներ ինծի:

Յետոյ Տօրա ծիծաղեցաւ, զգալով որ Մարք սրտնեղած էր:

Եւիտասարդը, ձախաւեր, դէշ կերպով կը պաշտպաներ ինքզինքը:

— Կը կարծե՞ս որ լաւ է ան, կը կրկնէր Մարք:

— Հաւանական է:

— Ուրեմն ներթափրուելիւններ պիտի ընէ:

— Մեր խօսքերը յստակ էին, բայց չեմ կարծեր որ հաւատարմութիւն երդուած ըլլաս այդ աղջկան:

— Ոչ, անշուշտ:

— Զգուշացի՛ր, բարեկամս, յարեց Տօրա, ցուցամատովը սպառնալով, ինծի այնպէս կը թուի որ չնորհքով սիրահարուած էք անոր: Այդ պարագային՝ կարգը ինծի պիտի գայ, ձեզի անհաւատարիմ ըլլալու:

Մարք չատ պարզ եղանակով մը ապահովցուց Տօրան, ու հանուեցուց զայն, բայց իր մտածումը նիքօլի վրայ կը դառնար միայն: Տօրա պաղութեամբ ու հեգնօրէն բաժնուեցաւ:

Մարք իակօյն նիքօլի տունը փութաց:

Մանկամարդ կինը ուղղակի տուն վերադարձած էր, ուղեղին մէջ յուզուող հակասական մտածումներու ալիքը հանդարտեցնելու համար:

Իր վերաւորուած արժանապատուութիւնը կը թեւայրէր.

— Ձու Մարքդ ւ՛նչ անճառնի մարդ է եղեր: Եւ

դուն այդպիսի մարդու մը հետ կապուած էիր։ Ի՜նչ ամօթ։

Ողջամիտ ձայն մը կը պատասխանէր.

«Ա՛հ, ինչո՞ւ անխորհրդատու գոնուեցայ։ Զգիտցուած բանը գոյութիւն ունի՞ մեծ»։

Այդ պահուն դուռը բացուեցաւ յանցաւոր երիտասարդին առջեւ, որ թոթովեց.

— Պատուէրին չանսացի...։ Խորհեցայ որ...

— Թէ գոհ պիտի ըլլամ, ձեզ տեսնելով։ Կը սխալիք։

Մարք ուզեց Նիքօլի ձեռքը բռնել, բայց մանկամարդ կինը ետ քաշեց զայն, չուզելով տաժանելի շփում մը ունենալ։

— Ձը թոյլատրէ՞ք որ նստիմ, հարցուց Մարք։

— Նոյնիսկ. կը թոյլատրեմ որ ինծի բացատրէք թէ ինչո՛ւ դուռը չբացիք, երբ զանգակը հնչեցուցի, քանի որ տունը կը գտնուէիք։

— Գոր՛ծ թաւիշէ ղեկտուղ այցելուհին գո՞ւք էիք ուրուհի, գոչեց Մարք, զարմանք ձեւացնելով։ Դռնապանը ձեզ ճանչցած էր. «երեքշաբթի օրերու գեղանի տիկինը» դուք միայն կրնայիք ըլլալ։

— Կամ միւսը, հինգշաբթի օրերու տիկինը, որուն գնդապետները գեղին են...

— Նիքօլ, արդարեւ կինն մը կար իմ տունս, բայց ես ուրիշ տեղ կը գտնուէի. վերսայլէն կուգամ։ Տուն հանդիպելուս, իմացայ որ դուք եկած էիք։

Մարք ապշեցուցիչ դիւրաթեամբ մը կը ստէր։

— Մա՛րք, ձեր ձայնը ճանչցայ։

— Ժաք Հէրմանի ձայնն էր, որուն երբեմն փոխ կուտամ բնակարանս։

— Սգաւոր առուտուր է, չիտակը։

— Ո՛չ, լաւ գործ մըն է. արտարթըմանն չի գըտ-

Ներ ան, ու իբր բարի զաւակ, մօրը հետ կ'ապրի։

Նիքօլ թերեւսաւատ, ծաղրական չեչտով մը յա-
րեց.

— Շատ հնարամիտ էք։

— Խօսքիս չե՞ս հաւատար։

— Ո՛չ։

Մարք բռնեց մանկամարտ կնոջ ձեռքերը, ու համոզիչ շեշտով մը բաւ.

— Ինչպէ՞ս ապացուցանեմ...։

Նիքօլ ինքզինքը կը մեղադրէր, Մարքը վրդնո-
ւած չըլլալուն համար։ Քանի որ այդ քաջութիւնը չունէր, աւելի լաւ կ'ըլլար Մարքի առաջերը լսել ու ինքզինքը խաբուած ցոյց տալ։

— Ի՛նչ որ ալ ըլլայ, նողկանք կը պատճառէք ինձի. գժնդակ կը թուի խորհիլ թէ օտարներ կոխ-
կըռտած են մեր բարձերուն վրայ, բաւ մանկամարտ կինը։

— Նիքօլ, եթէ երբեք այդ բանը անհաճոյ կը թուի քեզի, ես հոս կուգամ։

«Այսպէս, երկու կիներէն իրարու հանդիպելու վտանգին չպիտի մատնուին, բաւ Մարք մտածէ»։

Նիքօլ բողոքեց.

— Ձեզի համար ուրիշին բերնէն ծամո՞ց ըլ-
լամ։

— Որո՞ւ։

— Սենեկապանուհիս և դռնապանուհիս։

— Հօլինը կը պրկես, գնում ընելու համար։ Դռնապանուհին կարեւորութիւն չունի։

— Դուք չէք պարմաններ ինձի հաւատացած վնաս։

— Զա՛ր։

Նիքօլի ժպիրն խօսքերուն կը յաջորդէ հաւատ-
ցումը։ Մարք, խանդաղատած, չի վարանիր իր թե-

Հերուն մէջ առնելու Նիքօլը։ Մանկամարդ կինը երկու ձեռքերով եաս կը հրէ Մարքը, ըսելով.

— Ինծի մի՛ դպչիր։

Մարք կը զգայ որ Նիքօլի մարմինը ազատ է նեղքնազդեատին տակ—, քրքմագոյն պարեգօտ մը որ թեւերը մերկ կը ձգէ։ Մանկամարդ կինը աւելի ցանկալի է իր ըմբռատ դիրքին մէջ։ Մարք կ'ուզէ որ Նիքօլի թշնամական դէմքը ժպտի ու բերանը կէս մը բացուի պոց շրթունքներուն մէջեն։

— Եկո՛ւր, կ'ըսէ Մարք թախանձագին։

Նիքօլ ինքզինքը պաշտպանած պահուն կը տկարանայ, ու Մարք անկողին կը տանի զայն, գրեթէ համակերպած։

Երիտասարդը ապահովուած կը մնկնէր։ Ան կը կարծէր որ Նիքօլ անձնատուր ըլլալով՝ ընդունած էր տալիանքին բաժանումը։ Բայց Մարք այլեւս կորնցուցած էր Նիքօլը։ Որովհետեւ այս վերջինը իր վատութեան ներշնչած արհամարհանքին մէջ քաւական ուժ գտած էր, Մարքէն հեռու խոյս տալու համար։

ԺԱ

— Բօլի՛ն, կը մեկնիմ։ Դուն պատանէս խնդրուցէք որ ձեզի օգնէ, վեցերորդ յարկէն վար իջեցնելու համար տափակ ու մեծ արկղիկը։

— Տիկինը երկարօրէն չէ խորհած, իր որոշումը տալու համար, բաւ մանկամարդ անհնկատանութիւն, ու դուրս ելաւ, այդ հրամանը գործադրելու համար։

Նիքօլ անկողնէն վար ցատկեց։ Առջի իրիկուն, մեծ մօրմէն ստացած նամակը ձեռք առաւ, նորէն կարդալու համար զայն։

Փարձեց երկիւղածօրէն կարդալ անկանոն գիրերուն տալ տղուած նամակը։ Տիկին Վէրնիէր ախտագին

խօսքերով կը յայտնէր թէ իր աղջիկը կարճատեւ բնակութիւն մը ունեցած էր Սօրէզի մէջ։ Նիքօլ դուշակեց թէ մայրը յայտնած էր իր գաղտնիքը, առանց հասկցուելու։

Ճեռայ Նիքօլ խանդաղատեցաւ, մեծ մօրը հաղորդած առանին մանրամասնութիւնները կարդալով, զոր կ'ընդհատէր հարցումներով և այլազան յանձնարարութիւններով։ Նիքօլ այցելութիւն տուած էր իր սիրելի քուգինին՝ Տիկին Համէլ։ Վարպետին սեռնեակին պատին թուղթը փոխած էին, որ այսուհետև «կապոյտ սեռնեակ» պիտի կոչուէր։ Թուխաներէն տասնըւթը վառեակներ եւած էին, Հուտանի և Ֆավըրօլի տեսակներէն։ Երկու կենգանիներ անհետացած ըլլալով, Ֆիլօմէն վշտացած ու զայրացած, քիչ մնացեր էր որ սատկեցնէր սա աղուորիկ ու անմեղ կատուն, «Կրիկրին»։ Այդ տարի, լանտի մէջ, կանխահաս գարնան չնորհիւ, օճառի ծառերը բացուած էին։

Ու Տիկին Վէրնիէր իր թոռնուհիին կը թախանձէր որ իր մեկնումը փութացնէ, վերջին միմօզաններուն դիտելու համար իրենց վառքին մէջ։

Բայց ո՞ւր կը մեկնէր Նիքօլ։ Իր սիրելի մեծ մօր բարի և չարաճճի դէմքը տեսնելու պիտի երթար, ան հոն պիտի դինամիտաբար եղեւիններու բոյրով, և պարզ բաներով պիտի չահագրգռուէր։ Ահա ինչ որ պիտի փրկէր գինքը։

Ուստի Նիքօլ իր մեծ մօր հեռագրած է մեկնումը, ու հեռաձայնով վարձած է ննջարան-վագօն մը, Օրաէյլ կայարանին մէջ։ Վագը արդէն իսկ հեռացած պիտի ըլլայ։

Բայց մնացած մեծ արկղին մէջ, որ սրահին մէջտեղը կը գտնուի, ճերմակեղէնները կը դիզէ։ Ծանր կարծ, մէկ սեռնեակէն միւսը գացած պահուն, չըմխ-

Եէին վրայ կը նշմարէ բանալիներու տրցակ մը, որ իրեն չի պատկաներ։ Անտարակոյս, Մարքի բանալիներն են անոնք։

«Հիմա վազելով հոս պիտի գայ ան» կը խորհի մանկամարդ կինը։

Նիքօլ կը նախընտրէր որ Մարքի երեսը չտեսնէր այլեւս, ու ան իր մեկնումը իմանար այն նամակով, զոր ձախուտած էր արդէն։

Եթէ հանդարձակութիւն ունենար, Հօլինի պիտի յանձնէր այդ բանալիները, իր տիրոջ վերադարձնելու համար։

Հաւատոյն պիտի ըլլար, եթէ Նիքօլ ինք անձամբ Մարքի տունը երթար ու յանձնէր բանալիները, կայարան գացած պահուն։

Դուռը զարնուեցաւ։ Հօլինը ըլլալու էր, քանի որ դուրս ելած էր։ Նիքօլ գնաց բացաւ դուռը, ու Մարքի առջեւ գտաւ ինքզինքը։

— Որքա՜ն մտայկր էք եղեր։

— Հո՞ս են բանալիները։ Ա՜հ, աւելի լաւ, գոչեց Մարք, գուարթօրէն։

Զորս յարկերու սանդուխներէն չնչհատ, Մարք կցկտուր պարբերութիւններով կը բացատրէր թէ կէս գիշերուն տուն դարձին, ստուգելով որ բանալիները տեղ մը մոռցած էր, գիշերը օթէլի մը մէջ անցնելու պարտաւորուած էր։

Մարք մանկամարդ կնոջ ետեւէն սալօն մտաւ ու քիչ մնաց որ ճամբորդութեան արկղին պիտի զարնուէր։ Զայրացած ճիչ մը արձակեց ապշութենէն։

— Ի՜նչ, առանց իմաց տալու, կը մեկնի՞ք։

— Եթէ ուրանայի իսկ, չպիտի հաւատայիք, քանի որ սա կարասին սալօն մը զարդարելու համար չէ որ հոս դրուած է։

— Գէթ իմաց կուտան, բայց Մարք յանդիմանական շեշտով։

— Ինչ որ ըրած եմ արդէն. աւտոիկ նամակ մը որ այդ մասին կը վկայէ։

Մարք նամակին պահարանը պատռեց ու կարդաց։ Նիքօլ նշմարեց որ Մարքի դէմքը կը մթագնէր։

— Այս նամակը չի բացատրեր ձեր մէկնումը։

— Ոչ մէկ բան հոս վար կը դնէ գիս։

— Հապա ե՞ս։

— Յաւակնութիւնը չունիմ թէ ձեզի անհրաժեշտ եմ։

— Կրնա՞ք ինձ հրաժարիլ, հարցուց մանկամարդ կինը միամտօրէն։

— Պիտի փորձեմ, յարեց Նիքօլ համեստութեամբ։ Մարք նստաւ սրտնեղած ու մտախոհ.

— Նիքօլ, անկեղծ եղէք. այլեւս հաճոյ չեմ թըւիր ձեզի։

— Ենթադրեցէք որ այդպէս ըլլայ։

— Պատճառը սա է որ ուրիշ մը կը սիրէք ու... անոր հետ կը մեկնիք։

— Եթէ դուեհիկ ըլլայի, պիտի ձգէի որ այդ բանին հաւատաք։

— Ուրեմն ինչո՞ւ կը ճամբորդէք։

— Օդ փոխելու համար։ Մեծ մօրս խոստացայ որ այցելութիւն տամ իրեն։ Գեղեցիկ երկրի մը մէջ կը գնակի ան։ Մնաց որ, ձեզի հաշիւ տալու պարտաւոր չեմ։

— Ուրքա՞ն տեղն պիտի բացակայիք։

— Վեց ամիս։

— Ո՛չ։

— Լաւ. վեց շաբաթ։

— Ա՛հ, ո՛րքան պիտի ձանձրանամ։

— Խարտեաշ կինը պիտի զուարճացնէ ձեզ։

— Նիքօլ, քեզի կապուած եմ, յարեց Մարք անհեղձօրէն։

— Բնաւ մտքէս չէր անցներ այդ բանը...։

— Հիմա որ գիտես այդպէս ըլլալը, պիտի՞ մեկնիս դարձեալ։

— Այո՛, բարեկամս։

Մարք զղջաց իր անկեղծութեան վրայ, ու վրէժխընդրութեամբ պոռաց.

— Նորէն ինծի պիտի վերադառնաս։

Նիքօլ գլուխը ցնցելով մրմնջեց.

— Ձեմ կարծեր։

— Պէտք չէ ըսել. «Սղբիւր»....։

— Գիտեմ այդ առածը։

Մարք թռնեց մանկամարդ կնոջ դաստակները, ու անոր աչքերուն մէջ սեւեռելով նայուածքը.

— Նիքօ՛լ, դուն պիտի զղջաս, ինէ բաժնուելուդ համար։ Կը ճանչնամ քեզ։ Դուն այն կիներէն չես, որոնք կրնան սէրէն հրաժարիլ։

— Դուք ամբողջ սէրը չէք մարմնացներ։

— Ո՛չ ես, և ոչ ալ այն անձը, որ ինծի պիտի յաջորդէ։

— Օ՜հ, կ'ենթադրէք որ...։

— Կնոջ մը սակը կ'որոշուի առաջին սիրահարին հետ։ Այդ սիրահարը ձգելէ յետոյ՝ կրնայ ուրիշներ ունենալ։ Բայց մէկ սիրահար միայն նկատի կ'առնուի. այն սիրահարը որ կրցած է արթնցնել իր տարփութիւնը։ Այդ մասին վրդովուիմ չեմ զգար, քանի որ երբեք չպիտի մոռնաս զիս։

— Տեսնե՛նք։

Մարք թոթովեց, մանկամարդ կնոջ վրայ ծռած.

— Միտքդ բե՛ր առաջին յափշտակութիւնդ։ Կը հեծեծէիր, ու արցունքներ կը հոսէին ժպտուն այտերուդ վրայ։ Այդպիսի վայրկեաններ չեն մոռցուիր բնաւ։

— Այդ վայրկեաններէն չեն յագեցներ բոլոր ծարաւները։

— Երբ քեզ կուրծքիս վրայ կը սեղմեմ բաբաս-խուն, ամէն ինչ չե՞ս վայելեր մինչ։ Գրկախառնու-մէ զատ, ուրիշ բանի կը տենչա՞ս մինչ, Թևերուս, շատ քնարերգական չես դառներ դիս։ Բանաստեղծ մը դեղ-դեղանքով պիտի օրօրէր քեզ, ու դուն պիտի կար-ծէիր որ հասկցուած ես։ Աւելի լաւ ստած պիտի ըլ-լար պարզապէս։ Նիքօլ, անատնական չարժուձեւը ու երկու հոգիներու զգացած հաճոյքը միայն գոյութիւն-ունին. աս է ճշմարտութիւնը։

— Կը հայհոյես։

— Մի՛ լքեր զիս, թախանձեց Մարք, մանկա-մարդ կնոջ առջեւ ծնրադիր։ Ինչ որ կը զգամ քեզի հանդէպ՝ սիրոյ մէկ կերպարանքն է, որ իր գեղեց-կութիւնը ունի։

Նիքօլ տխրօրէն մրմնջեց, որովհետեւ ինքզինքը անջատուած կը զգար.

— Շա՛տ ուշ է, Մարք։

Երիտասարդը ըմբռնեց թէ կորսնցուցած էր Նիքօլը, ու իր բորբոքումին համար ամօթապարտ, ոտ-քի ելաւ։ Հայելիին առջեւ մեքենաբար շտկեց փոշ-կապը, ու թեւնոցները վեր քաշեց։

— Յարմար առենին կը մեկնիք, յարեց Մարք։ Ես ալ մտադիր եմ Պիարից երթալու յառաջիկայ ամ-սու։ Թերեւս իրարու պիտի հանդիպինք ովկէանոսին եզերքը։

— Չեմ բաղձար այդ բանը, ըսաւ Նիքօլ մեղմօրէն։

— Մնա՛ս բարով, Նիքօլ։

— Երթա՛ս բարով, Մարք։

Ընկերներու պէս, իրարու ձեռք սեղմեցին։

ԺԸ

Օր. Տրևիզ Բրիեհ, 139, Սեն-Ժագ փողոց

«Դէպ ի լանտ տանող կառախուսմբին մէջ, սիրե-լիս, այս տողերը կը ձախուտեմ։ Ներողութիւն կը

խնդրեմ, մեկնումս քեզի իմաց տուած չըլլալուս համար անձամբ։ Ինչո՞ւ այս աճապարանքը։ Որովհետեւ, Մարքի հանդէպ հարկեցուցիչ է։ Բարիզէն խոյս կուտամ, մանաւանդ խոյս կուտամ այն հեշտանքէն, ուր մարդ կը խրի։ Հաճոյքին մէջ հպարտութիւնը կը փճանայ, ու մարդ կը նուաստանայ, ընդվզեցուցիչ հաճոյակատարութիւններ ունենալու ասպիճան։ Արդ, ես այնպէս կը նկատեմ որ ամէն միութիւն պէտք է բարեբար արդիւնք ունենայ, մինչդեռ այն միութիւնը, զոր կը խզեմ, նուաստացումի միայն կրնար մատնել զիս։

«Ձեմ զգջար, Մարքը ճանչցած ըլլալուս հնարաւոյն իսկ երախտապարտութիւն կը զգամ։ Անոր չընորհիւ, հանգրուանէ մը անցայ, ուր կին դարձուց զիս։ Մարքի չնորհիւ հասկցայ թէ հաճոյքը ամէն ինչ չէ ու խարուսիկ է, եթէ երբեք սրտերը համաձայն չեն։

«Ահա՛ իմ փառասիրութիւնս. ջերմագին սիրել ազնիւ էակ մը, լաւագոյն կին մը դառնալու համար։

«Այլեւս կ'ուզեմ ինքզինքս անբիծ պահել այն սիրոյն համար, որուն կը բաղձամ այն ատենէն ի վեր երբ հետաքրքրութիւնը չի կուրցներ զիս։

«Ես ալ բարձրացայ վերելք կատարողի մը պէս, որ ձիւնապատ գագաթներ կը հասնի, տղմուտ ճամբաներէ յառաջանալով։ Հիմա կրնամ աչքերս վեր բարձրացնել։

«Մի՛ ժպտիր, Նիզ, մի՛ յանդիմաններ զիս, անկարելին հաւատալուս համար։ Թող տո՛ւր ինծի յուսալու որ օրին մէկը լիակատար սէր մը վայելելու երջանկութիւնը պիտի ունենամ։ Ուշ կամ կանուխ, պիտի կրնամ սպասել այդ սիրոյն, նորատի աղջկան մը վիպական հոգիովը տոգորուած»։

ԺԹ

«Մի՛ խոստովանիր ասուցած բաներդ, որովհետեւ մեռած են ասոնք:»

ՄԱՐՍԷԼ ՇՕՊ

Նիքօլ հանգարտիկ քուն մը քաշեց մեղրապոյն կարապներով զարդարուն սենեակին մէջ:

Առջի իրիկուն, մութը կոխած էր արդէն, երբ Նիքօլ յառաջացաւ եղեւինի սրածայր ճիւղիկներով ծածկուած արահետէն ու Բրէ–Ժլէօրի հասաւ: Բայց դուռը մթութեան մէջ յայտ կը բերէր լուսաւոր երես մը: Սեմին վրայ, իր յաւիտենական սեւ զգեստին մէջ աւելի կորաքամակ, մեծ մայրը ժպիտով մը կ'ընդունէր Նիքօլը: Թարչամած արտեւանունքներուն տակ կենսունակ աչքերը կը ծիծաղէին:

Նիքօլ նետուեցաւ մեծ մօրը գիրկը, որ սեղմեց զինքը: Երբեք այդքան մեծ հաճոյք զգացած չէր, մեծ մայրը տեսնելուն համար, զոր կը յարգէ, և որուն գորովը կը կազդուրէ զինքը: Նիքօլ սիրելի զբաղում մըն է Տիկին Վէրնիէրի համար, իր մենաւոր առանձնարանին մէջ. պատաւ կինը փառասէր ծրագիրներ կը շինէ մանկամարդ Նիքօլի համար: Բայց կ'ուզէ որ ընկերային օրէնքներու համաձայն երջանկութիւն մը ձեռք բերէ իր թոռնուհին:

Նախ, հակառակած էր Նիքօլի ամուսնալուծման. բայց յետոյ համակերպած էր առակումով:

«Խեղճ մեծ մայրիկ, ո՛րքան ուրախութիւն պիտի զգայ, եթէ վերամուսնանամ, կը խորհի Նիքօլ, պատուհանին կրթնած: Օրին մէկը, այդ դժոխնակութիւնը պիտի՞ ընծայեմ անոր»:

Ու հաճոյքով կը դիտէ լանտի բնանկարը, որուն հանդարտութենէն կ'ախորժի:

Պատուար մը պարտէզը կը բաժնէ երկաթուղիի գծէն, որ լճին եզերքը կ'երկարի: Ծուխէն կազմուած այդ լիճը մակընթացութեան ենթակայ է: Լիճը դան-

պաղօրէն կը լեցուի. նախ ջրակոյտները կը խուժեն աւազուտն ու երկար դեռնին վրայ, ուր մարդ կ'ներեւակայէ հսկայ ձուկեր:

Ջախակոդմը, ջրանցքի նեղ մասին մէջ, նորակառոյց կամուրջ մը դէպի ծովեզերք կը տանի:

Ա.ջակոդմը, հարիւր մէթր անդին, Օր. Էտէլմ բնակարանը կը գտնուի: Ա.յդ բարի օրիորդը հաճելի ու խորհրդաւոր գրացուհի մըն է: Իսկ Նիքօլի համար սա արժանիքը ունի որ Էթիէն Մօրսէօյի մօրաքոյրն է ան:

Ջեփիւռը ոեռինի քոյր մը կը բերէ: Ի՜նչ լաւ է պառկ կատարելը, երբ տուները քունի մէջ թաղուած են տակաւին, փեղկերը գոց:

Նիքօլ ծփուն շրջազգեստ մը կը հագնի, էշարք մը կը նետէ ուսերուն վրայ, ու սանդուխը կը ճարճատեցնէ մուճակներու մէջ հանգչող ոտքերուն տակ:

Գեռնայարկի սրահին մէջ խանդաղատանքով կը նշմարէ որ շրնիճէի պահակին վրայ անողարտ կը մնայ թրծուած հոգէ դէմքերը, որոնց մոլ կը զուարճանար փոքրիկ եղած ատեն: Պատուհանին վերեւ, մեծ հօրեղբօր մը որսորդութեան ատրը եղող բոլենի մը գլուխը ցեցահար եղած է. ապակեփայլ աչքերուն չուրգտնուող մազը կը թափի:

Դուռը անցնելէ յետոյ՝ Նիքօլ կ'ուղղուի դէպի անտառը, որ խորունկ հեռատեսիլներ ունի: Ընձիւղներու ծփանքին վրայ, դէպի երկինք կը ցցուին զօրաւոր ու նրբաւարտ բուներըը: Մորենիներուն մէջէն, որոնք շրջազգեստին կը կառչին, Նիքօլ յանդգնօրէն կը յառաջանայ տամուկ մամուռով ապայատակուած աւազին մէջ:

Որքա՜ն գեղեցիկ է բնութիւնը: Կարծես Նիքօլի համար պճնուած, անոր առաւօտեան այցելութեան կը սպասէ:

Ահա՛ ցած կնիւններուն տափաստանը, որոնք երկու գոյն ունին. կանաչ ու չիկագոյն։ Բայց գոյներուն ի՛նչ այլազան փափկութիւն։

Ծանձած ցախերուն մօտ կը կանգնին օրօճները, այնքան բարձր որ ոսկեգոյն ծաղկաթերթեր կը տեղացնեն նիքօլի վրայ։ Արեւով բծաւորուած շոճինեքուն տակ, ատուերը կապոյտ երանգ մը ունի, և երբ սիւք մը կ'օրօրէ ծառերու գագաթները, բեղմնափոշին կը տարածուի ծծումբէ ամպերու պէս։

Նիքօլ շլացած, կանգ կ'առնէ, իր յիշողութեան մէջ դրոշմելու համար հրաշալի նկարը։

Բարձրուղէշ շոճինները կը ցցեն իրենց պիրկ ողնաձիւնը, ուր կաւմրորակ փորուածքին մէջէն կ'աւրինի բիւրեղէ կաթիլներու վերածուած ռետինը։ Զոր ու սրածայր ճիւղիկները ոտքերու տակ կը ճարճատին, իսկ ուրիշ ճիւղիկներ ալ կանաչ ոստերուն վրայ կեցած են փնջիկներու պէս։

Ահա՛ սպիտակ ուղին. էշ մը կատաղի վազքով կը քաշէ սայլակ մը, պատաւոր մը կողմէ առաջնորդուած, որ ակռապուիկ ժպիտ մը կ'ուղղէ Նիքօլի։ Կորաքամակ, կենդանին կը խթանէ, և ընդհուպ ահա ցնցոտիներու ծրար մը կը տեսնուի, որ կը ցնցուի։

Մանկամարդ կինը ետ կը դառնայ, լիաթոք կը շնչէ տամուկ անտառին անուշահոտութիւնները, կը գինովնայ անոր բոյրերով ու գեղեցկութեամբ...։

Ու Նիքօլ կը վերակենդանանայ։ Առանձնութեան մէջ, մարդ միշտ կը վերստանայ իր ծածկած անհատականութիւնը, որ կը զարդանայ ու կը հաստատուի այն անհատականութեան մէջ, զոր կը ցուցադրէ։

Մարք անցեալին մէջ կ'անհետանայ։

Անդունդ մը իրարմէ կը բաժնէ Նիքօլն ու Մարքը։ Մանկամարդ կինը լաւ ըրած է, երիտասարդէն խոյս տալով։

Նիքօլ կը փութայ դէպ ի ծով ; որովհետեւ կ'ուզէ ամէն ինչ տեսանել նորէն : Կամուրջի եզերքին կը կըրթընի : Մէկ կողմը կը դանուի ջրանցքը , ուր եզերքի շոճիները կը հակին , աւելի լաւ ցոլանալու համար հեղուկ հայելիին մէջ . միւս կողմէ՝ լիճը կը կլորնայ ծովախորշիկի մը պէս : Իր տափակ ափերուն վրայ կը կանգնին քանի մը տուներ : Նիքօլ կը դիտէ ջուրը , որ առանց յորձանքի կը բարձրանայ ծածկամիտ դանդաղութեամբ մը , ու յանկարծ կը լսէ Ովկէանոսին մեծ , խուլ ու չարունակական աղմուկը , որ կանիակի մը պէս կը գոռայ այլափոխուած :

Մանկամարդ կինը անհամբերութեան մատնուած , այն արահետին մէջ կը մտնէ , որ դէպ ի աւազակոյտ կ'առաջնորդէ : Քարացած ալիքներու պէս , աւազակոյտերը կը վէտվէտին , բայց անոնց ձեւերը կը փոխուին հովերու քմայքին համաձայն :

Այդ աւազի անապատի մուտքին վրայ , շոճիները կը ծիւրին և իրենց գաղաթները կը ծռին : Վարը կը թաւալի աւազափը , պայծառ ու մութ գոյներով աւազի կրկին երիզ մը ձեւացնելով : Ծիրը այնքան լայն է որ ամբողջ տարածութիւնը չի նշմարուիր : Միօրինակ գորշագոյն Ովկէանոսը հոն կը խուժէ փրփուրի լայն սփռոցներով :

Նիքօլ վատահութիւն չունի այդ միամիտ երեւոյթով ծովուն վրայ , ու լոգանք ընելու փափաքին կը դիմադրէ , որովհետեւ խորտուբորտ զառիթափ մը կայ , ուր լաւ լուղորդներ իսկ տահաճ են : Նոյնիսկ հանդարտած վիճակի մէջ , Ովկէանոսը տռկալի է . ահագին խլեակներ կը վկայեն այդ մասին : Ինչ որ կը յատիշտակէ երկրէն , այնքան այլափոխուած վիճակի մէջ կը վերադարձնէ որ անճանաչելի կը դառնայ ան , ինչպէս սա ուրուատեսիլ կմախքը նաւակի մը , որ առասպելական կենդանիի մը ոսկերոտին կը յիշեցնէ :

Մթէ տակուամէ՞ն է որ ամէնէն կտրիճները կը տապալէ, որպէս զի Ովկէանոսը ապացուցանէ իր մեծ ամիսա վեհութիւնը։

Մանկամարդ կինը գլխու պտոյտ մը կ'ունենայ։ Աւազին վրայ կը փռուի, և ընդհուպ հանգստացած, մտածումը կը թմրի, ու մոխիկ կ'ընէ անհուն զոչիւնը, կը լսէ ալիքին անխոնջ մահը և վերածնունդը։

Բայց սիրտը տխուր կը մնայ այնպիսի տեսարդի մը մէջ, որ աչքերուն միայն կը խօսի։ Անհատ ատոր համար է որ ուրուական մը կը ցցուի։ Անիկա դիմագծերը ունի այն մարդուն, զոր սիրած է և կը սիրէ տակաւին Նիքօլ։

Յոնաս աւազին վրայ ծնրադրած, Նիքօլ կը գրէ անոր անունը. Էթիէն։

Ը.

— Կանուխ ելեր ես, անուշս։

Տիկին Վէրնիէը արագ հաճքայր մը կը գրուշմէ Նիքօլի ճակտին վրայ։

Առտուն, հարկ եղած մանր գործերը փութով կը կատարէ, որպէս զի ամէն ինչ կանոնաւոր ընթացքի մէջ. գէթ այնպէս կը կարծէ։ Ցիլօմէն չուզեր այդ հակոդութիւնը ընել։

Բակին մէջ, որ իբր ճաշասրահ կը ծառայէ, նախաճաշը կը սպասէ։ Եռացող կաթին քով, սուրճը կը ծխայ։ Սեղան կը նատին։

Նիքօլ շատ անօթի է. իր պտոյտը պատճառ եղեն ակռաններուն տակ կը մանրէ տաքցուած հացի շերտերը։

— Մէկուն չի հանդիպեցա՞ր, հարցուց մեծ մայրը խորամանկ շահագրգռութեամբ մը։

— Ոչ։ Ինչո՞ւ կը հարցնէք։ Մեր ղրացուհին պատրոյտ չըներ։

— Արդարեւ, պիտի վախցած չնորհակալութիւն յայտնել Օր. Էսթէլի, քանի որ անհետացիր վտանգը անոր կը պարտիս։

— Ազնի՛ւ կին։

Նիքօլի աչքին առջեւ կուգայ պառաւ կինը, որ մանկական ու քաղցր դէմք մը ունի։

— Ան միայն գեղեցիկ միմօզաներ ունի, բայց Տիկին Վէրնիէր նախանձով։ Իմիններս լաւ չեն հասնիր, պէտք եղածին պէս պատսպարուած չըլլալուն։

Ինչ մը առնելու ճամբէ կեցոյց, Տիկին Վէրնիէր սպրդեցաւ։

— Չեմ կրնար հաւատալ թէ մեր բարեկամուհին քաղաք է այդ փոսին։ Հաւանական է որ իր քեռին...։

— Հո՛ս են, գոչեց մանկամարդ կինը զարմանքով, ուր իրարու խառնուած են էթիէնը գտնելու ուրախութիւնը և անոր կինը տեսնելու տագնապը։

Տիկին Վէրնիէր ապշած, փոքր պզալը վար ձըգեց։ Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Նիքօլ տեղեկութիւն չունի իր բարեկամին կեանքը տակնուվրայ ընող տագնէն։

— Միթէ չե՞ս գիտեր որ իր կինը կորանցուցած է ան, բայց Տիկին Վէրնիէր ծանր չեչտով մը։

Ապշութեան ճիչ մը արձակեց Նիքօլ։

Տիկին Վէրնիէր գլուխը ցնցեց, իրողութիւնը հաստատելով։

— Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ տեղեկութիւն չունիս։ Նամակ գրած է քեզի։

— Նամակը կորսուած ըլլալու է։

Նիքօլ յուզուած երեւոյթ մը ունի։

— Չէի կարծեր որ այդ սուգը քեզի այդքան վիշտ պիտի պատճառէ, դիտել տուաւ Տիկին Վէրնիէ նըթամտօրէն։ Շատ քիչ ճանչցած ես այդ մանկամարդ կինը...։

— Էթիէնի համար վիշտ կը զգամ։ Շատ դգուա՞ծ է։

— Կ'ենթադրեմ, բայց շատ չարտայայտեր իր վիշտը։

Տիկին Վէրնիէր պատմեց թէ ի՛նչպէս վեց շաբաթ առաջ, Տիկին Էթիէն Մօրսէօ մեռած է ալպիւմինուրիի նոպայի մը հետեւանքով։

— Գրագէտ մարդիկ իրենց գաղափարներուն և թուղթերուն մէջ թաղուած կ'ապրին, առանց տեսնելու իրականութիւնը։ Այդ քնքոյշ կինը մանուկի մը կը նմանէր. պէտք էր հսկել անոր առողջութեան վրայ։ Գիտե՞ս թէ զաւակ մը պիտի ունենար։

Տիկին Վէրնիէր կեանքի արժէքը գիտնալուն, մեռեալը կը մեղքնար։

Նիքօլ յոյսով կ'ընդունէր ճակատագիրը, առանց կեղծ կարեկցութիւն մը ցոյց տալու։ Իր միակ վախը սա էր որ Էթիէն կ'ողբար իր կինը, կամ խղճահարութիւն կ'ունենար, խորհելով որ անխնամ ձգած ըլլալուն հետեւանքով կինը կորանցուցած էր։

Իր մտահոգութիւնը ընդհուպ փարատեցաւ, երբ Նիքօլ մտաբերեց Էթիէնը տեսնելու ուրախութիւնը։

ԻԱ.

Տիկին Վէրնիէր պատշաճ դատած էր որ Օր. Էտէլէրի այցելութիւն մը տային։ Ուստի, երկու կիները «Մէզօնէթ»ի վանդակապատի փոքր դրան զանգակը հնչեցուցին։

Օր. Էտէլ չոր ճիւղեր յօտելու վրայ էր։ Իր բուսահատով զինուած, դուռը բացաւ ու այցելուհիները ընդունեց այն սիրալիր համեստութեամբ որ համակրելի կը դարձնէր իր պարզութիւնը։ Երկչոտ ըլլալուն, չէր համարձակեր դէմ առ դէմ նայիլ ու չեշտակի նայուածքի մը տակ, կը մարմրէր։ Նախա-

պէս, գիւղին մէջ ամէն ոք տան վերակացուհին կարծած էր զայն։

— Քեռորդիս դուրս եկած է, բսաւ Օր. Էտէլ, ենթադրելով որ իրեն այցելութեան չէին եկած։ Շուտով պիտի վերադառնայ։

Տանտիրուհին հարցափորձողի մը երեւոյթ ուներ այդ հաւաստիքը ընծայած պահուն։ Երկար տեսեն բարկացոտ մօրեղբօր մը քով ապրած ըլլալուն, որ ամէն բանի մէջ կը քննադատէր զինքը, կը վախնար անհաճոյ թուելէն, ու խոհեմութեամբ խօսելու սովորութիւնը ունէր, վախնալով որ խօսած պահուն պոռթկում մը առաջ կուգայ։

Տիկին Վէրնիէր գրագէտին որպիսութիւնը հարցուց։

— Աւելի հանդարտ է, բսաւ Օր. Էտէլ։ Գիշերները շատ լաւ կ'անցնէ։ Գիւղին օդը կը նպաստէ։

— Կը յուսա՞ք որ տեսեն մըն ալ ձեր քով մնայ։

Օր. Էտէլ շարժուձեւով մը հասկցուց թէ չէր գիտեր ու յարեց.

— Հաւանաբար, իր աշխատութիւնէն կախում ունի այդ բանը։ Եթէ կարենայ վերակսկիլ ընդհատած վէպը, հոս պիտի մնայ, բայց չեմ համարձակիր այդ բանը յուսալ։

— Գեղեցիկ գարնան համար, ձեր քեռորդին հոս պիտի մնայ, բսաւ Տիկին Վէրնիէր, թելադրութիւն մը ընելով։

— Թերեւս, յարեց պառաւ աղջիկը։

Ամէն տարի, Էթիէն Մօրսէօ քանի մը օր իր մօրաքրոջ քով կ'անցնէր։ Շատ բան կը պարտէր Օր. Էտէլի։ Էթիէն 15 տարեկանին մէջ որբ մնացած, Օր. Էտէլ իր տունը առած էր զայն։ Սոսկալի մօրեղբօրէն ժառանգած փոքր հարստութեան շնորհիւ,

Էթիէնի օգնած էր, գրականութեան ասպարէզին մէջ իր մուտքը դիւրացնելու համար։ Մինչ երիտասարդ տաղանդներ կը փճանային, անհրաժեշտ ապրուստը ճարելնուն համար, Էթիէն կրցած էր միայն իր գործին նուիրուիլ, ու իր տաղանդին չնորհիւ նշանաւոր դառնալ։

Էթիէն ապերախտ չէր, ու սիրալիր երախտագիտութիւն մը ունէր այդ բարի պարիկին հանդէպ, որ կուրօրէն հաւատք ունեցած էր իր վրայ։

Օր. Էտէլ առաջարկեց.

— Կը փափաքի՞ք պարտէզը այցելել։

— Սիրայօժար, յարեցին երկու այցելուհիները։

Տան անկիւնը, հակայ միմօզա մը գետնին վրայ կը տարածէր իր ոսկեգոյն ողկոյզները, դափնիներու թուփ մը նուրբ բոյրեր կ'արձակէր ու նրբուղիին երկայնքը՝ ծաղկած խնձորենիներ վարդագոյն ձիւնմը կը սփռէին։

Ճարտարօրէն չինուած ոռոգումի խողովակներու վրայ հիացան։ Նստարանի մը վրայ բազմեցան, խիտ շոճիի մը հովանիին տակ, ու պարտիզամշակութեան վրայ խօսեցան։

Վերջապէս Էթիէն երեւցաւ։ Նիքօլ առեն ունեցաւ անոր յառաջայուսմը տեսնելու, նախ անոր չիկատոյն խարտեաշ մազերը միայն ղանազանեց, որոնք դէպի կռնակը սանտրուած, քունքերը երեւան կը հանէին։ Ճետոյ նշմարեց անոր գորշ ու նուազուն աչքերը, կոր քիթը շէկ պեխերուն տակ, մուտ շրթունքը ու զօրաւոր ծնօտը։

— Բարեւ, Էթիէ՛ն։

Էթիէն իր ձեռքերուն մէջ սեղմեց յուզումէն պաղած փոքր ձեռք մը, ու երկուքը միասին խօսքեր փոխանակեցին։

Ընդհատ ցուրտ հով մը եղաւ։

— Օդը տաք չըներ, համարձակեցաւ ըսել Օր. Ֆոէլ, բուրդէ բէլերինը կուրծքին վրայ բնրելով։

— Ներս երթա՛նք, առաջարկեց Տիկին Վէրնիէր։

Նիքօլ ակամայ ոտքի եւաւ, մինչ մեծ մայրը կ՚աւելցնէր.

— Կրնան մեզի չհետեւիլ։

Երկու պառաւ կիներըը հեռացան յամրօրէն։ Իրենց համակ սեւ զգեստը վանականի մը վայելուչ արեւոյթը կ՚ընծայէր։

Էթիէն նստաւ Նիքօլի մօտ, ու անոր ձեռքը բռնելով մրմնջեց.

— Հո՛ս էք... ու ես երջանիկ կը զգամ ինքզինքս։

— Իրա՞ւ կ՚ըսէք։

Էթիէն գուշակեց որ մանկամարդ կինը իրեն համար կը չարչարուէր։

— Չգածուեցայ այդ դէպքէն։ Ի՛նչ բիրտ անհատացուած մըն էր, խոստովանեցաւ Էթիէն, իր վշտին առաքանը ցոյց տալով։

— Տառապեցա՞ւ, հարցուց Նիքօլ։

— Սմբողջ գիշեր մը շատ չարչարուեցաւ։ Ա՛հ, մարդ որքան զօրաւոր է։

Էթիէն կը ցաւէ՞ր այդ կորուստին վրայ։

Ու աւելցուց.

— Անուշիկ աղջիկ մըն էր։

Ու Նիքօլ կը խորհէր.

«Իր մխիթը տպաւորուած է միշտ, բայց անիրաւ ճակատագրին դէմ կարեկցութիւն մը միայն կը զգայ։ Պիտի մոռնայ զայն...»։

«Սակայն, պրեթէ մէկ տարի ապրած է անոր հետ, ու այդ միջոցին ճանչցած է Էթիէնի մտածումները և յոյսերը։ Անտարակոյս, նէ ներշնչած է իր վերջին վէպին հերոսուհին՝ Սիմօն որ Ռիվի փա-

փուկ պատկերը։ Շատ տեսլականացուցած է զայն։ Աղուոր չէր և միջակ իմացականութիւն մը ունէր»։

Էթիէն լուռ մնաց։ Նիքօլ եւս իր ներքոզները կը չուայլէր մեռեալին։

Մէկ անգամ միայն տեսած էր զայն, չնորհալի յիշատակ մը պահելով։ Տիկին Մօրէօ ազնուականհոգի մը ունէր բնականէն, որ կը հմայէր դիմացինը, իր ձայնը ազուոր էր ու աչքերուն մէջ բարութիւնը կը կարդացուէր...։

Էթիէն համամիտ կը գտնուէր։ Այդ մեծարանքները չափազանց չէին թուեր իրեն։ Ցետոյ ինքզինքը մեղադրեց որ չէր կրցած մահուան ձեռքէն խլել զայն։

— Ցօրինած գրքիս մէջ խորասուզուած էի։ Այդ գիրքը աւելի կը չահագրգռէր զիս քան թէ այն հայրութիւնը, որուն համար հպարտութիւն պիտի զգայի...։ Թերեւս քիչ մը պատասխանատու եմ...։

Նիքօլ ճակատագրին վրայ խօսեցաւ, որուն դէմ ո՛չ ոք կրնայ բան մը ընել։

Էթիէն կնոջը վրայ խօսելէ յոգնած, Նիքօլը հարցափորձեց։

Մանկամարդ կինը պատասխանեց հարցուծներուն, բայց Էթիէն յայտնատեսութիւնը ունեցաւ թէ ամէն ինչ չէր ըսեր ան։

Նիքօլ այն կինը չէր այլեւս զոր Էթիէն ճանչցած էր։ Անհատականութիւնը զօրացած էր։

Ու դիտել տուաւ.

— Մազերնիդ կտրեր էք։

— Այո՛, ի՞նչպէս կը գտնէք զիս։

— Կը ցաւիմ, այն գեղեցիկ գիսակոյտը կտրած ըլլալնուդ համար, որ գնդակի մը պէս կը թաւալէր ձեր ծոծրակին վրայ։

— Ա՛հ արդիական չէք դուք։

— Ու կը պարծենամ, չըլլալուս համար։

Էթիէն տը դիտէր Նիքօլը և կը ջանար երեւան հանել անոր մէջ առաջ եկած կերպարանափոխութիւնները։ Էթիէն ստիպուեցաւ ինքզինքին խոստովանիլ թէ Նիքօլ հաճոյ կը թուէր իրեն։ Բայց աւելի մտահոգութիւն կը պատճառէր իրեն։

ԻԲ

Էթիէն մտադիր էր Բարիզ դառնալու և հոն հաստատուելու։

Բայց Նիքօլի գալուստը փոխեց իր ծրագիրները։ Ան նշմարեց որ Սօրէզի մէջ աշխատութեան կը մղուէր։

Սակայն չաշխատեցաւ։ Ամէն առտու, Նիքօլի միանալու սովորութիւնը ձեռք բերած էր։

Երբեմն կը շրջագայէին կարանուի երկայնքը, ափունքին միջև, որոնք կարճ ու ծուռ անկակաղնիներով եզերուած էին։ Ժանգոտ ջուրի հոսանքը կը տարածուէր խորշոմած աւազի յատակի մը վրայ։ Բայց յաճախ ցամաքը ապաստան կ'ընծայէր։ Իր մէջ ընդարձակ բացատանը պարփակող զառիթափին կրթնած, կը շաղակրատէին։ Շատ քիչ անգամ կը բանային իրենց հետ տարած դիրքը։

Մերթ դէպի ծովափ կը յառաջանային. աւազակոյտին տորտաը նստած, ալիքներու երաժշտութեամբ կ'օրօրուէին երկար առեն...

Էթիէն դիւրազգած, տակաւին մտահար վիճակ մը ունէր, երիտասարդ ու առոյգ կինը մահուամբ չանթահար եղած ըլլալուն համար։ Սակայն, ան յիշատակները անհետացան հետզհետէ։

Նիքօլ կրցաւ անոր վիշտը փարատել։ Շատ չանցած, Էթիէն այլ ևս չէր կրնար ապրիլ առանց Նիքօլի։ Մանկամարտ կինը մեղմօրէն կը յանդիմանէր Էթիէնը,

աչխատութիւնը երեսի վրայ ձգած ըլլա ուն համար։ Ու Նիքօլի մօտ, մատենադիրը փափուկ խուռնկ մը կը չնչէր. ան կը զգար թէ Նիքօլ կը սիրէր և կ'ըմբռնէր պինքը, ու կը հիանար իր վրայ։

Էթիէնի հռչակը ու մանաւանդ արժանիքը ազդեցութիւն կը գործէր մանկամարդ կնոջ վրայ։ Նիքօլ երկիւղածօրէն կը զգուէր Էթիէնի մեծ ճակատը, ուր ուղեղը կ'երկնէր այն հզօր յղացումները, որոնք իր ժամանակաշրջանին ամէնէն մեծ վիպագիրներէն մէկը գարձուցած էին զինքը։ Էթիէն համր պաշտանք մը կը կարդար իրեն ուղղուած նայուածքին մէջ։ Ապրիլի գաղջ հովին տակ փթթող բնութեան պէս, Նիքօլի սիրտն ալ կը փթթէր բացարձակ սիրոյ մը չունչին ներքեւ։

«Վերջապէս կ'ապրիմ», կը գոչէր Նիքօլ յափշտակուած։

Այդ սէրը կը բարձրացնէր ու կը մաքրագործէր Նիքօլը, ազնիւ ըղձանքներ արթնցնելով անոր մէջ։ Մանկամարդ կինը կը բաղձար որ Էթիէն զոհողութիւն մը պահանջէր իրմէ. ոչ մէկ զոհողութիւն իր ուժերէն վեր բան մը չպիտի ըլլար։

Ինչ մը մխիթարական բնաւորութիւն ունեցող Նիքօլ Աստուծոյ մը պէտք ունէր։ Նիքօլ գտած էր այդ Աստուածը, Էթիէնի մօտ, զոր կը յարգէր, և որուն համար կ'ուզէր կատարեալ ըլլալ։ Նիքօլ ինքզինքը անարժան կը զգար։ Մարքի հետ մեծ յանցանքը գործած էր, ու ատոր համար կը կարմրէր, ապանց համարձակելու խոստովանիլ զայն։ Էթիէն պիտի ըմբռնէ՞ր։ Պիտի ներէ՞ր իրեն։

Ամէն պարապմի մէջ, Էթիէն նուազ համարում պիտի ունենայ իր վրայ։ Ու այն ատեն Նիքօլ ո՛րքան մեծ վիշտ պիտի զգար։

Էթիէն չի կրնար նախանձոտ ըլլալ, Նիքօլը չա-

փազանց տենչալուն համար։ Մանկամարդ կինը, իր լռութեամբ, տատապանք մը կը խնայէր էթիէնի։ Աւելի լաւ կ'ըլլար որ ան տեղեկութիւն չունենար։ Աւելի ետքը, թերեւս...։

Էթիէն տակաւին նկատել չէ ըսած թէ պինքը կը սիրէ, բայց մանկամարդ կինը տուգած է այդ բանը։ Անոր նայուածքներէն կը կռահէր։

Երբ Նիքօլ պտուղ մը կը խածնէր, իր լինտաները երեւան բերելով, և կամ թէ ատամին հետ կը խաչար, ուր իր նուրբ ձեռքերը կենդանի խեցիներու կը նմանէին, երբ ատազակոյտը կը բարձրանար ու շրջազգեստը կը պարուրէր սրունքները, երբ ձեռքերը ծոծրակին տակ կը խաչաձեւէր և պուզի նուրբ լինոնեղէն ներքեւ, բազուկներու ալքին մէջ կը նշմարուէր ատուեր մը, էթիէն իր նայուածքը կը սեւեռէր մանկամարդ կնոջ վրայ։ Նիքօլ կը կարմրէր պինքը վերադարձնել այդ տեղնչանքին համար։

Գարունը անոնց մեզսակիցը կը դառնար, ու իր շունչով, վերանորոգումի տենդ մը առաջ կը բերէր. իր յարատեւող ժամերուն դիւթանքով կը կախարդէր զանոնք։ Առտուն գաղջ էր, ցերեկը թմրեցուցիչ տաքութիւն մը կար, ուր բոյրերը աւելի զօրաւոր դարձած, կը թորէին։ Իսկ գիշերը, առինքնող պայծառութիւն մը կը տիրէր...։

Մանկամարդ կինը իր թարմութեամբ ու չնորհով կը մարմնացնէր այն գարունը, որուն կ'ուզէր փարիլ ու ձեռքէ չհանել զայն։ Նիքօլի յամպարագոյն ու անդուլ մտքին և երակներուն տակ ճոխ արիւն մը կ'եռար։

Նիքօլ իր արամտութեամբ կը հմայէր էթիէնը, և յաճախ իր առ գաղտնիներով զարմանք կը պատճառէր անոր։ Բայց էթիէն մանկամարդ կնոջ երիտասարդութեան ախորհուրդ էր։

Իր վիրաւոր արտով կը սիրէր Նիքօլը, ու կը խանդաղատէր, խորհելով որ մանկամարդ կինն ալ տառապած էր։ Էթիէն կ'ուզէր անոր մէջ ստեղծել երջանկութեան տարր մը, այն է վստահութիւնը, զոր կեանքը մոլեգնօրէն կը սպաննէ մեր մէջ։

Բայց Նիքօլ այնպիսի կին մը դարձած էր որ Էթիէն այլ ևս անոր մէջ չէր գտներ այն անմեղ էակը, զոր գորովագին պաշտպանած էր։ Նիքօլ փորձառութեամբ զինուած էր, ու այն պայքարին մէջ, զոր պէտք է մղէր ամէնէն աւելի սիրուած մարդը, նէ պիտի կրնար ինքզինքը պաշտպանել, կամ եթէ կ'ուզէր, անձնատուր ըլլալ։

Ո՞ր դպրոցին մէջ մարզուած է Նիքօլ։ Ո՞ր ուսուցիչը անոր սորվեցուցած է ինքզինքը այնքան տեղնչալի դարձնելու արուեստը։

ԻԳ.

Սրեւուն տակ, լիճը կը չորշոլայ, զանակներով զարդարուն պարեգօտի մը պէս, ուր հազարումէկ լոյսեր կը վառին։ Էթիէն իր բարեկամուհիին կը սպասէ. «Բրէ–Ֆլէօրի»ի առջեւէն անցնելու համար, շրջան մը ըրած է։ Գեղջկական նատարանի մը վրայ բազմած, յիսուն մէթր հեռուէն կը զանազանէ պարտէզին ցանկապատը։

Ժամը տասնըմէկն է։

Փոքր պրան նիգին ճոնչիւնը կը լսէ, ու ոտքի կ'ելլէ։ Նիքօլը չէ, այլ հացագործն է, որ քանի մը վայրկեան յետոյ դուրս կ'ելլէ։

Եթէ երբեք Էթիէն համարձակէր, Նիքօլի սենեակին պատուհանին տակ պիտի երթար, կանչելու համար զայն, բայց ազատ վարմունքը այն աստեն պիտի թոյլատրուէր, երբ նշանուած ըլլային։

Էթիէն ի՞նչ բանի կը սպասէր, նշանուելու համար։ Կը սպասէր որ պատշաճութիւնները թոյլատրէին։ Երկու ամիսէ է վեր այրի մնացած էր տակաւին։

Էթիէն ամօթահարութիւնը կ'ունենայ սիրոյ մը հանդէպ որ իր տխրութիւնը կը փարատէ, ու հանրային կարծիքը մտահոգութիւն կը պատճառէ իրեն, գիտնալով որ ան չարաշիտ է, մարդ ի՛նչ որ ալ ընէ։

Էթիէն կ'երազէ իր ընտանեկան յարկը վերստեղծել Նիքօլի հետ, բայց կը վախնայ որ մանկամարդ կինը սպասութեան համը առած ըլլայ։ Ամուսնութեան մէջ յուսախաբութիւն միայն ունեցած ըլլալուն, Նիքօլ կրնայ երեւակայել որ ամուսնական կեանքը սղեստալի է սիրոյ համար։

Նոյնպէս, մանկամարդ կինը պիտի խրտչի՞ իրենց տարիքներու տարբերութենէն։

Էթիէն տանջուած տարու աւելի մեծ է Նիքօլէն։ Քառասուն տարեկան, մազերուն մէջ ճերմակ ինկած է, ու քունքերուն վրայ խորշոմներ կը տեսնուին։ Բայց երիտասարդի մոյնք ու նայուածք ունի, և քանանամեայի մը սիրտը կը կրէ։

Էթիէն սիրուած ըլլալու մասին ստոյգ ապահովութիւն մը ունի։

Ու Նիքօլ իր անկախ դրսեւորութիւն տակ, կ'ուզէ հպատակիլ Էթիէնի, ու իբր իր Տէրը կը ճանչնայ զայն։ Նիքօլի հետ, Էթիէն իր սիրապետութեան ախորժին յագուրդ պիտի տայ։ Իրենց միութիւնը քընքուշ, զօրաւոր ու ապահով պիտի ըլլայ։

Այդ խորհրդածութիւններուն մէջ մխրճուած, Էթիէն չի լսեր Նիքօլի մօտենալը։ Գլուխը վեր կ'առնէ, ու իր քով կը տեսնէ զայն։

— Բարեւ, մե՛ծ երազող։

— Բարեւ, ծո՛յլ։

Նիքօլ իր հիացումը յայտնեց Էթիէնի նոր գործի

մասին, որ կ'երիտասարդացնէր զայն։ «Պէտք չի կար ատոր», յարեց մանկամարդ կինը։

— Կը փաղաքշէք զիս, բաւ էթիէն հառաչելով։

— Լաւ գիտէք թէ չեմ փաղաքշեր։

— Անկեղծօրէն ըսէ՛ք, քանի՞ տարու կը կարծէք զիս, բաւ էթիէն թևքեա անձկութեամբ մը։

Նիքօլ ինքնամփոփ երեւոյթ մը առաւ, ու ծանրօրէն բաւ։

— Քառասնից տարու, բարեկամս։

Էթիէն գլուխը ցնցեց, մինչ Նիքօլ կը ծիծաղէր, մարգարտափայլ ակռաները ցոյց տալով։

— Եկէ՛ք, բաւ մանկամարդ կինը էթիէնի թևէն բռնելով։

Դէպի բացատանը քաշեց տարու զայն, զաւթաթափէն վար վազելով։

— Ո՞ւր կ'երթանք, հարցուց էթիէն։

— Ըստ բախտի, և երբ յոգնինք, այն ատեն կը հանգչինք։ Հետս բերած եմ ձեռապործ մը, ասեղնագործութիւն մը, զոր խոստացած եմ պատրաստել մեծ մօրս համար։

Նիքօլ կ'օրօրէր հնդկական պատատէ փոքր պայուսակը, որ դաստակէն կախուած էր։

— Մոռցայ հետս պիրք մը առնելու, խոստովանեցաւ էթիէն։

— Այդ մոռացումը գարմանալու է լուրջ խօսակցութեամբ մը, բաւ Նիքօլ խնդալով։

Նիքօլ միշտ կը հեգնէր կարծես, ու էթիէն կը պիրէր անոր ծաղրասէր աչքերը և անամօթութիւնը, որ կը խզէ գլուխ դէմ երկար տեսակցութեանց ժխտնակութիւնը, ուր ամէնէն լուրջ սիրտերն իսկ կը ձանձրանան։ Էթիէն կը յիշարէր մանկամարդ կնոջ կատակին, որ չէր վիրաւորեր երբեք, որովհետեւ սրամտութիւն ունէր ան, բայց Նիքօլի անվերապահ ընդ-

թացքը էֆիէնի մէջ կը դրոշմէր տարակոյս մը, ո-
րուն համար կը տատապէր։

«Կարելի՞ բան է որ ախտահար մը ունեցած լա-
լայ», կ՚ըսէր էֆիէն մտովին։

Այդ ննթատրութիւնը վիրաւորանք կը պատճա-
ռէր էֆիէնի։ Ու հպարտութենէն կը մերժէր այդ ևն-
թադրութիւնը, խորհելով.

«Նէքօլ պարկեշտօրէն ալրած չէ պիս, երկու տա-
րի, որպէս զի գիւղացը եղլուղին անձնատուր ըլլար,
մանաւանդ որ գողտրիկ յիշատակ մը պահած է ինձմէ...»

Բայց այդքան երևոտասարդ, այդքան ազուր և
դարտաստուած կին մը կրնար փորձութեան մատ-
նուիլ... ի՞նչեր ընելու կարող է կին մը որ կը
ձանձրանայ... այսպէս կաթիլի էր որ գիւղտիր ըլ-
լար ան...։

«Զարմանալի՛ պիտի թուէր, եթէ խնդօք կեցած
ըլլար Նէքօլ, եղբակացուց էֆիէն պառնութեամբ։ Ի՛նչ
որ ալ ըլլայ, այդ անցեալը անոր կը պատկանի։ Ի-
րաւունք չունիմ զայն հարցաքննելու»։

Սակայն էֆիէն դոզի կուտար որ հարցափորձէր
զայն։

Արահետը յանգեցաւ մացառուտ տեղ մը։ Նէքօլ
անոր առջեւ անցաւ, կնիւննարէն մէջէն ճամբայ բա-
նալու համար։ էֆիէն կլոր սրունքներու ձիրը նըշ-
մարեց ճերմակ առուի շրջազգեստին տակ։

Մանկամարդ կնոջ եռին, ու անոր դպչելու ա-
տիճան մօտիկ, էֆիէն ուժգնօրէն տենչաց Նէքօլը,
ու վայրագ փոխաք մը զգաց, իր ձեռքերուն մէջ
թրնել ու իր աղխուրէն հոտառելու անոր մարմնին
արձակած բոյրերը։ Իր բռնադատակ ուժով անիծեց
քաղաքակրթութիւնը, որ անատնական բնազդները
մարդուս մէջ ձգած է, բայց կը պարտադրէ որ զսպէ
զանոնք։

Մանկամարդ կինը կարծես չի կռահեր Էթիէնի վրդովումը։ Փշալից թաւուտքին մէջ ինքզինքը պաշտպանելու վրայ կը խորհի, ու գլուխն իսկ ետին չի դարձներ։ Նիքօլ անգո՞ւթ է մինչ։

Ոչ, Նիքօլ կ'ըմբռնէ այն կարճատես վայրկեանը, ուր կինը միահեծան կը տիրապետէ, առանց բան մը չնորհելու։

Նիքօ՞լ ևս կ'ուզէ մաքրագործուիլ այնպիսի վերապահութեամբ մը, որ սուղի կը նստի իրեն։ Բայց կը յաջողի պզտիկ յիշատակներ միայն արծարծելու։

Մանկամարդ կինը երբեմն կը մեղադրէ ինքզինքը, Մարքի վրայ խորհելուն համար, իբր թէ Էթիէնը չհաւատարէր, ու ակամայ, իրարու հետ կը բաղդատէ այդ երկու անձերը, որոնց հակապրութիւնը ի յայտ կուգայ իրենց անուններուն մէջ իսկ։ Մարք վայելուչ զօրութիւն մը ունի, իսկ Էթիէնը ձանր քաղցրութիւն մը։

Մաւուռէ գորգի մը վրայ կոխկրտեցին։

— Հոս հանդչինք, առաջարկեց Նիքօլ, կանուչ թաւիշին վրայ նստելով։

Մանկամարդ կինը քսակ մը բացաւ, իբր թէ հոն եկած ըլլար, ասեղ քաշելու համար միայն։

— Կարող չպիտի զբաղիք հոս։

Ու Էթիէն հրամայական չարժուածով մը, Նիքօլի ձեռքէն առաւ ձեռագործը։

— Բռնաւո՛ր, մրմնջեց Նիքօլ այնպիսի ժպիտով մը, որ բռնակալութիւնը կ'ընդունէր։

Երկարօրէն զիրար դիտեցին գորովագին և յետոյ տենդագին։ Նիքօլ անոր նայուածքին գամուած, ոչ թէ պերճախօսութիւնը կ'ըմբռնէր, իր բերանը բնծայեց, ու բարեկամին կուրծքին վրայ սեղմուեցաւ բարեբաստիկ մոլորանքով մը։

ԻԳ

Օր. Տքնիզ Իրիկ,
139, Սեւ ժապ փողոց, Փարիզ

«Ամենասիրեցեալս,

«Երջանիկ կին մըն է որ քեզի կը գրէ, սիրով մը երջանիկ, թէև չէր յուսար որ այսքան շուտ կ'իրականանայ։ Իր ուժգնութեամբ, ակնկալած ձերս կը գլէ կ'անցնի։

«Հրաշալի Սօրէզի մէջ, ուր մոռացում փնտռելու եկած էի, էթիէն Մօրսէօն գտայ դարձեալ, որ երկու ամիսէ ի վեր այրի է։ Իմ անհուն երջանկութիւնս սա պարզ բառերուն մէջ կ'ամփոփուի. զիրար կը սիրենք։

«Ինչ առաջ, հազարաւոր անձեր ունեցած են իմ զառանցանքս։ Ինծի այնպէս կը թուի որ նոր բան մըն է։ Նոր բառեր գտնելու պէտք կը զգամ, արտայայտելու համար զայն։ Նոյն իսկ անոնք անբաւականն են։

«Նիզ, այն ատենն երջանիկ եմ որ ինքզինքս իսկ չեմ ճանչնար։ Ճաճանչագեղ արշալոյսի մը պէս զիս շլացնող այս սիրոյն մէջ ինքզինքս կը վնտռեմ ու չեմ գտներ։ Ե՞ս եմ միթէ այդ արբշիռ կինը։

«Իր գտած գանձերուն վրայ շլացող մտքովս կը սիրեմ։ Ծանրախոհ սրտով մը կը սիրեմ։ Իմ էութեանս ոչ մէկ մասնիկը ինծի կը վերապահեմ. ամբողջ էութիւնս ընծայում մըն է։

«Առաջին անգամ ըլլալով կը սիրեմ։

«Կը կարծէի սիրած ըլլալ ամուսինս. ի՜նչ ողորմելի սխալ։ Ամէն ինչ կը պահանջէի և կը կարծէի ամէն ինչ տուած ըլլալ. կ'ուզէի երջանիկ ըլլալ։

«Գէշ կերպով կը պատրաստեն մեզ, ամուսնանալու համար. գձուձ հոգեր ու անամէջ յաւակնու-

թիւններ կ'ունենանք ամուսնութեան մէջ։ Կուսութիւն մը կ'ընծայէի. ի փոխարէնն՝ պարտաւոր էին աչքը ընծայելու ինձի։ Ուժգնօրէն կը պահանջէի։ Իմ պահանջումներով չպիտի տապտկացնէի լաւագոյն ամուսին մը։

«Տառապեցայ, անշուշտ։ Բիչերի անհաւատարմութիւնները ու մանաւանդ խաղաթիւնները երեք տարի յուսահատութեան մատնեցին զիս։ Բայց անապարոյն կերպով վիրաւորուած արժանապատուութեանս մէջ կը տառապէի։

«Կարեկից ժպիտ մը կ'ունենամ, երբ կը մտաբերեմ ինքզինքս, իբր միամիտ ու մեծամիտ ամուսին մը։

«Ո՞ր հաւատա՞ս, չեմ գիտեր այդ փորձառութեան վրայ, որ աւելի թանկագին կ'ընծայէ ներկայ երջանկութիւնս։ Սորվեցայ որ արժանիքը կը նշանակէ կամենալ և զայն ընծայել։

«Էթիէնը երջանիկ ընելու կամքով կը սիրեմ, համոզուած թէ ես ալ երջանիկ պիտի ըլլամ, եթէ յաջողիմ։

«Տակաւին անոր նուիրուած չեմ բոլորովին, բայց ո՛րքան կ'ըղձամ այդ վայրկեանին, երբ, իր կինը ըլլալու համար, որուն դէմ պիտի բողոքեմ, ըսելով իր բանը։ Ինչպէս կը տեսնես, տարիտաեռնչիկ կինը գերի մըն է։

«Իմ գերութեանս մէջ անհամբեր եմ. արդէն Էթիէնի միջոցաւ զգացած եմ այն յուզումը, որ կախում ունի նայուածքի մը հրապոյրէն, գողտրիկ խօսքէ մը. հոն, հեշտալիօրէն շրջած սիրտը լիակատար կը բացուի, յունիսի զեփիւռին տակ փթթող վարդի մը պէս։

«Էթիէնի միակ համբոյրը անծանօթ հեշտանքի մը նուաղումը պատճառած է ինծի։ Ան կը սեղմէր զիս, մրմնջելով.

«Զարմա՛նալի, ձոպուկա»։

Այդ գործարանին երախտապարտութիւնը արձագանգ մը գտաւ Տարխանքուէ իր մեծ թեւերուն մէջ պիտ ածած պահուն զգայլ որ այլեւս որքան չէր։

«Այնքան կատարեալ երջանկութիւն մը կը վայելեմ որ չեմ ուզեր զայն վտանգել օրինական արդումով մը։ Այդ երկուքը հաստատուած է տիկին Տանց համար, որոնք շահ ունին իրարու հետ կապուելու մէջ։ Չեմ ցանկար այն ընկերային առաւելութիւնները, որ ամուսնութեան շնորհիւ ձեռք կը բերուին, ու կը նախընտրեմ ազատ մնութեան անապահովութիւնը։

«Եթէ երկուք էթիէն դարձի գլուխ ածրնէ, բոնի վար չպիտի դնեմ զայն։ Ես այն կիներէն չեմ, որոնք իրենց ունեցած կը կարծեն գերի դարձնելու ցեղչդուկ ամուսին մը, թէեւ զայն սիրելու չքմեղանքն ալ չունենան միշտ։

«Երկու քնիս ալ ազատ, չղթաններու ծանրութիւնը չպիտի զգանք, ու յաւերժական նուաճումի մը հրապոյրը պիտի ազդեմ էթիէնի։

«Աւազ հանդերձ, էթիէնի ընկերը ու՞ բարեկամուհին, անոր ուրախութիւններուն, հոգերուն ու աշխատանքներուն հաղորդակիցը պիտի ըլլամ։

«Ջճամբորդած ատեննիս, միեւնոյն յարկին տակ պիտի ապրինք, գիւղին մէկ անկիւնը։

«Ընկերութիւնը պիտի պարապէ՞ զիս, կ'ըսես։ Հաւանական է, բայց ամէնէն դէշ նախատինքը բուած կ'ըլլամ, հանրային կարծիքին կարեւորութիւն չտալով։

«Սիրելի Տընիզ, գէթ դուն հաւանութիւն պիտի յայտնես այս որոշմանս, որ իմ սէրս պահպանելու փափաքէն թելադրուած է»։

Տիկին Նիօլ Վհրևիհր,
Բրհ Ֆլհօրի Սօրհզ, Լանս

«Սիրելի գաւակս,

«Քու նամակդ խոր ուրախութիւն կը պատճառէ ինծի, քու մտածումիդ մասնակից եմ։ Երանի՛ թէ երջանկութեան մէջ մոռնայիր տխուր ակզբնաւորութիւն մը։

«Կարծեմ, ուղիդ գտած ես։ Քանի որ ինէ աւելի հասոզուած ես, ինչո՞ւ չես ամուսնանար քարեկամիդ հետ։

«Քու պատճառներդ ի յայտ կը բերեն մանկական վիպականութիւն մը։ Կ'ընդունիմ որ քու սէրդ փորձի ենթարկել ուզես, և նոյն իսկ կը յորդորեմ որ այդպէս ընես, բայց կը յուսամ որ կարծիքդ պիտի փոխես։

«Անշուշտ, անկախութիւնը աղտոր բան է. բայց քաջամուխ ըլլալու է, վայելելու համար։

«Այդ անկախութիւնդ քու սիրահարիդ ալ պիտի վնասէ։

«Կ'ընդունի՞ ան։

«Քու դիւթական մեծութեանդ մէջ, ընկերութիւնը կ'անգոանես։ Բայց այն աստիճան չես արհամարհեր որ Ընկերութեան դատաստանին հանդէպ անկեղծ գանուիս։ Ան մինչեւ իսկ թաքստոցիդ մէջ քեզի պիտի յիշեցնէ թէ գոյութիւն ունի ինք, և իր չամտութեանց արձագանգները սայրատուր ալաքներ պիտի ըլլան։ Հակառակ անոր որ եկամուտներ ունիս, «պահեստ» կին պիտի նկատուն քեզ, ու լաւագոյն քարեկամներդ սեղմ շրջանակի մը մէջ պիտի ընդունին քեզ։

«Ամուսնացած կիներ, քնքուշ ու անաւասիկ, յանուն բարոյականի, քու առջեւդ պիտի փակեն իրենց դռները, ու քեզի հանդէպ այնքան աւելի

խիստ պիտի դառնան որքան մեզաւոր ըլլան իրենք։

«Ինձ ինամքը թեթեւ տարուած, պիտի անիծես այն օրը, որուն կը տեսնչաս։

«Ոբեմն, ամուսնացի՛ր։

«Հիմա սոսկալի պատժուա մը կը նկատես դիս։ Որովհետեւ իմ տաժանելի անկախութեամբս, ամէն օր ահռելի խոչընդոտի մը կը հանդիպիմ։ Մենաւոր կին մը, պարկեշտ ըլլայ կամ ո՛չ, մեծարելի չէ։ Այդպիսի կին մը կը մեղադրին իր ազատութեան համար, զոր ինք չէ հետապնդած, ու յաճախ չի վայելեր... զայն։ Իր կեանքը որքան թաքուն և անպիտ ըլլայ, զրպարտութիւնները այնքան կ'աւելնան։

«Ինձի ալ չեն ինայած, և երբ իմանամ անուանարկուած ըլլալդ, անձնական նախատինք մը աւելի ինծի ընդվզում պիտի պատճառէ այդ բանը։

«Կը զարմանայիր որ բարեկամուհիդ Մարիէթ Վիկօն ինձի չէր մօտենար։ Պատճառը սա է որ պիտի վշտացնէր ինձ։ Բայց լաւագոյն կ'ըլլայ որ համոզուիս դէպքացնես այդ մասին։

«Երէկ, Ֆրանսէ թատրոնը գացած էի. հոն նըշմարեցի Վիկօն Մարիէթը. միշտ գեղանի էր ու պոռոտ վայելչութիւն մը ունէր։ Ան ալ ինծի պէս առաջին կարգի թիկնաթոռի մը վրայ նստած էր. քանի մը կարգեր իրարմէ կը բաժնէին մեզ։ Միջնաբարին, անոր ճակատն վրայ կանգնած, ըսի.

«— Շատո՞նց է որ Նիքօլը տեսած չէք։

«— Քանի մը ամիսէ ի վեր։

«— Գրեթէ երեսի վրայ ձգած էք, որովհետեւ իմացայ որ անպատասխանի ձգած էք անոր երկուտասնակները։

«— Բայց...։

Ու յարկց չփոթութեամբ.

«— Ժան չուզեր որ Նիքօլը տեսնեմ։

«— Ինչո՞ւ։

«— Անոր ամուսնալուծման պատճառով...։

«— Աւելի շուտ պէտք էր դառնայ ներքո։ Երբ ամէն մարդ գիտէ թէ անոր ամուսինը ինչ անշան մարդ մըն է։

«— Ամուսնալուծումը չեմ ընդունիր, բայց Մարիէթ չար չէ ըսած մը։

«Գիւրահաւատ է. Մարիէթ վիկօն երջանիկ է, ու ժան Վիկօն՝ նոյնպէս։

«Ես ատոր կասկածիմ։

«— Սակայն, Տիկին Լալէնտը կ'ընդունիք։

«Ան պատասխանեց.

«— Օ՛հ, շատ կը սիրեմ. անոր ամուսնութիւնը յուժուած է Հռոմի Աստեանին կողմէ։

«— Տիկին Ֆօնտէթն ալ կ'ընդունիք, որուն ախտկածները...

«— Ժան յարաբերութիւն ունի Մարթա Ֆօնտէթի հետ, բայց իրը արդարացում։

«Երեսփոխան մը միշտ օգտակար կ'ըլլայ։

«— Որովհետեւ, այդ թեթեւաբարոյ կինը ամուսնացած ըլլալու չբմեղանքը ունի։

«— Որովհետեւ, այդ թեթեւաբարոյ ու ամուսնացած կինը իրը պատասխան ունի ամուսանին անունը, զոր կ'անպատուէ։ Իսկ դուք ձենէ կը հեռացնէք այն կինը, որուն մեղքը պաշտպան մը չունենար է։

«— Կ'ըսեն թէ շատ մը պաշտպաններ ունի, բայց Մարիէթ սեղմ շրթունքով մը։ Եթէ երբեք իսկապէս պարկեշտ կին մը ըլլար...։

«— Հետաքրքիր եմ գիտնալու...

«— Օրիո՛րդ, ամէն մարդ գիտէ թէ ձեր առաքինի բարեկամուհին իրը սիրահար ունի խեղճուկ տաղանդ մը եղող նկարիչ վարպետն։ Պատուական կնոջ մը ձեռքէն խլած է զայն, ու հիմա վէնետիկի մէջ կը սիրաբուխին։

«Քրքիչ մը արձակեցի, ու յաջողեցայ սխալը ցոյց տալ։ Այդ մեզաւոր կինը մանկամարդ այրի մըն է, և իր անունը քուկինիզ կը նշանէ։

«Մարիէթ գլուխը ցնցեց, ու տխմար կերպարանքով մը հաւաստեց.

«— Երբ այդպիսի բաներ կը վերապրին կնոջ մը, այս վերջինը կրնայ այդ դէպքերուն հերոսուհի դառնալ։ Հետեւաբար, կարելի չէ յաճախել այդպիսի կնոջ մը մօտ։

«— Անպատուութիւնը անոնց համար է որ չեն ճանչնար այդպիսի կին մը։

«Մարիէթ չլսել ձեւացուց այդ խօսքը, ու հազիւ քաղաքավար բարեւով մը, կոնակը դարձուց ինծի։ Անշուշտ, կ'անգոանէ զիս, բայց իր ատելութիւնը կը փոխադարձեմ պժգալի արհամարհանքով մը։

«Մի ցաւիր, սիրելիս, այդ անմիտ կինը արժանի չէր այն գորովին, զոր իրեն կը նուիրէիր, չեմ գիտեր ի՛նչու համար, որովհետեւ կռահած էի այդ կնոջ հոգեկան խեղճութիւնը։

«Ամուսնացիր, աղջիկս, ու ան առաջին անգամ քեզ պիտի ծածկէ ծաղիկներով։ Այս նկատումին վրայ պիտի ժպտիս, բայց տուած խորհուրդիս վրայ պիտի մտմտաս։ Կը մաղթեմ որ վճռական որոշում մը տաս։ Եթէ երբեք երազուած ընկերոջը հանդիպիս քեզի հետ, չպիտի վարանիս։

«Ամուսնութիւնդ իմաց տո՛ւր ինծի, ու գրէ՛, ի՛նչ որ ալ ըլլայ։ Տիեզերական անմտութեան մասին ունեցած հրճուանքդ կը սիրուէ զիս։

«Միշտ աճապարանքով ու սրտանց կ'ողջագուրեմ քեզ։

«Քու վաղեմի Նիզդ»։

Իր բարեկամուհիին պերճախօսութենէն վրդովուած, Նիքոլ նամակը նորէն կարդաց հանդարտօրէն։

Տընիզ իրաւունք ունէր. հազարումէկ վէրքերով կը տառապէր։ Մարիէթի վատութիւնը յուսահատութեանց սկզբնաւորութիւն մըն էր։

Սակայն, գեղեցիկ վրէժխնդրութեան մը հեռանկարը ոևէ ապրեցութիւն չէր գործեր իր որոշման վրայ։

Մանկամարդ կնոջ անհաճոյ չէր թուեր իր սիրոյն պատճառած վիրաւորանքը։ Կրօնքին չնորհիւ պահած էր զոհողութեան ճաշակը և այն միսթիքական աւիւնը, որով մեհնաստանին մէջ դասի ներտողութեան առեն միշտ վիզը կը սկրթէր արծաթէ շղթայի մը չփումով։

ԻԶ

— Ո՞ւր, դուրս կ'ելլե՞ս։

Մանկամարդ կինը կը յուսար խոյս տալ, առանց նշմարուելու։ Բակէն անցած պահուն, չուարած կանգ առաւ այն դրան առջև, որ բաց էր։

— Այո՛, մեծ սիրելիս, տափաստանին առջև պիտի պտտիմ։

— Առանձի՞ն։

Նիքօլ կարմրած, պատասխանելու առիթն չունեցաւ։ Էթիէն յարեց.

— Օ՛ն, բարեկամիդ միացի՛ր, քնքուշ պիճակաւոր։

Նիքօլ փոխանակ այդ պատուէրին հնազանդելու, յենեակ վազեց, մեծ մայրիկը նստեցուց, ուսանող առջև ձուկի գալով աթոռակի մը վրայ, բաւ.

— Մոխիկ ըրէ՛, ամէն բան պիտի բաժեմ քեզի։

— Կարծեմ թէ ամէն բան կոտհած եմ. դէմքէդ կ'երեւայ որ երջանիկ եաս։

— Շատ երջանիկ, հաւատաց Նիքօլ համոզումով մը որուն կ'ուզէ մասնակից ընել դիմացինը։

— Ուրեմն, ես ալ երջանիկ եմ, որովհետև չեմ տարակուսիր որ էթին Մօրէօ քեզի պէտք եղած ընկերն է։

— Դո՞ւն ալ կը սիրես զայն, հարցուց Նիքօլ, այնպիսի շեշտով մը, որ հաստատական պատասխանի մը միայն կը սպասէ։

— Կը յարգեմ զայն, ա՛չ միայն իր տաղանդին, այլեւ իր բարոյական արժէքին համար։ Ազնիւ բնաւորութիւն մը ունի։

— Ա՛հ, ո՛րքան հաճոյք կը պատճառես ինձի, դուչս մանկամարդ կինը։

Տիկին Վէրնիէր ապրեցուց.

— Միայն կը զարմանամ որ ինձի չէ խօսած իր ծրագրին վրայ։

Ահա այն րոպէն, ուրկէ կը վախնար Նիքօլ։ Ի՞նչպէս իր մեծ մօր բացատրէր թէ ամուսնութեան չի ցանկար, այլ ազատ միութիւն մը կը բաղձայ, առանց խոչընդոտի։

— Էթիէն կ'ուզէր քեզի հետ խօսիլ, բայց ես տարհամոզեցի զինքը։

Նիքօլ արհաւար յայտարարեց.

— Չեմ ուզեր անոր հետ ամուսնանալ։

— Չե՛ս ուզեր, թոթովեց մեծ մայրը։ Բայց կը սիրես զայն...։

— Այո՛։ Ամուսնութիւնը բան մը չարժեր սիրոյ հետ բաղդատմամբ...։

— Այդ առարկութեան համար չէ որ...։

— Բայց այո՛, առար համար է...։

— Ինչ մը տղմմտութիւն ունիս, ու քու տղայամտութիւնդ զարմանք չի պատճառեր ինձի։ Մտածէ որ եթէ քու սէրդ պիտի կորսուի, անկայուն վիճակը չէ որ պիտի երկարաձգէ զայն։

— Օ՛հ, ո՛չ իմ զգացումներուս և ոչ ալ էթիէնի

զգացումներուն վրայ չեմ տարակուսիր, բաւ նէրքօլ։ կը հասկնա՞ս, չեմ ուզեր իմ սէրս չղթայել, որպէսզի ամուսինս չյափրանայ ինէ, նկատելով որ ամբողջ կեանքիս մէջ իրեն պիտի պատկանիմ։ Մարդ ընդհուպ կ'ատէ այն կինը, որուն ներկայութիւնը իրեն կը յիշեցնէ թէ միւս բոլոր կիները արդիլուած են։

— Վախկա՛ն խօսքեր։

— Կամ իմաստուն խօսքեր։ Այսպէս, մեր սէրը կը պահպանեմ այն բանէն, որ միշտ կը քանդէ զայն. ապահովութիւնն է այդ բանը։

— Այդպէս ընես կամ ո՛չ, ձեր այսօրուան խանդավառութեան պիտի յաջորդէ նուազ բուռն ու աւելի խորունկ զգացում մը, բաւ Տիկին Վէրնիէր մեղմօրէն։ Ու փոխադարձ վստահութեան մէջ առաջ պիտի գայ այն ապահովութիւնը, որմէ այնքան կը վախնաս։

— Սովորութենէն ալ կը վախնամ, մրմնջեց Նէրքօլ տխուր։

— Այո՛, սովորութենէն բայց հազարումէկ սիրուն կապեր կան ամենօրեայ ու կատարեալ մտերմութեան մը մէջ... Օ՜հ զաւակս...։

— Գիտէի որ չպիտի հասկնաս, բաւ մանկամարդ կինը դժկամակութեամբ։

— Միտքս լաւ չեմ կրնար բացատրել արդարեւ։ Դուն կը խորշիս այնպիսի ձեւակերպութենէ մը, որ տիրող սովորութեան համաձայն...

— Երբ երկու էակներ իրարու կը միանան, մեզի պէս իրար սիրելով, այդ ձեւակերպութիւնը աւելորդ կը թուի։

— Ուրիշներ այդ ձեւակերպութեան կ'ենթարկուին։

— Բայց հետեւանքները կը կրեն։

— Եթէ մարդ չահագրգռուած չըլլայ, կրնայ ա-

ատանց այլեւայլի ընդունել կացութեան մը առաւելութիւնները...։

— Ինձի համար չկան այդ առաւելութիւնները։ Իմ փորձառութեամբս գիտեմ թէ ամուսնութիւնը ապրելիք մը չէ երջանկութեան համար։

— Սուտ հանդիպած, ամէնէն աւելի կը պատշաճի ձեզի։

— Սակայն, վերամուսնացած չես դուն, ըսաւ Նիքօլ։

— Սիրտս չուզեց։ Բայց հաւատա՛ որ այս կեանքս մենութիւնը բարոյական այնպիսի ուժ մը պահանջած է որ ես ալ չէի կարծեր թէ պիտի կարենամ տակաւ։ Մենք պաշտպանութեան մը պէտք ունինք, ու առանց էրիկմարդու, տկար արարածներ ենք։

Այս խօսքերը յուզեցին Նիքօլը, առանց համոզելու զայն։

— Այդպէս չէ, ամէնէն ուժեղ կանայք ալ ունին իրենց պահանջները։ Ես ալ ինծի համար ապրելու ուրիշ միջոցներ գտայ, բայց Տիկին Վերնէլ, պնդելու պատճառը այն է որ այդ անօգուտ խրխնամանքին վրայ պիտի զղջաս յետոյ։ Ընկերութեան վրայ չեմ խօսիր քեզի, բայց պէտք է մտածես որ այդպէս ըմբռնուելով, անոր պարտականքին ենթակայ կ'ըլլաս։ Ու այն օրը, որ զաւակ մը ունենաս... նկատի առած ես թէ ի՛նչ ձեռս պիտի հասցնես անոր։

Նիքօլ այս բանին վրայ չէր խորհած, այդ անհանգիստ մտածումը չունենալու համար։ Ապահովաբար, չէր ուզեր որ իր զաւակը պռոնկորդիի նախատական մակդիրով խարանուէր, եթէ նոյն իսկ հօրը կողմէ ճանչցուած ըլլար ան։

— Գործը այդ տեղւոյն քննելու հարմար օրը պիտի տեսնանաս էթիէնի հետ, յայտարարեց Նիքօլ։

— Պարտաւոր ես այդպէս ընելու, ըսաւ մեծ մայրը ծանրախոհ շեշտով մը։

Կարճատես լուսթիւն մը տիրեց, ու Նիքօլ թաղանձանքով ըսաւ.

— Բայց ըսէ՛ որ միտքս կը հասկնաս։

— Սուած պիտի ըլլամ, պատասխանեց Տիկին Վէրնիէր մեղմ այլ ամուր շեշտով։

Սակայն, Տիկին Վէրնիէր կը համակերպէր լուսթեան մը, որ կ'ընդոտնէր իր պաղատիարնները, ու նոր հոգ մը կ'աւելցնէր այնքան հոգիս ու վրայ։ Մանկամարդ կինը վրդովեցաւ ատոր համար։

— Մտիկ ըրէ՛, սիրելի մեծ մայրիկ, քեզի կը խոստանամ որ պիտի ամուսնանամ, բայց ո՛չ իսկոյն, ոչ իսկոյն...։

— Այն տարիքին մէջ կը գտնուիս, ուր խելքդ կը հաստի ըրածներուդ։ Երանի՛ թէ քու յիմարութեանդ վրայ չզղջաս։ Սրտանց կը մաղթեմ այդ բանը։

Զոր ու մանրուկ ձեռքովը, ուր երակները ածկաներ բացած էին, տիկին Վէրնիէր Նիքօլի երիտասարդական լերկ ճակատը երեսան հանեց, պահ մը դիտեց այդ նոր դէմքը, ուր լուսապոյն կեցուով կը գտնէր երեսնմի աղջնակը։

Ինչո՞ւ աւելի ներողամտութեան ցոյց կուտար այդ մինչեւիկ Նիքօլի հանդէպ քան թէ իր թուն աղջկան նկատմամբ։

Որովհետեւ Նիքօլի երջանկութիւնը ոչինչ չէր քանդեր, այլ պատշաճութեանց դէմ կ'ելլէր, առանց անխորհրդապատ ըլլալու։ Ու Տիկին Վէրնիէր կը յուսար որ զաւկի մը ծնունդին շնորհիւ տարիտանդիկ կինը կեանքի մասին աւելի խոհական ըմբռնում մը պիտի ունենար։

— Մայրիկը նամակ չի պրեր բնաւ, պիտի տուաւ Նիքօլ ենդամօրին։

Տիկին Վէրնիէր, որ յուսահատ էր, գլուխը ցնցելով մրմնջեց.

— Այդ լուսթիւնը բարեգուշակ բան մը չեմ նըկատեր։

— Օհ, ինչպէս յայտնի է, ճամբորդութեան աաեն մարդ գրիչը ձեռքը առնելու աաեն չունենար։

— Ի՞նչպէս պիտի վերջանայ ատիկա։

— Կատակերգութեամբ։ Ուխլեէմ պիտի ամուսնալուծուի։ Մայրիկը պիտի օրինականացնէ իր ակը, ու դուն սեւ սաթէնէ աղօր շրջազգեստ աուաջին անգամ պիտի հագնիս ամուսնական արարողութեան աաեն։

— Վատահութիւն չունիմ, հառաչեց մեծ մայրը, որուն նայուածքը կարծես ապագան կը պրպտէր։

— Ամէն ինչ կարգի պիտի մտնէ ի վերջոյ։

Գողտր երկխուզածութեամբ մը, Նիքօլ համբուրեց մեծ մօր խորշոմած այտերը, որոնց խնձորակները կարմրած էին յուզումէն։

— Ինծի կը թոյլատրե՞ս որ էթիէնի բաեմ թէ պինքը կ'ընպունիս։

— Պէտք է ըսել, յարեց Տիկին Վէրնիէր հառաչանքով ու ընկճուած մարդու այն ախրուն ժպիտով, որ զոհողութիւնները թեթեւ կ'ընծայէ զանոնք պարտադրողներուն։

Մեծ մօր մտահոգ նայուածքը մանկամարդ կնոջ սիլուէթին հետեւեցաւ ապակեպատ որմախորշին մէջէն։

Անգիտակից ու զուարթ, Նիքօլ թաւուտքին մէջ խոյացաւ։

ԻԱ

Էթիէն ծառի մը ետին պահուըտած էր, Նիքօլ անցաւ պէտք մը ետեւէն կանչելու համար։ Ան իր բարեկամին մխանալու աճապարանքին մէջ, որ ժամէ մը ի վեր կը տեսնէր, Նիքօլ մեծ ուսումով ալ չէր։

Ճօտեցած պահուն։ Ցանկարծ երեւան եկաւ, ու մանկամարդ կինը անոր գիրկը նետուեցաւ։ Էթիէն պահ մը իր թեւերուն մէջ բռնեց Նիքօլը, համակ բախտախառն։

Մանկամարդ կինը վերարկու մը հագնելու առնն չէր ունեցած։ Էթիէն ալուհին մէջէն իր բաց ձեռքերուն վրայ զգաց Նիքօլի առփակ ու ամուր կոնակը, որ թեթեւօրէն կորացած էր մէջտեղը։ Այդ կոնակին շնորհիւ կը փարատէր նաեւ հասակին ընծայած այն տպաւորութիւնը թէ Նիքօլ նիհար էր։

— Անխոհեմութիւն ըրեր ես, յարեց Էթիէն հոգածութեամբ։

Նիքօլ ապահովցուց զայն։ Տաքցած ու ոգեւորուած էր տաքին և այն տենդին չնորհիւ, որուն կ'ենթարկուէր բարեկամին քով գտնուած պահուն։

Երկուքը միասին կամուրջէն անցան, մեւս եզերքէն յառաջանալու համար։ Մէջտեղը կանգ առին հրաշալի մայրամուտի դիւթական տեսարանէն շլացած։

Շոճինեաու մասյլ դիծին միջեւ, անշարժ ջուրը կը ցոլացնէր երկինքը։ Հանդիսաւոր հուր-նօսրանն գիւղը կարծես իր մէջ կը պարփակէր Լրանցքը։ Ան կը բաժնուէր երկին բոցավառումով մը, ուր պայծառ վարդապոյրը, նարնջագոյնով ու թոյլ երանգներով գունաւորուած, ալիքներու նման կը մարէր լճին յատակը պարուրող միօրինակ պայծառութեան մէջ։

Մթնոլորտն խանդավառութիւնը միացուց զանոնք։ Ցամրօրէն շարունակեցին իրենց ճամբան։ Էթիէնի քայլերուն համաչափ կ'ընթանար Նիքօլ։ Էթիէն անոր ուսէն կը բռնէր, և երբ Նիքօլ դէպ ի ետ ծռէր գլուխը, ծոծրակին վրայ կը զգար անհարթ կերպարանին շիտուքը։ Մանկամարդ կինը կը տեսնէր Էթիէնի երկայն ու խնամուած, տիրական ու ճնշող ձեռքը։

Նիքոլն այնպէս թուեցաւ որ անկէ կախում ունի ամբողջովին, ու իր կրած քաղցր տպաւորութեան մէջ, համբոյր մը պրոշմեց անոր ձեռքին վրայ։

Մանկամարդ կինը պատմից մեծ մօրը հետ ունեցած տեսակցութիւնը։

— Ես ալ Տիկին Վէրնիէրի պիտի խօսիմ,— րսաւ Մօրսէօ։ Անոր պիտի իմացնեմ թէ ձեր յամառութեան համամիտ չեմ։ Եթէ գործը միայն ինձ կախում ունենար...։

— Յուսահատեցէք որ ի՛նչ աղուոր բան է ամէնուն ալ չընելը։

— Փոյթ չեմ ըներ այդ բանը։ Նիքոլ, իսր զգացում մը կը ներշնչէ ինձի, և կ՚ուզեմ որ թացատրական մը ունենայ ան։ Պէտք կը զգամ որ դուք իմ ըլլաք, և այն առեն միայն ինձի պիտի պատկանիք ըսլորովին, երբ անունս կրէք։

«Իր անունը կրել» կը նշանակէ նոր մկրտութիւն մը ունենալ, որով էրիկ մարդը կը սեփականացնէ կինը ինչպէս սկզբնատուր կը դրոշմեն բնաւնի առարկայի մը վրայ։ Ի՞նչպէս կ՚ըլլար որ էթիէնի պէս մտաւորական մը այդպիսի նախապաշարում մը ունենար։

— Իսկանը սա է որ ես սիրուիմ ու ձեր կնանքի ընկերուհին ըլլամ, ձեր ուրախութիւններուն ու վիշտերուն մասնակից։ Այդպէս չէ՞մ արդէն։ Ձեր գաղտնիքները կը գտնան իմ գաղտնիքներս։ Ինձի այնպէս կը թուի որ ձեր աչքերով միայն կը տեսնեմ։

Էթիէն այդ գգուչ խօսքերուն վրայ կը ժպտէր, բայց մանկամարդ կինն ալ կը չափազանցէր, իրեն հաճոյ թուելու տենդանքով։ Էթիէն կրցած էր Նիքոլ սիրտը գրաւել ու միտքը հրապուրել, բայց անոր անհատականութեան վրայ չէր ազդած, քանի որ ան կը յամառէր տեղի չտալ։

Նիքոլ զգաց Էթիէնի մտատանջութիւնը, ու ա-

Նոր կուրծքին վրայ սեղմուելով քնքշօրէն, մրմնջաց.

— Քո՛ւկդ եմ, քո՛ւկդ եմ։

Էթիէն սեղմեց մանկամարդ կինը, ու խանդագին համբուրեց անոր արտեւանունքը։

Երկուքին դէմքերն ալ անհամբերութիւն ցոյց կուտային հաւասարապէս։ Տենդը կը բռնավարէր ա-նոնց բերանը, ցաւագին բոցուածքով մը, այնպէս որ. իրար չէին ճանչնար այլեւս։

— Ե՞րբ իմս պիտի ըլլաս, հառաչեց Էթիէն։

Նիքօլ չպատասխանեց.

— Ե՞րբ, մնդեց Էթիէն։

Օրիդի մէջ անկարելի էր այդ բանը։ Էթիէն ա-ռաջարկեց.

— Առեւանդե՞մ քեզ... Ճարտարագործութի՞ւն մը ընենք...։

Նիքօլ դիտել տուաւ որ պէտք չէր աճապարել։ Իրարու նշանած երեւելու էին, գէթ առնի մը հա-մար։

— Ուրնին ե՞րբ, կրկնեց Էթիէն յամառօրէն։

Նիքօլ անփութօրէն պատասխանեց.

— Շաբաթ օր, Պիարից կ'երթամ։

— Քեզի պիտի ընկերանամ, բռաւ Էթիէն խակօյն։

Մանկամարդ կինը չդողդջեց։ Էթիէն խոստում մը նկատեց լռութիւնը, ու մեծ հանդարտութեամբ մը ստդրուեցաւ։

Թաւուտքին եզերքը նստան, անգամ մըն ալ հիա-նալու համար պատկերի մը վրայ, որ իրենց յիշողու-թեան մէջ պիտի դրոշմէր երջանիկ շրջանի մը վերջին վայրկեաններըն։ Էթիէն խորհեցաւ որ ընդհուպ վերջ պիտի գտնէր այն անստոյգ վիճակը, ուր կ'ապրէր։

Ինչո՞ւ չէր համարձակեր Նիքօլը հարցափորձելու։ Արդեօք կը վախնար որ իր նախապաշար բա՞նը կ'իմանար։

Ջանից այդ հարցումը շրթունքներուն վրայ եւ-
ված էր, բայց համարձակութիւն չէր ունեցած զայն
բանաձեւելու։ Բայց իր անձկութեան մէջ ամէն բան
նախընտրելի կը նկատէր։ Նիքօլ մէկ խօսքով կրնար
փարատել այդ վախերը. ուստի պէտք է խօսէր ան։ Է-
թիէն պիտի ընդունէր կատարուած իրողութիւնը։
Մնաց որ, անցեալը մեռած էր։

— Նիքօլ...։

Մանկամարդ կինը վեր առաւ գլուխը։ Խրախուս-
ուած, Էթիէն շարունակեց.

— Նիքօ՛լ, այս ձմեռ մինակ էի՛ք։ Անտարակոյս,
շատ դարպասեցին ձեզի...։

Մանկամարդ կինը օգնութեան հասաւ անոր չը-
փոթութեան, ու տխուր չեչտով մը ըսաւ.

— Չէ՛ք սխալիր, բարեկամս։ Ինչ որ պատահե-
ցաւ, ճակատագրական էր։

— Ա՛հ, ըսաւ Էթիէն մարած ձայնով մը։

Էթիէն կը յուսա՞ր որ իր ըսածին հակառակը
պիտի պնդէր Նիքօլ։

Պարտաւանքով ծանրացած լուռթիւն մը ճնշեց
Նիքօլի վրայ։

Մանկամարդուհին զղջաց իր անկեղծութեանը հա-
մար։ Սակայն, կեղծիքը երկուքին համար ալ անվայել
բան մը պիտի ըլլար։

Ընկճուած, Էթիէն մտովի կը կրկնէր Նիքօլի
խօսքերը։

Իր մէջ նոր մտաբեռում մը առաջ բերած էին
այդ խօսքերը։ Թերեւս սեղմած էր այդ մարդուն ձեռ-
քը, առանց ճանչնալու զայն։ Նիքօլ պիտի ոգեկոչէր
այդ անձը, ու ոչ մէկ բան պիտի ջնջէր անոր յիշա-
տակը։

Երիտասարդ ու հրապուրի՞չ էր այդ անձը։ Ո՞վ
ուզած էր խզուիլ. ա՞ն թէ Նիքօլ։ Այդ մարդը կը

յուսա՞ր նորէն ձեռք անցընել Նիքօլը։ Այդ հարցումները կը ճնշէին իր կասկածոտ սիրտը։

«Հակասական էակ մըն է երիկ մարդը», կը խորհէր Նիքօլ։ Երբ ամուսնանայ կոյսի մը հետ, կը զարմանայ որ ցոխուհիի մը յատկութիւնները չունի, իսկ եթէ սիրած կինը նորաձարժ մը չէ, կը մեղադրէ զայն»։

Էթիէնն դժբախտ էր։ Նիքօլ կ'ուզէր համոզել Էթիէնը որ զինքը միայն սիրած է, ու ճնացեալը կաթեւորութիւն չունի։ Բայց բառերը չէին ճշդուեր, ու լռութիւնը աւելի կը ծանրացնէր իր խոստովանութիւնը։ Մանկամարդ կինը նոյնիսկ չէր համարձակեր աչքերը վեր առնել, վախնալով որ Էթիէնի դէմքին վրայ կը կարդար զինքը չարչարող նախանձը։

Դիւթախաղը կը վերջանար, անոնց վշտին հանդէպ անտարբեր։

Կապտաբակ մշուշ մը կ'ուրուագծէր երանգները, որոնք տակաւին կը տեւանուէին կաթնաթոյր թափանցկութեան տակ, ու յամրօրէն կը շիջանէին։

Հարկ եղաւ տուն վերադառնալ։ Քովէ քով յաաջացան, թախծագին տեսարանով մը շրջապատուած։ Լիճը կը ցոլացնէր վերջալոյսը միայն, ուր գագաթներուն վերեւ կը շոգար դեղին լուսին մը։

ԻԸ

Պէտք էր երթալու համար, օթօմօպիլ մը վարձել։ Այն, զոր կը վարէր անփորձ շօֆէօր մը։ Կը վախնայինն որ պատահարի մը վրայ կը տապալէր կառքը։ Որովհետեւ շօֆէօրը յիմարի մը պէս կը քշէր զայն։

— Լաւ բան մը երած պիտի ըլլամ, եթէ այս ակնոցակին տեղ ուրիշ շօֆէօր մը բռնեմ, թելադրեց Նիքօլ։ Դուն օթօմօպիլ վարել գիտե՞ս։

— Այո՛։ Բիէր սիրուն օթօ մը նուիրած էր

ինձի, որ հաճույք միայն պատճառած է։ Մօթէօրի խանգարում չունենար բնաւ։ Երբեմն քաւչուն կը պայթի, բայց անոր տեղը կրնամ գնել։

— Ով գիտէ ի՜նչ արագութեամբ կը քշէիր զայն, փոքրիկ անխոհեմ։

— Երբեմն վտանգը կը սիրեմ։ Բայց ձեր բարեկամուհին, պարո՛ն, կատարեալ չօֆէօր մըն է։ Բէօժօ վաճառականէն աւելի օվօ մը ունէր։ Լաւ կառք մըն էր։

— Թորբէտօ մը պիտի նուիրեմ քեզի և կամ քօնսթրիթի մը։

— Քօնսթրիթ մը. բնականէն կ'ախորժիմ որ փոշիով ծածկուի՛մ ու մազերս վէտվէտին։

— Երբեմն ինձի թոյլ պիտի տաս որ վօլանը ձեռք առնեմ, քանի որ ինձի համար նուաստացուցիչ պիտի ըլլայ քու քովդ ճնալ հակի մը պէս։

— Հապա՛ տո՛ւն աւ, յարեց Նիքօլ, ծիծաղուն դէմքով մը ցնցելով չափանակապոյն մազերը, զոր արեւը կ'ոսկեզօծէր։

Էթիէն աչքին պոչով մանկամարդ կնոջ նայեցաւ ու հիացաւ անոր վրայ։ Իր ծթուած ըմբռնումին չէր համապատասխաններ այդքան արդիական ու արթնամիտ եղող Նիքօլ։

Էթիէնի կարծիքով, կինը պէտք է ապրէր ընտանեկան յարկին մէջ, աւտոյին գործերով ու տղոց մով զբաղելու էր, և կամ իր ամուսնին գործակցելու էր խորհրդապահօրէն։ Նիքօլի բաղձանքը — որ չատ մը կիներու բաղձանքն է — մտահոգութիւն պատճառեց Էթիէնի, ու անոր մէջ տեսաւ փախուստի տենդանք մը։ Կնոջ մը համար դիւրին է օթոյով դէպի դուռ փախուստը։ Հաճոյակատար կնոջ մը հետ անտառին մէջ թէյ առնելէ յետոյ՝ սիրաբանող մը կը գտնէ։ Այս պատճառով՝ ուշ կը ճնայ, մինչ ամուսինը պատի ժամացոյցին կը նայի լուկ աթարթմանին մէջ։

Նիքօլ կոահեց էթիէնի վախը, անոր ճակտին վրայ տեսնելով մտահոգութեան ծալք մը։ Ուստի սա խոստումը ըրաւ.

— Աւելորդ է ըսել որ առանց քեզի դուրս չպիտի գայիմ։

Էթիէն կազդուրուած, հանդարտեցաւ։

Խոտորում մը քիչ մնաց որ հեռագրական ձողի մը վրայ նետէր զանոնք։ Էթիէն չօֆէօրին հրամայեց որ գնացքը դանդաղեցնէ։

— Կը վախնամ, որովհետեւ կեանքը շատ գեղեցիկ կը գտնեմ, քեզ սիրելէն ի վեր, խոստովանեցաւ Էթիէն։ Կրնայ ըլլալ որ արկած մը պատահի, երբ այնքան մօտիկ ենք երջանկութեան...։

— Այո՛, ձախորդ բան պիտի ըլլայ։ Բայց ակրը կը պաշտպանէ մեզ։

— Ճիշդ ատենն է, հառաչեց մատենադիրը։

Ջօթ տ'Ազիւրի բնանկարը կը յիշեցնէ այդ վայրը։ Վիլլաները պամպուէ ցցապատնէշներով պաշտպանուած, զուխցերիական շալէներու ձեւը ունին իրենց թուխ, կանաչ և կապոյտ դուկանաշարերով։ Ճամբուն երկայնքը, թլեխները կը ցցեն իրենց աշտանակաձեւ, վարակոտ ու կարճ ոստերը։ Փոքր տուներուն առջեւ, ոստերը ուղիղ կը բարձրանան, ու անուաձեւ կը տարածուին բունին շուրջը։ Ուրիշներ կ'արձակեն խիտ ընձիւղներ։

Սօրէզի մէջ ամենամտաքր տեղափոխութիւն մը ինքնին դէպք մըն է։ Տիկին Վէրնիէր կ'ըսէր Մօրտոյի.

— Քեզի կը վստահիմ այս աղջիկը։

Ու Նիքօլի.

— Ցանձնարարութիւններու ցանկը մի՛ կորսընցներ։

Ու երկուքին ալ.

— Ժամը վեցի կատախոսքը մի՛ փախցնէք։

Եւ ահա՛, անոնք իսկ փափաք մը ունին տուն դպատնալու և դիշերը անցնելու օթէլի մը մէջ, որ չեա պիտեր ինչո՛ւ կը կոչուի Օթէլ ա՛էսբանեը կամ Օթէլ Սանթրալ։ Հոն, կ՚աւարտեն իրենց ճաշը, սեղանին վրայ, իրենց առջեւ ունենալով ծխացող սուրճը և իզարրայի ըմպելին, որ դեղին կ՚երեւայ իրակաչի պատկի ձեւ ունեցող գաւաթիներուն մէջ։

Նիքօլ ճամբորդութիւն մը ընելու արբշիռ տպաւորութիւնը կը կրէ, բայց իրիկուան տուն դառնալու հեռանկարը վիշտ կը պատճառէ։

Էթիէն կը խորհի թէ Նիքօլ իր թեւերուն մէջ պիտի իյնայ քիչ յետոյ։ Ու խորհրդապահօրէն, անեակ մը վարձած է, աւիւակ ու ճոխ սենեակ մը, ուր նաւամահիճի նմանող երկու մահճակալներ, իրարու կցուած, յայն ծովախորշի մը վրայ կը նային։ Ցաւրաշարժ Ովկէանոսն է որ իր մէջ կը շրջանակէ այդ ծովախորշը։

Հոն, ամէն ինչ պիտի մոռնան. երջանիկ ու յոգնած, Նիքօլ այն ատեն միայն վերադարձին վրայ պիտի խորհի, երբ ատենը չատ անցած է։ Ու յափըշտակուած, առանց խոստովանելու համարձակութիւնը ունենալու, Նիքօլ չպիտի ձգէ որ Էթիէն աւրուած անկողնէն վար իջնէ։ Իսկ Էթիէն մանկամարդ կնոջ կլոր թեւերուն մէջ, որոնք մանեակ մը պիտի կազմեն, Նիքօլը ամբողջովին նուաճած ըլլալու հպարտութիւնը պիտի վայելէ։

Էթիէն չէր նախանձեր Բիէրէն, որ անպատկառօրէն յայտարարած էր օրին մէկը. «Կուսութիւն մը կայ, որ կինա չպիտի կորսնցնէ երբեք»։

Բայց Էթիէն կ՚ատէր այդ կուսութիւնը յափշտակողը։ Անիկա ընդվզումն է սիրահարի մը, որ դաւադրուած է կատարելութեան հասցնելու գործ մը, որ ինք չէ ուրուագծած։

Էթիէն կը պայրանար, խորհելով որ ուրիշ մը իր յաջողութեամբ, Ինքզի վրայ դրած էր իր պրոշմը, ու ինք մանկամարդ կնոջ սիրելու եզանակին մէջ պիտի գտնէր այդ պրոշմը։

Ինքզ կը սիրէ, Էթիէնի լռութիւնը տեսնելով, որ միտեւ անոր պատճառը կը կռահէ, երբ կը նշմարէ անոր խնձորակներուն սարսուռը, որ իր սրտին նեղութիւնը կը մատնէ.

— Էթիէն... քիչ մը դուրս ելլի՞նք։

Գէշ երազէ մը արթնցած կարծես, Էթիէն խաոբէն կ'ըսէ.

— Այո՛, պատյտ մը ընեն՛ք...։

Պահ մը օթէլին առջեւ կանգ կ'առնեն։ Ովկէանոսը մաղձի պէս կանաչ է։ Կոհակները հեռուէն կը խուժեն կատաղի արշաւով մը։ Փրփուրի լայն գլուխներ կը զարնուին շիկագոյն ժայռերուն և ճիւնաթոյր փրփուրներու պէս կը տարածուին։

Էթիէն իր զուարթութիւնը դուած է դարձեալ։ Դէպ ի քաղաք կը տանի մանկամարդ կինը։ Ինքզ կը զարմանայ, որովհետեւ գնուճները կատարուած են տուտուն, ու յաւ պիտի ըլլար որ արեւուն տակ թափառէին։

— Ո՞ւր կ'երթանք։

Էթիէն խորհրդաւոր շեշտով մը կը պատասխանէ.

— Գուշակէ՛, տեսնեմ։

Մաղակրան փողոցին մէջ, հնախոյզի մը խանութին առջեւ կանգ կ'առնէ Էթիէն ու կը հիանայ մատանիի մը վրայ։ Էթիէն կ'ուզէ գնել զայն, բայց ճաշի ատեն ըլլալուն, խանութը գոց է։

Ինքզ կ'ուզէ թոյլ չտալ։ Բայց Էթիէն մեղմօրէն կը քաշուի անոր քովէն։

Մանկամարդ կինը կը դիտէ յախճապակիները, գոհարեղէնները, ժանեկաձեւ ոսկի քանիսանիթիճները

սպիտակ մեղեխիկներով ընդելուզուած, մազի երկար դնդասեղները՝ նուրբ մարդրիտներով յեռուած։ Այդ պահուն էթիէն խանութին մէջ հանել կուտայ լուսանկիկ մատանի մը, ուր վարդաձեւ ադամանդ մը ընդելուզուած է։

Վաճառորդուհին կ'ըսէ թէ սպանիական ճաշակով աւուանական մատանի է։ Ու էթիէն չի վարանիր նիքոլ մատը անցընելու մատանին։ Մանկամարդ կինը կ'ընդունի այդ նուէրը, իբր խորհրդանշան երջանիկ պերութեան, որուն կը հաւատայ։

Ամայի փողոցէն վար կ'իջնեն։ Աչնան եղանակը վերջանալու մօտ է, ինչպէս ցոյց կուտան մէկ քանի փակ խանութներ։ Ուրիշ խանութներ ալ յաճախորդներու բազմութիւն չկայ։ Պիարից կը պակէ մինչազգային քաղաքի մը տափակ ու կոկիկ երեսոյթը։ Օտարականը արդ շրջաններու մէջ կը ցուցադրէ չինծու կեանք մը։ Հոն կը յիշեն անգլիական աւազուռ ծովափները, Ժընեվի լճին եզերքը գտնուող ջրակայանները, և բոլոր այն քաղաքները, ուրկէ անցած են։

Նիքոլ ու էթիէն փողոցը կը գառնան, և ընդհատ իրենց առջեւ կը կանգնի Կոյաին Ափառաժը, աւազուտ շրջանի աշտարակի մը պէս՝ ժամանակի ընթացքին արեւակէզ ու մաշած։ Անոնք զանգուածին վերեւ, երկնքին վրայ է յայտ կուգայ շատ ապրտակ արձան մը։ Մէջտեղը, խրամատի մը մէջ կը գտնուի քարէ-րօսթալներու յատկանշական վաճառորդուհին, ուրկէ վեր կը ցցուին ժայռի չեղբեր, աւուրու կտրատուած։ Ծովը կատղած է։ Աւժամեայ հանգրտութեան մը կը սպասեն, կամրջակին վրայէն անցնելու համար։

Կամարը անցնելէն յետոյ, առանձին ալիքի մնան։ Բայց երկու Անգլուհիներ գրաւած են միակ նստա-

բանը: Անոնք եզերաւոր «պէրէ» գլխարկներ կը կրեն: Ցած պատին վրայ նստած, Նիքօլ ու Էթիէն կը դիտեն վոթարկայոյզ Ջուրին տարածութիւնը: Հակայ կոհակներ, չափազանց աղեղնաձեւ, շառաչումով կը փշրուին խարակներուն վրայ, ու անոնց երեսին կը ցրցքնեն գովազին անձրեւ մը: Երկուքը միասին դէպ ի ճամբան կը վերադառնան:

Քանի մը զբօսաշրջիկներ կը չափչփեն ճեմավայրը: Նիքօլ տպաւորութիւն կը գործէ անոնց վրայ: Գէր պարոն մը աչք կ'ընէ Նիքօլի, ու անհաճոյ դիտողութեան մը պատճառ կ'ըլլայ:

«Հոս լաւ չէ, Էթիէնա», կը խորհի Նիքօլ:

Էթիէն կը զբօսնու, ճշգրիտ ու երեսին անպուճ բառով մը որակելով շրջապատողները: Անոնց գնացքէն կը կռահէ զբաղումնին:

Երիտասարդները կը գրգռեն Էթիէնի ծաղրասէր քմայքը: Ներքահասակները պարտի երեւոյթ ունին իրենց նեղկճուկ զգեստներուն մէջ: Դէմքերնին բերնաձախոչի քաած ու պապաչուն ձայնով, անպատկառօրէն կը հաստատեն թէ բնութիւնը կրնայ սխալիլ:

Էթիէն ծիծաղաշարժ կը գտնէ զանոնք, առանց բարեացակամութիւն ցոյց տալու: Անոնք երկու էրիկ մարդիկ, որոնք կնամարդի երեւոյթ մը չունին: Իրենց չափազանց վայելչութեամբ ու գեղեցիկ կազմուածքով աչքի կը զարնեն. մէկը ճերմակ ֆլանէլէ հագուստ մը կը կրէ, իսկ միւսը՝ գծաւոր զգեստ մը, վերջին նորաձեւութեան համաձայն: Տէ՛ր Ատուած, այս վերջինը մէկուն կը նմանի: Մա՛րքը չըլլայ...: Չարմանալու բան մը չկայ, քանի որ անհրաժեշտութիւն մը ունի այդ կողմերը:

Էթիէն կը յայտարարէ.

— Գեղազանգուրէն չինք են. բայց երկդիմի բան մը չունին, ու գեղեցիկ նմոյշներ են աներեւակայելի

թեան համար, քանի որ ամէն սքօրթի մէջ լաւ մարզուած են։

Էթիէն չի սխալիր բնաւ։

Նոյնինքն Մարքն է։ Նիքօլ աչքերը անպին կը դարձնէ, անոր ուշադրութիւնը չգրաւելու համար։ Ի՞նչպէս Մարք չպիտի ճանչնար պինքը, վոր եզեր-քով թաղի՛ք պլխարկին տակ։

Հետաքրքրութիւնը կը նուազի ու Մարք եզակեան ժպիտով մը կը նայի Նիքօլին։ Ու ան կ'անցնի, գըլխարկը հանելով։

— Այս մարդը կը ճանչնա՞ս, կը հարցնէ Էթիէն ապշահար։

Նիքօլ խուսափողական պատասխան մը կուտայ.

— Յարաբերութիւն մը...։

Բայց Նիքօլի ժժգունութիւնը կը մատնէ պինքը. պէտք է դիմագրաւէ յստակատես նայուածք մը։ Մանկամարդ կինը կեղծել չի գիտեր. իր աչքերը կը խոստովանին։ Ու Էթիէն կեղծ հանդարտութեամբ մը կ'արտասանէ.

— Կը նախազգայի այդ բանը։

ԻԹ.

Պաթֆա կղզեակը լինկած են անոնք։ Խորտուբորտ ու կոպճուտ արահետէ մը յառաջանալով հարթավայր մը հասած են, ուր նստարանի մը շուրջը, նիհար ծառերու փունջ մը կը ցցուի։ Ովկէանոսը կը շրջապատէ զանոնք։ Առանձին են։

Այդ տեսարանէն շլացած, անհրաժեշտ բացատրութեան մը սպասումին մէջ ճնշուած ու չարչարուած, Էթիէն կը պիտէ Նիքօլը։ Այդ պահուն, մանկամարդ

կինը իրեն այնքան օտարոտի կը թուի որքան ծաղրատեր գէմքով մարդը։ Ու ան կը զարմանայ թէ Նիքօլը գլխէ հանուած ըլլայ այն երիտասարդ «անօպ»ին կողմէ, որ իր կայտառ առողջութեան կը մխացնէ մտքի կատարեալ ոչնչութիւն մը։

Ի վերջոյ կը հարցնէ.

— Սիրա՞ծ ես զայն։

Նիքօլ գլխով կը պատասխանէ.

— Ոչ։

— Այն ատեն ինչո՞ւ... կը հարցնէ Էթիէն մեղադրական ձայնով մը։

Էթիէն աւելի՛ երջանիկ պիտի ըլլայ իրենց ընտանիք անօգուտ խօսքերէն յետոյ։ Իրաւունք ունի՛ պահանջելու որ մանկամարդ կինը արդարացնէ ինքզինքը։

Ու մեղմօրէն, Նիքօլ մրմնջաց, հիւանդ մը վայելուչ պէս։

— Կարծեցի որ կը սիրեմ։ Քիչ կատնուցուած էի իբր բարեկամ... չուարած էի...։

Էթիէն թեւլաղրեց, արդարացում մը ընծայելու համար անոր.

— Պարզապէս սայթաքո՞ւմ մը եղաւ։

— Ո՛չ, պատասխանեց Նիքօլ ինքնավստահութեամբ։ Ուզեցի որ համաձայնութիւն մը առաջ գայ։ կը յուսայի քեզ ճոռնալ և սանկ երջանկութիւն մը ստեղծել ինձի համար։ Ցետոյ... դժուար է բանը...։

Էթիէն պիտի ննթադրէ՞ որ Նիքօլ հետաքրքրութենէն նեռուած է Մարքի դիրքը։

— Ի՞նչ կրնայ ընել։ Սէր, զգայութիւն կը փնտռէի։

— Երկուքն ալ գտա՞ր։

— Սէրը, ո՛չ, յարեց Նիքօլ անկեղծութեամբ։

— Ա՛հ, ինչո՞ւ զիս չընտրեցիր, երբ կը պատաէի քեզ, աղաղակեց Էթիէն յուսահատօրէն։

— Այո՛, կը պաղատէիր, բայց պէտք է նուաճէիր դիս։

— Չէի համարձակեր. չատ բարձր կը տեսնէի քեզ։

— Ես կին մըն եմ միայն։

— Քու վերապահ ընթացքդ յարգանք կը պարտադրէր։

— Սէրը այդքան խղճամիտ չէ։

— Իրաւունք ունիս, ես անիրաւ եմ, բաւ էթիէն. համարձակութիւն ցոյց տալու, բոլոր նախապաշարումներուն յաղթելու էի...։

Ու Նիքօլ հառաչեց.

— Երկուքնիս ալ քաջութիւն չունեցանք։

— Եթէ ինծի հասկցնէիր միայն...։

— Սկիզբնները, չատ ջերմ բարեկամուհի մը կը ներշնչէիր ինծի, ու քու գորովդ միայն կը բաղձայի։ Բիէրի սիրոյ չարժուձեւը պժգալի թուեցաւ ինծի։ Բայց քու աւիւնդ վրդովից զիս։ Երբ դուն ամուսնացար, էթիէն, յուսահատութեան ի՛նչ ըլլալը հասկցայ։ Այդ մինչոցին տեսնչացի քեզի։

— Իսկ ուրիշ մը օգտուեցաւ այդ յուզումէն, բաւ էթիէն դառնութեամբ։

— Մարք Ժուլ անհաճոյ չէր թուեր ինծի, պատասխանեց մանկամարդ կինը, և կը յուսայի անոր մէջ գտնել լաւագոյն յայտնաբերողը։

էթիէն առանց ներողամտութեան յարեց.

— Երեւոյթներէն դատելով լրիւը, դուն ինքնահաւան էիր։

Նիքօլ պատասխանեց.

— Եթէ երբեք լաւագոյն ընտրութիւն մը ըրած ըլայի, քու քովդ չպիտի գտնուէի այսօր։

էթիէն զգաց որ անտանելի կը դառնար ինք, քայց առանց մը գինքը կը մղէր, մանկամարդ կինը չարչարելու։

— Դէթ խզուեցա՞ր անոր հետ, հարցուց Էթիէն։

— Բոլորովին։

— Բայց քեզ կը հետապնդէ։

— Մեր միջեւ տրուած բացատրութիւնէն յետոյ զարմանալի կը գտնեմ այդ բանը։

— Անխրատ գտնուեցա՞ւ։

— Ի՞նչ փոյթ, քանի որ չէի սիրեր զայն։

— Որովհետեւ դժուարահաճ էիր. այդ պարոնը հաճելի ըլլալու էր գլուխ գլխի տեսակցութեան մէջ։

— Պէտք է ըսել որ անբաւական է տա, պատասխանեց Նիքօլ։

Ամօթապարտ, Էթիէն ձեռքն անդամալոյծ մը, Նիքօլի ներողութիւնը խնդրեց։ Իր հարցումներով կ'ուզէր վիրաւորել զայն։ Նիքօլ խոր կարեկցութիւն մը միայն կը զգար, տեսնելով որ Էթիէն ո՛րքան մատղաշ զգացումներ ունի։

— Ե՞րբ պատրաստ այդ անձը տեսնելէ։

— Անցած ամիս։

Ուրեմն, մէկ ամիս առաջ, Նիքօլ ուրիշի մը կը պատկանէր։ Իր մեկնումով խզուած էր յարաբերութիւնը։ Ու մանկամարդ կինը այդ յարաբերութեան վրայ կը խօսէր առանց յուզումի, իբր թէ հին դէպք մը ըլլար ան։ Ա՛յդ աստիճան նուիրուած եղած էր Նիքօլ։

Կարեկից՝ աստապանքի մը հանդէպ, որուն պատճառ եղած էր ակամայ, Նիքօլ կը հաւատար.

— Քեզ միայն սիրած եմ։

Էթիէն հաւատալ մանկամարդ կինոջ խօսքին, թայց նախանձը կը տանջէր զինքը, առնական նախանձ մը Նիքօլի հանդէպ, որուն մէջ սրտմտութիւն մը կը տեսնէր միշտ, իբր յաւերժական նուաճող։

Էթիէն ինքզինքը համոզեց, խորհելով որ վայելքը ապահովութիւն պիտի ներշնչէր իրեն։ Այդ

պահուն հոլը կը բերէր ժամացոյցի մը համկտեալ ձայնը։ Էթիէն տաքն եղաւ։

Ներքոյ, անձկութեան մատնուած, թողութեան բառի մը սպասեց։ Էթիէն ձեռքը երկարեց անոր։

Մանկամարդ կինը ըմբռնեց թէ Էթիէն չէր ուզեր գինքը գտնել, առանց ապրանքները որ Ներքոյ պիտի ցաչդէր վաճառել առուերը անցնելէ մը, որուն կարեւորութիւնը կը չափազանցնէր։ Ու Ներքոյ նահանջեց և վճռական չէշտով մը բաւ.

— Եկո՛ւր։

I.

Երբ մարդ կը սիրէ, յաճախ կը տարակուսի արեւելեան առեղծուածային հատկութիւններ վրայ։

Տիկին Վերնիկր, Բրէ-Ցիշօրի, Սորկ, Լուիս

«Սիրելի մեծ մայրիկս,

«Մարիոնէն կը գրեմ քեզի, և ո՛չ թէ Բարիզէն, ուր պէտք է գտնուէի։ Չհամարձակեցանք այս վտանգաւոր ճամբան մտնել քեզի։ Երբ իմ գմայլանքս նկարագրեմ, այն ատեն ներողամիտ պիտի գտնուիս ինծի հանդէպ։

«Երջանիկ եմ։ Ամէն օր կը հրճուիմ իմ գործած յիմարութեանս վրայ։

«Սիրելի մեծ մայրիկ, ամենէն հրաշալի սիրածս կ'ապրիմ, ամենէն գեղեցիկ ճամբորդութիւնը կատարելով։

«Մարիոնէն առանք առջի օր, Սէն-ժան-ըլ-Ռուզ, և յետոյ Ֆոնթարապի կանդ առնելով, ուր նեղ փողոցներ և փայտէ քանդակով տուներ կան, որոնք փղոսկրի գոյն առած են, մաշելէն։ Նաւակար մը մեզ Ցըզան առաջնորդեց, որ փոքրիկ կղզի մըն է, վայրի ծաղիկներով ծածկուած։

«Լուսնկային տակ, կատախումբէն նշմարեցինք Գուրկոսի մայր եկեղեցիին աշտարակները, ու Ամիլան որ քոյնի մը պէս թառած է բարձունքին վրայ։

«Էթիէն օթէլին մէջ վարձած էր բրատոյի վրայ նայող երկու սենեակներ։ Կը յուսանք քանի մը շաբաթ հոս անցնել, որպէսզի Էթիէն կ'ուզէ ուսումնասիրութիւն մը։

«Աչքիս առջեւ չունիմ Սօրէզի ազուոր կանաչութիւնը։ Գարունը ուշ մնացած է։ Սպանիտկան սա՛ առաջը կ'արդարացնէ. «Ինը ամիս ձմեռ, երեք ամիս դժոխք»։

«Ջաղաքը կէս մը հաճոյ կը թուի ինծի։ Բացի Այքալա փողոցէն ու Բուէրթա տէլ Սօլէն, ուր գործերը կը կևդրոնանան, Մատրիտ կը քնանայ իր նպարձակ ու սառուցիկ պողոտաներուն մէջ։ Ի դուր, նկարագիր մանրամասնութիւն մը կը փնտռէք։ Մուրացկանները աւելի շատ են ու աւելի պատառատուն զգեստներով, քան թէ ուրիշ տեղ։ Աւա՛ղ, կիները այլեւս չեն գործածեր «մանթիլլա»ը, ու գլխարկը չի վայլեր իրենց կանոնաւոր գեղեցկութեան։ Երիկ մարդիկ, վոքրակազմ ու թուխ, լաւ դնացք մը չունին, քայլ ժպիրն են։ Կիներուն երեսը այնպէս մը կը նայինն որ իմ սիրելի Էթիէնս կը գայթակղի։ Ես աւելի ձիծաղաշարժ կը գտնեմ զանոնք քան թէ ժպիրն։ Արմէրիայի մէջ չգիտղ գրահներ տեսանք, գեղարուեստներու թանգարանին մէջ Ռիպէրայի խառատէմ նկարները, Բրատոյի մէջ՝ Վէլասքուէզի փառաւոր սրահը, զոր շատ կը փափաքէիր տեսնել։

«Էթիէն անհամեմատ առաջնորդ մըն է. ամէն բան գիտէ, ու ամէն ինչ կը բանաստեղծացնէ։ Անոր չնորհիւ կ'իրագործեմ իմ անուրջս, այսինքն ազնիւ էակ մը սիրել և ինքզինքէն վեր բարձրանալ։

«Ուրեմն, սիրելի մեծ մայրիկ, մտա՛ր որ մենք ամուսնացած չենք, և մտովի բուէ որ ոչ միայն էթիէնի բարեկամուհին, այլ և կինն եմ։ Երկուքնիս ալ անհամբերութեամբ կը սպասենք որ մեզի թողութիւն շնորհես։ Շատ մի՛ ապացներ մեզ, որովհետեւ գաղափարը թէ կրնաս մեզ պատուել, սոսկալի կ'ազէ մեր երջանկութեան վրայ»։

— Կարելի՞ է ներս մտնել։

Դուռը բացուեցաւ կիսովին, ու էթիէն ներս մտաւ լաց գոյն զգեստով մը։

— Արդէն իսկ պատրա՞ստ էք, հարցուց էթիէն։

— Այո՛, պատասխանեց մանկամարդ կինը, լեզուին ծայրը քաղցով պահարանին վրայ, ուր նեղմուծուած էր նամակը։

— Որո՞ւնն է այս նամակը։

էթիէն չափուի պարբէը իր վրայ կատածելէ։

— Գուշակէ՛ տեսնեմ։

— Մեծ մայրդ։

— Անշուշտ։

— Լաւ կ'ընես, անոր պրելով։

— Պիտի ընդունի՞ կատարուած իրողութիւնը։

— Մարդ միշտ կը համակերպի, բաւ էթիէն, դառն հաստատումով մը։

Նիքօլ հասկցաւ այդ խօսքին իմաստը, ու թեթեւ հեշտով մը բաւ։

— Պէտք չէ չափազանցել կարդ մը զոհերու կատարելութիւնը։

— Ես ոչ ալ նուազեցնել, յարեց էթիէն, առանց վեհանձնութեան։

Մանկամարդ կինը յանդիմանական նայուածք մը ուղղեց էթիէնի։

— Ներէ՛ ինձի, հառաչեց էթիէն։

Նիքօլ քննախնդրութենէ զուրկ, այլ ապշահար նայուածքով մը դիտեց բարեկամը։

իր աչքերը կ՚բռնէին.

«Պէ՞տք է որ իմ վրաս կատակ ընեն։ Ինչո՞ւ զգար որ կը պաշտուէր։ Ոչ ոք կրցած է ներշնչել այն ջերմագին պաշտամունքը, որ խուռնկի մը պէս դէպ ի քեզ կը բարձրանայ»։

Էթիէն կարծեց որ վայելքը պիտի հանդարտեցնէր իր չարչարանքը։ Սակայն, անձկութիւններ ունեցաւ այդ վայելքին մէջ։ Զուրտմը գրկախառնուածին մէջ միայն կը կատարուի։ Երբ բաշտկները իրարմէ անջատուին, իւրաքանչիւրը կը վերստանայ իր ինքնութիւնը, ու աւելնալիք տարակարծութիւն մը մէջերնին անդունդ մը պատրաստ կը բերէ։ Այն ատեն Էթիէն կ՚ներեակայէ որ նիքօլ կը խուսափի իրմէ։ Նոյնիսկ զինքը չեն պատռտիլներ անոր խոյանքները։

«Միւսին հետ ալ այսպէս էր, սակայն լքած է զայն. ուստի ինչ ալ պիտի բաժնուի»։

Եթէ երբեք Մարք աւելի լաւ յիշատակներ ընծայած չըլլար Նիքօլի, քան թէ Բիէր, այն ատեն Էթիէն պիտի նեղէր։ Բայց Մարք էր որ հաճոյք ընծայած էր մանկամարդ կնոջ։

— Գէթ կը ցաւի՞ս այդ բանին վրայ, հարցուց Էթիէն անհամբերութեամբ։

Նիքօլ անկեղծօրէն պատասխանեց.

— Կրնամ ցաւիլ, այսօր քեզի հաճոյ թուելու համար։ Նուազ պիտի սիրէիր զիս, եթէ երբեք անփորձ ու միամիտ ըլլայի։

Նիքօլ չէր մեղմացներ Էթիէնի ըզացած վիշտը, ապացուցանելով անոր անօգուտ հանդամանքը։

Այն ատեն փոպաքշանքով մրմնջաց, Էթիէնը սփոփելու համար։

— Քու վիշտդ ցաւ կը պատճառէ ինծի, անուշ։ Եթէ երբեք գիտնայի որ ինծի պիտի վերադառնաս... բայց քանի որ իմ սիրտս չէ գադրած քեզի հաւատարիմ ըլլալէ...։

— Գիտեմ թէ քու էութեանդ լուսոյն մասին տխրացած եմ, բայց չի բաւեր ատիկա։ Ինքզինքս միշտ թշուառ պիտի զգամ, երէկ չստացած ըլլալուս համար ինչ որ այսօր կ'ընծայես ինծի։

— Երէկ, գոյութիւն չունէի։ Դուն ապրեցուցիր զիս։

— Անվերապահօրէն անձնատուր եղած ես, իբր կին մը որ ընծայումին արժէքը գիտէ, բաւ էթիէն մեզադրական չեշտով.

— Սէրէլ փաղաքշական չէ՞։

— Ուրիշ մը ստացած է քու գրուանքներդ։

— Դուն միայն ամբողջովին վայելած ես զիս, հաւատաց Նիքօլ Պրադին։

— Ա՛հ, եթէ կարենայի մոռնալ։

— Պիտի մոռնաս, սիրելիս, պիտի մոռնաս, կըրկնեց մանկամարդ կինը, մեզմ այլ հաստատակամ չեշտով։

— Թերեւս։

Նիքօլ համոզա՞ծ էր զայն։ Ոչ։ Էթիէն անկէ բաժնուեցաւ, մրմնջելով.

— Թողունք որ ժամանակը մոռցնել տայ։

ԼԱ.

Թատերասրահը մութ է, ու բեմին վրայ կը պարեն երկու Մատրխոուհիներ։ Անոնց կարմիր ու կանաչ զանակներով զգեստները կը բացուին ու կը ծալուին իրարու վրայ, պարին համաչափ։ Երկայն ծոպերով ցփահին սրածայր կ'իջնէ կարճ շրջազգեստին վրայ։ Խուսափուկ դադարմը կը կորացնէ անոնց մարմիններըը։ Ցետոյ նորէն կը սկսին դառնալ բանբխուներու խաչրուելին մէջ, մինչ ուեկնդիրները ատկատելով ալաղակներ կ'արձակեն։

«Ցլամէնքա» պարը կը յաջորդէ «պոլէրա»յին,

որուն իւրաքանչիւր ձեւը ուսումնասիրութիւնն մը արդիւնքն է։ Անոնք տեղիչանքը կը նմանաձեւեն, սէկն անգամուն ալ այլազան ձեւերով, կոյս կամ ամուսնացած, երիտասարդ կամ ծեր պարուհիի վիճակին, տարիքին ու իւտնուածքին համաձայն։

Շրջագիտուհին կարգ կարգ վօլաններ ունեցող պոչը մերթ կը պլորուի ու մերթ կը տարածուի։ Թեւերը կը գալարուին ցաւագին, ու դէմքը ջերմագին կոչ մը կ'արտայայտէ։

Էթիէն, խանդավառ, կը ծափահարէ, ու Նիքօլ թեթեւ արտնեղուքիւն մը կը զգայ։

«Այս պարուհիներուն վրայ կը նախանձի՞մ մի՛թէ», խորհեցաւ Նիքօլ, օթէլին ճամբան բռնելով։ Եթէ այդպէս է, պէտք է ներողամիտ գտնուիմ անոր վշտին հանդէպ։ Երբեմն կը զայրանամ, տեսնելով որ Էթիէնի դէմքը կը մթագնի յանկարծ, ու ես կ'երեւակայեմ որ ան իրաւունք չունի նախանձոտ ըլլալու։ Եթէ ջանամ համոզել զայն, իմաստուն խօսքերուս վրայ կը ժպտի։ Եթէ անցեալին մոռացումը հաստատեմ, իւր թեթեւամիտ կ'ամբաստանէ զիս, ու կը գուշակէ իմ փոփոխամտութիւնս։ Մեր անցուցած գիշերներն ալ չեն ապահովեր զայն։

«— Կը նախանձիմ, որովհետեւ դուն սիրել գիտես», ըսած է Էթիէն։

Հարկ եղած էր որ Նիքօլ կեղծէր ու տրվիլ ձեւացներ ինչ որ չատ լաւ գիտէր։ Ծուռտ և հաշուող բնաւորութիւն մը պիտի յաջողէր այդ բանին մէջ, բայց Նիքօլ չատ անկեղծ, չատ ինքնաբուխ կին մըն էր։ Իր յատկութեանց համար կը քաւէր։

Էթիէն լուիկ կը յառաջանայ մանկամարդ կնոջ քովէն։ Փոքր թատրոնին ծխամած սրահին վրայ կը խորհի՞ արդեօք։ Նիքօլ այդպէս կը կարծէ, բայց կը սխալի։ Միայն Նիքօլն է որ կը զբաղեցնէ Էթիէնի

մտածումը։ Ու անդամները, աչքին առջեւ կը բերէ մանկամարդ կինը, այնպէս ինչպէս ի յայտ պիտի գայ ան, քիչ մը յետոյ, սենեակին մէջ։

Ձերեկը, Նիքօլ նորատիպիթ է եւ իր չքնաղ թարմութեամբ կը հմայէ զինքը։ Այդ մանուկ-կնոջ հետաքրքիր միտքը կը մշակէ, ստեղծագործողի մը պէս հպարտութեան զգալով։ Հիմա, այդ կնոջ պիտի յաջողէր սիրուհին, որ նոր չէ ինքնին։

Նիքօլ կը հանուի, ու էթիէն կը պիտէ գայն, ապասելով այն վայրկեանին, երբ մերկ երեւան պիտի գայ, շապիկը հանելէն յետոյ։ Այն առեն մանկամարդ կինը անկողնին պիտի մօտենայ, գիշերազգեստը հագնելու համար, որ միգամած առավ. ու պիտի կը տատրածուի բարձին վրայ։

— Այդպէս կեցի՛ր, կը թախանձէ էթիէն, կեանդանի արձանին առջեւ հիացած։

Նիքօլ սենեակին մէջ կը յառաջանայ սիրտաճեմ, իր նուրբ ձեւերը ի յայտ բերելով։ Մանկամարդ կինը չի նեղուիր, մերկ ըլլալուն համար։ Իր շարժումները անբռնազբօսիկ շնորհ մը ունին, մինչեւ շատ մը կիներ ձախաւեր երեւոյթ մը ունին, ու զգեստ կրած առեններն միայն կրնան լաւ քալել։ Ընդհակառակը, այնպէս կը թուի որ Նիքօլ բնաւ զգեստ չէ կրած, ու ճերմակեղէններու ծալքերը չեն ճմռթկած անոր մէջքը։ Աչխոյժ ու ճկուն, մանկամարդ կինը առաձգական քայլերով կը կոխկրտէ գորգը։

Առաջին անգամ չէ որ Նիքօլ այդպէս ի յայտ կուգայ։ Մարք կը սիրէ իր բարեկամուհին պղնձագոյն մարմինը, ու հաճոյք կը գտայ, անոր վրայ արձակելով էլեկտրական լամբարներուն լոյսը։ Կրակին առջեւ, բարձի մը վրայ նստած, գեղատի վայրենուհի մը կը նմանի Նիքօլ, գինքը ոսկեզօծող բոցովը լուսաւորուած։

Իր կատարելութիւններուն գիտակից, ոտքի ծայրերուն վրայ կը կենայ, կռնակը փոսացած ու բազուկները վեր առած, վարագոյրները քաշելու համար։

Բայց յանկարծ, էթիէն անտրամաբանութենէ տարուած, անպարկեշտ ու չափազանց ինքնավստահ կը գտնէ ինքզինք։

«Անտարակոյս, մանկամարդ կինը գիտէ թէ ի՛նչ կ'արժէ ինքը։ Ուրիշ մէկը բաած է իրեն.— «Քու ատինքնիդ ազուր են»։ Ուրիշ մը իր ձեռքերը պարտցուցած է այդ մարմինին վրայ, անոր գաղտնիքը իմանալով։ Մանկամարդ կինը կրնայ ուրանալ իր արտասուքն ու խղճալի շրթունքներով, բայց իր միսը չպիտի մոռնայ այդ բանը»։

Էթիէն իր բոլոր ուժով կ'ատէ երեսէ ինկած այդ սիրահարը։ բայց նուազ պիտի խորշէր Բիէրէն, որուն ենթարկուած էր Նիքօլ, թէև իր իրաւունքները իգործադրած չըլլար ան, իբր ամուսին։

Երբ մանկամարդ կինը իր քով վերադարձաւ, էթիէն վերմակը քաշեց անոր վրայ, որպէս զի քողարկուի նոյնիսկ իր սիրահարի աչքերէն, որոնք կը պղծէին զայն։

ԼԹ

Ամբողջ Մաուրիա կը վազէ ցլամարտի մը, ուր երկու հռչակաւոր ցլամարտիկներ երեւելի պիտի հանդիսանան։ Նիքօլ վաճառք յայտնած է որ ներկայ գտնուի։ էթիէն կ'առաջնորդէ զայն։

Ընդարձակ ըլլայքի մուտքին վրայ, ուր նարբընջաճառներ կ'ընծայեն իրենց կոդիմներուն պատուհները, էթիէն կը ճանչնայ հին բարեկամ մը, Ալպէր Սէրվէն, որ դրամատուն մը կը վարէ Մաուրիոի մէջ։ էթիէնի հետ միասին, քօլէճին մէջ, միեւնոյն դրասեղաններուն վրայ մաշեցուցած ըլլալով իր տաբատը, Ալպէր ինքզինքին թոյլ կուտայ դուդկու իր բարեկամը։

Զարմանք ու ձեռքի սեղմուտ։ Վեց տարի իրար տեսած չեն։ Կարճատես վարանումէ մը յետոյ Էթիէն կը ներկայացնէ Նիքօլը.

— Տիկին Վէրնիէ։

Իսկոյն կը զգայ Էթիէն։ Ինչո՞ւ չէ բաած. «Իմ կինս»։

Սէրվէն կը կռահէ կացութիւնը ու ներողամիտ ժպիտ մը կ'արձակէ։

Նիքօլ ու Էթիէն բարձրաստիճան աստիճանաւորուն վրայ շուք սեղ մը կը նետեն. արեւուն ներքեւ ծարկուած մարդ համեստ քաղաքներու վերապահուած ըլլալուն, արդէն իսկ պրուտած էր։

Տիկին Սէրվէնի ողջոյնները կը հարցնէ Էթիէն։

— Լա՛ւ է, շնորհակալ եմ։ Առանին գործերը ու տղաքը թոյլ չեն տար որ դուրս ելլէ։ Արդէն տնակեաց ու մեղմ է ճշմարիտ Սամառիի մը պէս։

— Տիկ. Սէրվէն տիպար կին մըն է, կը հաւատէ Էթիէն, սեղանաւորին ու Նիքօլին միջեւ նստելով։

Բայց մանկամարդ կինը կը նեղուի, քովը ծխող մը պառնելուն համար։ Սէրվէն կը պնդէ որ այդ նեղացուցիչ մարդէն զատուի Նիքօլ, իսկ Էթիէն կը պատէ դէմքը։ Երբ Նիքօլ հարցուփորձ կ'ընէ Սէրվէնի, ցնարշուի արարողութեան մասին, Էթիէնի բարեկամը փութկոտութեամբ գոհացում կուտայ անոր հետաքրքրութեան։

— Ցնծարտիկը, Տիկին, իր արհեստը կը տրվի մատաղ տուլերու, «նօվիլլօ»ներու հետ։ Երբ գիտնայ պատանին ցուլը, Մատրիտ, Սէվիլի կամ Նօնտայի մէջ ցլամարտի տիպարը կը սառնայ։

Տիգամարնեերու գեղեցիկ մուտքը դէպ ի կրկէս՝ կը գարձնէ ամէնուն նայուածքները։ Գեղին տարազով, ազդրերը ու իրանը մետաքէ փոկերով սեղ-

մուած՝ նեղ բաճկոնին տակ, իրենց նիհար ձիերուն վրայ ուղիղ կը կենան տիպաճարները։

Ցետոյ կուգան ցլամարտիկին «քուատրիլլա»ն և «շուլտա»ները, իրենց ոսկեճամուկ զգեստներուն մէջ շքեղափայլ, որոնց ուսին վրայ կը կայտռի մեռած կնքուղիկը։

Դերակատարը կը պառնայ պէպ ի արքայական օթեակը, կ'ողջունէ զայն ու տապարէզ կը կարդայ ցուլին։

Սև ու խորամանկ կենդանի մըն է, որ իսառնակի ներս կը մտնէ, շրջափակին պատին տակէն կը յառաջանայ, ելք մը գտնելու համար կարծես, ու յանկարծ կը վազէ տիպաճարներէն մէկուն վրայ։ Ցուլին եղջիւրները կը մխրճուին ձիուն փորին մէջ, որ սմքած փամփուշտի մը պէս կը պարպուի։

— Ի՜նչ բէրտ, ի՜նչ բարբարոս կենդանի է, կը գոչէ ամբոխը, բողոքելով, մինչ ձիաւորը թաւիշէն վար թաւալած, պատէն անդին կը նետուի, ու ձին վրնջելով իր ընդերքին վրայ կ'ընկրկի։

Սրախաղութեան հետեւանքով, ցուլը պէպ ի կեդրոն կը դիմէ, ծանրօրէն կը յառաջանայ իր կարճ ոտքերուն վրայ, ու պրոշիկներու խաղին կը մասնակցի։ Կրկնակ սլաքներով վիրաւորուած, ցուլը կը կայտռի ու երկու ձիեր ալ կը թաւալէ։

Ձիերէն մէկը ոտքի կը կանգնի, բայց կարմրատակ նիւթի մը մարմնէն դուրս կ'ելլէ։

— Սատր վէրքը պիտի կարուի, յառաջիկայ ցլամարտին մասնակցելու համար, բաւ Սէրվէն։ Ձիրանակ որովայնին վրայ արիւնոտ կարմիր գիծէն պիտի ճանչնաք զայն։

— Ի՜նչ զարհուրելի բան է, կը գոչէ Նիքօլ սարսռտին և յուզուած, նեղկանիերուն պէս, որոնք կը տուչեն ու կը ծափահարեն կարգաւ, և կամ միաժամանակ կ'ընեն այդ երկու բաները։

Երբ ցլամարտիկը կը ճարճէ իր մարդիկը, յուշման կը մատնուին ներկաները։ Սակայն, կոխբին եւլքը, որ մօտալուտ է, արդէն իսկ նախատեսուած է. ցուլը պատապարտուած է, ելլա՛յ կորիճ թէ վատ։ Այդ անհատատար պայքարին մէջ, ամէն ոք կը շահագրգռուի կենդանիով, որ չի յարձակիր այլեւս, ու ինքզինքը միայն կը պաշտպանէ։

Նախ, ցուլը չուզեր յատաջխաղացում ընել, ուրուհետեւ կը զգայ թէ կարմիր մեուաքին տակ կը գտնուի սպաննիչ սուրը։

Ցանկարծ, ցուլը կը յարձակի, գլուխը վար կախած, բայց մարդը կը խուսափի նզովներու բախմէն, ու խաղը կը վերսկսի քանիցս, մինչեւ որ չնդրը ճարտարօրէն կը մխրճուի կենդանիին գլխուն մէջ։ Արիւնի թանձր հոսանք մը կը վազէ վէրքէն։ Ցուլը ոտքերուն վրայ կը գլտորի։ Չսպուած է ան։ Երկու անգամ ինք իր վրայ կը գառնայ ու կը տապտանի։ «Բունթէրիլլօ»ն իր գաշունիկով կը լմնցնէ ցուլին գործը։

Երկարատեւ «օլէ՛»ներ կը փառաբանեն յաղթականը։ Օրհասական զոհերը կարմիր հետքեր կը ձգեն իրենց արիւնով։

— Աղուեցա՛ք, Տիկի՛ն, հարցուց Սէրվէն, մանկամարդ կնոջ այնքան ճօտեցած որ կարծես դաղանիք մը կը հաղորդէր անոր։

— Հապա։ Զարմանալի՛ բան։

— Այս տեսարանը մանաւանդ անզգայութիւն մը առաջ կը բերէ։ Տեսարանին գեղեցկութիւնը մոռցնել կուտայ անոր ազդած տոկումը։

Էթիէն կը զարմանայ որ ղգայուն կին մը հաճոյք կը զգայ այդ սպանդէն։ Կարեկցութիւն ու զարշանք կը զգայ։ Պերճախօսօրէն կը պարսաւէ ցլամարտերու արիւնոտ մոլեգնութիւնը։

— Տիկին Վէրնէյէր քեզի աւելի արհամարհոտ է, կ'ըսէ Սէմլէն կնամեծարութեամբ։

Կատարելով ու աչքերը կլորցնելով, Սէմլէն շատ մօտէն կը դիտէ Նիքօլը։

— Որովհետեւ աւելի անպատեհ է, կը պատասխանէ Էթիէն։ Բայց պրտւ կը դնեմ որ անոնց կը քաշէ ա՛լ։ Սիրելի քարեկամուհիս, այս պեղեցիկ տեսարանին վերջաբանին չպատասխանէք. արդէն կրկնութիւն պիտի ըլլայ։

Նիքօլ չի պնդեր որ հոն մնայ։ Կը զուշակէ որ Էթիէն ինքզինքը զբաղած կը զգայ, տեսնելով որ Սէմլէն անհաճոյ չհանգրգռութիւն կը ցոյց կուտայ։ Սիրեցեալին հանդիսատին համար կ'արժէ որ զոհողութիւն մը ընէ մանկամարտ կինը։

— Ինչպէս որ կ'ուզէք, կ'ըսէ Նիքօլ։

— Ինչ, կը մնա՞ք, կը յարէ Սէմլէն։

— Այո՛, ցտեսութիւն, սիրելի քարեկամ։

— Ըսէք, նայինք, ո՞ւր պիտի տեսնենք զիրար։ Պէտք է միասին ճաշել։ Մեր տո՞ւնը պիտի գաք։

Էթիէն տարտամ խոստում մը կ'ընէ, ու Նիքօլը կը տանի։

Փողոցին մէջ, մանկամարտ կինը նայուածք մը կը յառէ Էթիէնի վրայ, ու այս վերջինը կը զգայ այդ նայուածքին բռնակալական համակերպութիւնը։

— Բռնաւորի՞ տեղ կը դնես զիս։

— Այո՛։

— Քէն կը պահա՞ս ինծի դէմ։

— Ո՛չ։

— Ստուգիւ, թանձրամիտ մարդ մըն եմ, կը յարէ Էթիէն, ուսերը ցնցելով։ Ի՞նչ ընեմ, չեմ կրնար համոզուիլ որ երբեք մարդիկ այդպէս նայելէն քեզի։

— Սիրո՞ւն կը գտնեն զիս։

— Այդ բառը թոյլ է։

— Ալ՛ւոր բանը։

— Շատ ալւոր կիներ կան, որոնց երեսը առանկ չեն նայիր։ Դէմքին վրայ այնպիսի ճառագայթում մը ունիս... որ աչքերդ ալ կը վառէ։ Տարիտանեն-չիկ կնոջ մը նայուածքը ունիս։

— Ցանկացածդ որո՞ւնն է, կը յարէ փաղաքուշ ձայնով մը։ Քու նայուածքիդ տակ կը վհատիմ։ Այն առեն, կ՛ուզեմ ազատակիլ որ քեզ կը սիրեմ, բայց լուկ կ՛արտայայտեմ գայն։

Ցուզուած, էթիէնն կը դիտէ Նիքօլի թարմ դէմքը, ալեծ գոյնով քանօթիկ դիմարկին տակ։ Որքա՜ն երիտասարդ է այդ բոլոր գոյն թագիօր զգեստին տակ։ Քառան տարեկանէն աւելի չերեւար, ու էթիէնի տարիքը կը չեշտէ։ Կրնայ Նիքօլի հայրը ըլլալ։ Երկուքին միջեւ գտնուած տասնըւեթը տարուան տարբերութիւնը պիտի չեշտուէր։ Ու էթիէնն կը խորհի.

«Երբ ես ծերանամ, ան իր գեղեցիկ հասունութեան մէջ պիտի գտնուի, ու աչքն օր գայն կտրանցընելու վախը պիտի ունենամ։ Ինչ գօրաւոր պարտականութիւններ ունենալու է անոր իմ քովէս հեռանալ»։

Էթիէն մաղթեց որ Նիքօլ զաւակ ունենայ։ Պիտի դիեցնէր գայն, ու էրիկ մարդոց տենչանքը պիտի չպիտի համարձակէր ծանրանալ Նիքօլի վրայ։ Ու էթիէն պիտի ազատէր հիմա կրած չարչարանքէն։

Սէրէն մղուած, մաղթանք մը կը բանաձեւէր, ու այդ մաղթանքը չպիտի փոխէր, եթէ գայն արհամարհէր իսկ։ Ու վայրագ եսասիրութիւնը քամահրեց։

Այդ պահուն, մանկամարդ կինը էթիէնի դարձուց ալւոր աչքերը, ու հարցուց.

— Ինչո՞ւ մանուշակ չես գրեր, հարցուց էթիէն։

— Նորաձեւութիւն չէ, սիրելիս, պատասխանեց Նիքօլ։

ԼԳ

Ամիս մը անցաւ չուտով։ Էթիէնի աշխատանքը չէր յառաջանար բնաւ։ Պայծառ օրին չնորհիւ, գեղեցիկ պատկեր կը կատարէին։

Նախ՝ վիմուտ Սիէրրա ել Կուատարրամայի մէջ հիացան էքսուրիալի խստամբեր մեծութեան վրայ, որ վեհապանծ երեւոյթ մը կը պարզէ իր ճակատով ու լայն տուներով։ Իակ իր մերկ պատերով ու նեղ պատուհաններով բանտի մը երեւոյթը ունի։ Արքայական որորդութեան ժամադրավայրը Բրատոյի մէջ տեսան վէլասքուէզի ու Կօեայի որմանկարները։ Ցաւնտ դուքսին պալատը, որ կղերանոցի վերածուած է, Շամարթէն գլուխին միակ հետաքրքրաշարժ վայրն է։

Երբ չրջականերուն մէջ իրենց անծանօթ տեղ չի ճնաց այլեւս, կառքով պտըտեցան Բարտոյի անտառին մէջ, նոր արթնցած խոզկաղինի ծառերուն տակ։

Ցետոյ ան ուշավաճառի մը խանութը նստան, ուր թանձր չոքոլան, գարեճենիկով բուրուճնաւէտ, փոքր գաւաթներով կը մեծարուի։ Էթիէն անէծք կը կարդար այն պարտաւորութեանդ, որուն բարիզ կը կանչէին գինքը։ Ան կը բաղձար ապրիլ երկար ատեն ճնալ առանձնութեան մէջ։ Մխքը գրած ըլլալով որ Նիքօլի պատիւը չպիտի վտանգէր, ու մանկամարդ կինը պիտի հաճոզէր ամուսնանալու իր հետ։ Էթիէն որոշած էր միատին չընակիլ մխեւնոյն յարկին տակ։ Ցաւով տուած էր այդ որոշումը, պայմանով որ մէկ ամիս ճնար Բարիզի մէջ։ Ամրան եղանակին համար, գեղջկական տուն մը պիտի վարձէր Շանթիյեի մէջ։ Իակ ձմեռը գեղեցիկ ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէին կամ հարաւի մէջ պիտի բնակէին։

Էթիէն ժպտեցաւ այդ ծրագիրներուն համակ, որոնք ցոյց կուտային թէ առանց իրենց, ոչ մէկ բան գոյութիւն ունի Նիքօլի համար։

Ցաճա , մանկամարդ կնոջ երեւակայութիւնը շատ հեռաւոր ապագայի մը մէջ էթիէնի հետ կը տեսնէր ինքզինքը: Ան տակն էթիէն չէր ուզեր իրեն հետեւիլ, ծերութենէ ու հիւանդութենէ վախնալով, որոնք անկուռմի կ'առաջնորդեն: Ճաշարաւտրանին մէջ էթիէն փոխած է իր սեղանը, հոն նստած ձեր մարդու մը տեսարանը չտարփելու համար աչքերուն առջեւ: Ան չէր ուզեր խորհիլ թէ օրին մէկը, սա մեւիթային նման, վարձկան խնամքներու առարկայ պիտի ըլլայ, քանի որ ծերերը կզգիտցած կ'ապրին, ու երեւոյթները չեն փափաքիր շփում ունենալ առնոց հետ, վախնալով որ իրենց կենսունակ ուժերը կը կորանցնեն:

— Սա քարի ծերուկը երջանիկ կ'երեւայ, պիտեր տուաւ Նիքօլ: Տե՛ս, ի՛նչպէս կը ճաշակէ սա ոսկեզօծ գինին, ումպ ումպ խմելով:

— Նախընտրելի է մահը, ազատակեց էթիէն:

Նիքօլ ուսերը ցնցեց սիրուն շարժումով մը, ու օրոտպնդելու համար էթիէնը, ոգեկոչեց այն հեռաւոր ժամանակը, երբ իր գունաթափ մազերէն չպիտի հասկցուէր որ ինք Նիքօլ թո՞ւխ թէ խարտեաշ եղած էր:

Ուրեմն ինչո՞ւ կը մերժէր ամուսնանալ էթիէնի հետ:

Անշուշտ, էթիէն իրաւունք չունէր տարակուսելու Նիքօլի մասին: Մտերմական ամէն պահ կը զօրացնէր իրենց սէրը: Նիքօլ իսկապէս այն կինն էր, որ կը բաղձար տեսնել էթիէն: Աւելի իրը չպիտի դառնար եթէ երբեք իրմէ զատ ուրիշի մը հետ ալ յարաբերութիւն հաստատած չըլլար: Թերեւս, նուազ պիտի գնահատէր զայն: Ինչո՞ւ էթիէն թուռնաւորէր մանկամարդ կնոջ երջանկութիւնը:

— Կրնայինք շատ երջանիկ ըլլալ, բաւ Նիքօլ

հառաչափին, երբ էթիէն անցևարին վրայ անդրադարձաւ...։

— Եթէ քու ամուսինդ ըլլայի, խոհական պիտի դառնայի, կրկնեց էթիէն։

— Անշուշտ, նուազ ախրահար, պատասխանեց Նիքօլ։ Եթէ կ'ուզես, այդ մասին պիտի խօսինք դարձեալ։

Մէկ քանի օր յետոյ, դարձեալ խօսելու առիթ վրայ։ Զայն մը կը հրամայէր օրինականացնել իրենց միութիւնը։

ԼԴ

Իրիկուն մը օթէլ դարձին, անոնց խմաց տուին թէ առտուն իր ամուսնին հետ հասած ուղեւոր կին մը անուններին առած էր տեսրակին մէջէն, խնդրելով որ իրենց վերադարձը ծանուցուի։ Զևոք մը երկու անուն ստորագրած էր. Ֆլօտ Հանէն, Տիկին Ֆիէլտ։ Նիքօլ զարմանքով խորհեցաւ որ դիպուածը իրարու միացուցած էր այդ թափառիկ զոյգերը, իրարու այնքան նման ու իրարմէ այնքան տարբեր։

Երկու կիները սենեակին մէջ վակուելով երկար խօսակցութիւն մը ունեցան մինչեւ առտու։ Սակայն սենեակին մէջ, ուր Ֆ. Հ. ակզնատառերով արկղ մը կայ, բօթի-սիկառ մը և փողկապ մը կը տեսնուին չըմինէին վրայ։ Նիքօլ անհամբերութիւն կը զգայ, ճանչնալու համար այն անձը, որուն ճակատագիրը այնքան սերտիւ կապուած է իր մօր ճակատագրին հետ։

Ամուսնանալու խորհուրդ տալէ յետոյ իր աղջկան, անկարիդօրէն կը պատմէ իրենց ուղեւորութիւնը։ Ամէնէն մեկուսացած ծնողքներն իսկ անձնական հանգրուանն մը կը զգան, երբ ապահով վիճակի մէջ առանձին իրենց զաւակները։

Երկու սիրահարները չեն յափրացած քանի մը ամսուան մտերմական կեանքէ մը յետոյ։ Էմիլի մէջ բնակելէ ետք, ուրիշ կը պատուն, Սապին ա՛լ աւելի սիրահարուած է իր Քրոջին։

— Ինչ մը եղեր պիտի ուտենաս զայն։ Միսաին պիտի ճաշինք, ոչնակէս չէ՞։ Դիւթիչ մարդ մըն է։ Հաճոյակատար եղիր, բայց ոչ շատ։ Գովեստներէն կ'ազդուի, մանաւանդ ազատ կիներու գովեստներէն։

— Ինչ վախնալիք բան մը չունիս։

— Ո՛վ գիտէ, բաւ Սապին, թէև իր ազդեցութեան վրայ չէր տարակուսած։

— Սպասով եղիր, բաւ պահպանուած եմ։

— Ա՜հ, էթիէն նախանձո՞տ է, հարցուց մայրը հաճակրաւ ժպտելով։ Այդ տատապանքը կը զգա՞յ մինչ։

Ու յարեց.

— Շիտակը, կը մեղքնամ գինքը։

— Ի՞նչպէս առանց պիտի անցնիս, հարցուց Նիքօլ։

— Ամառը Ջուխյերիոյ մէջ, Լուչէրնա քաղաքը պիտի երթանք, ուր Քլօտ երկու դիմանկարներ պիտի պատրաստէ։ Քեզի ըսի՞ որ Ուիլեէմ կը հաւանի ամուսնալուծումի կնքելու։ Կը նախընտրեմ չվերամուսնանալ. այսպէս երջանիկ եմ։

— Բայց յետո՞յ...։

— Տասը տարիէն, պատաւ կին մը պիտի ըլլամ, ու Քլօտ պիտի մեղադրէ որ գինքը շղթայած եմ։ Պէտք չէ որ այդ վատութիւնը գործեմ։

— Եթէ ըսածդ պէս է, ընտանեսէր մարդ մը ինչո՞ւ զղջայ, ամուսնացած ըլլալուն համար։

— Մեր միութիւնը անկատար պիտի ըլլար, բաւ Սապին ակնարկէն։ Ան կը սիրէ տղաքը, մինչ ես չեմ կրնար զաւակ ունենալ։

— Ինչ կ'ըսես, հաւատաց Նիքօլ, այդ տարիքին մէջ...։

— Չես հասկնար։ Պատճառը ատ չէ, խոստովանեցաւ մայրը վշտագին։ Քեզ աշխարհ բերելով, սեր բընդագործելու կարողութիւնս կորսնցուցած եմ։

Այդ յայտնութիւնը ատ մեղադրանքէն նուազ վիշտ պատճառեց.

— Քու ծննդիդ չատ առաջ նուազ ինծի։

— Ինչո՞ւ մայրիկ։

Այո՛, խեղճ մայր, որ զաւկին հոգիը միայն ունեցած է, և չատ աշ գիտցած է զաւկին պարգեւած ուրախութիւնները։

— Գէթ դուն մայր պիտի ըլլաս։ Կը նախանձիմ քու վրադ. ամենէն գեղեցիկ սէրը՝ ստեղծագործող սէրն է։

Պահ մը լուռ մնալէ յետոյ, Սապին յարեց.

— Քու պզտիկդ էթիէնի պիտի նմանի. չատ պիտի սիրես զայն։

— Պիտի ընդունի՞ս զայն, հարցուց Նիքոլ։

— Պիտի չանամ։

Ու Նիքոլ կը խորհէր.

«Պիտի մերժես այդ անմեղ էակը, քեզ մեծ մայրիկ ընելուն համար։ Իր ծննդեան օրը տօնական օր մը չպիտի ըլլայ քեզի համար։ Եթէ քու աղջիկդ բախտաւոր օրօրոցի մը վրայ ծռի, հիւանդութեան մը պատճառով, դուն մասնակից չպիտի ըլլաս անոր անձկութեան»։

Ու մանկամարդ կինը զգայ թէ իրարմէ ո՛րքան հեռու են մայրը և ինքը, թէ արհնակցական կապը ո՛րքան թոյլ է, եթէ երբեք գորովը ու շահագրգռութիւնը չեն ամրապնդեր զայն։ Սակայն, քրոջական արտով մը մեղքցաւ պատասխանուած սիրոյ մը հետեւանքին։

Սապին իր հոգին կը ցոլացնէ գեղեցիկ ու ախուր դէմքին վրայ, ուր տառապանքը դրոշմուած է։

Անիկա գիտակցութիւնը ունի թէ իր անձնուրացութիւնը խաբկանք մըն է, բայց զոհողութեան ազնուութիւնը կը գինովցնէ զինքը: Անոր բավանդակ մեծութիւնը կըզգայէ ու խզումի մը անգթութիւնը կը նախատեսէ, որ աւելի ողբալի պիտի ըլայ Քլօտի կարեկցութեան պատճառով: Սապին պիտի ճանչնայ իր մրցակցուհին, երբ ականատես ըլայ անոր հովուերգութեան: Ու պիտի կրնայ Քլօտի բաժակցութեան չեչտով մը.

«Մա՛նչա, դէպ ի նոր ճակատագիրդ դիմէ՛»:

Իր կնոջական կեանքը վերջ գտած պիտի ըլայ:

— Հէ՛գ մայրիկ, կրկնեց Նիքօլ:

— Բէ՛հ, ձեացեալ կեանքս կը վայելեմ, ու հապա՛ որ կ'ըմբռշխնեմ զայն, յարեց Սապին արհամարհ:

Դուռը կը զարնէին: Սապին զուարթօրէն ըսաւ.

— Ներս մտէ՛ք:

Նուրբ սիլուէթ մը երեւցաւ դրան բացուածքին մէջ. լերկ դէմքով, սուր նայուածքով ու չափազանց կապոյն մազերով մարդ մըն էր:

Անսեթեւեթ հագուած, քիչ մը խրոխտ, արհամարհոտ ժպիտ մը շրթունքներուն անկիւնը, երիտասարդ արուեստագէտը իր յայտ կը բերէր անհատականութիւն մը:

— Քլօտ, ձեզի կը ներկայացնեմ աղջիկս, այո՛, իմ աղջիկս:

Նկարիչ Հանէն կրցաւ արտաքին մեծարանք մը բռնել: Նիքօլ ա՛լ աւելի համակրեցաւ, երբ ան յայտարարեց.

— Քիչ մը առաջ խօսակցեցայ նշանաւոր մարդուն հետ: Էթիէն հաճեցաւ յիշել իմ նկարներս, ու այնքան սիրալիր չեչտով մը որ իրմէ խնդրեցի մեզի հետ ճաշել: Աւտր համար ինծի դէմ չէք ներշնար, այնպէս չէ՞:

— Անշուշտ, ո՛չ, պոչնց Սապին ձիծաղելով: Արդէն իսկ հրաւիրած եմ այս աղջիկը:

ԼԵ

Էթիէն կ'ուզէր Թօլէտօ քաղաքը տեսնել դարձեալ, բարիզ վերադառնալէ առաջ, ուր պիտի երթար նոր վէպի մը հրատարակութեան, ինչպէս նաեւ այն անհամբերութեան պատճառով, զոր կը զգար, Նիքօլի հետ ամուսնանալու համար:

Զօրքը միասին կատարեցին այդ ուղեւորութիւնը: Քօնքարթիւմանին մէջ, Հանէնի քով նստած, Նիքօլ կը ձիծաղէր ու կը շաղակրատէ: Անոնց դիմաց նստած Սապին ու Էթիէն երէց գոյգի մը երեւոյթը ունէին:

Կայարանին մէջ, կը մերժեն ուղեցոյցներու ռաջարկները, առաջնորդելու համար զիրենք, ու կառքով կ'ուղղուին դէպ ի քաղաքին մուտքը:

Կրանիթէ բլուրը, Թերակղզիի պէս կտրատուած է Թահէի հեղեղատով, ու կը գոռայ կանաչորակ ջուրերով գետը: Հոն, այդ բլուրին վրայ, գոթական ու մաւրիտանական ամրութիւններով շրջափակուած Թօլէտօ քաղաքը կ'ներեայ, ու իր ճարտարապետութեամբ, նախկին փառքը կը պարտադրէ տպաւորիչ կերպով:

Գետին վրայ չինուած Ալքանթարայի կամուրջը անցնելէ յետոյ, երեք տուներ կը պաշտպանեն քաղաքը: Հոն կանգ կ'առնեն, Բուէրթա տէլ Սօլի քանդակները դիտելու և հիանալու համար Թոլէտոյի լեռներուն վրայ, ուր երկար ապառաժներու վերեւ աստղանման շարուած են ձիթաստանները պարտէզները:

Վիզակրայի դրան վրայ, Շարլ Ե.ի կայսերական Արծիւը կը տարածէ իր թեւերը, ու արմատորշի մը մէջ կանգնած Ս. Անթուանի արձանը կը պաշտպանէ քաղաքը, որու պաշտպան սուրբն է:

Էթիէն քանիցս Թօլէտօ այցելած ըլլալով, դիտէ անոր պատմութիւնը և աւանդութիւնները. մարդ հետաքրքիր գիւտեր կ'ընէ, Էթիէնի ընկերակցութեամբ:

Կառքէն վար կ'իջնեն, գոհունակութեան մէջ մտնելու համար, ու կը սկսին նկարագիրները պատմել։

Աւելի կամ նուազ վերաշինուած, այդ նկարագիրները այլազան ոճերով կառուցուած են, բայց իւրաքանչիւրը կը պահէ իր միջնադարեան դրոշմը։ Ու մարդուն միտքը կը տարուի դէպի այն հեռաւոր թուականը, երբ հուսատքը խորհրդանշող աղջկան կը խոնարհեցնէր բոլոր ճակատները։

Մենաստանութեան մէջ, ուր առնաձայնները կը հնչեն սալաքարերու վրայ, էթիէն ու Նիքօլ հաճոյքով դիտեցին հոն տիրող հանգստութիւնը, ու հետազօտիչ հանդարտամտութիւնը, և սպիտակ սիւներուն մէջէն վայրագաւխին անմշակ հողը։ Բայց գամբանի մը հոտը կուգայ հոնկէ, ու լռութիւնը կը ճնշէ։

— Կը մեղքնամ այն կեանքերը, որոնք ինքնամփոփ սահած են այս շրջափակին մէջ, դիտել տուաւ Սապին։

— Ողջ աղջ փակուած այդ մարդիկը երջանիկ ըլլալու էին, յարեց Նիքօլ։ Աշխարհէն հրաժարելով, իրենց հանդիստը կ'ապահովէին, հաւատալով որ յաւիտենական երանութեան կ'արժանանան։

— Կը նախընտրեմ կորնչելի երջանկութիւններով զոհանալ, դիտել տուաւ Սապին թեթեւօրէն։

— Իսկ դո՞ւն ի՞նչ կարծիք ունիս, անուշիկ Նիքօլ, մրմնջեց էթիէն, մանկամարդ կնոջ թեւը բռնելով։

— Ես պիտի բաղձայի զոհուիլ աստուածային սիրոյն, եթէ երբեք քու մէջդ չպաշտէի գերագոյն էակը, բաւ Նիքօլ։

— Ահա յայտարարութիւն մը որ նախանձոտ կը դարձնէ զիս, յարեց Քլօտ Հանէն։ Սապի՛ն, դուք այդպէ՞ս կը յարգէք զիս։

— Քեզ կը սիրեմ քու անձիդ համար իսկ, փըսփսաց տարփատենչիկ կինը, իր սիրահարին կառչելով։ Եթէ կեղծարար կամ մարդատեաց ըլլայիր, դարձեալ պիտի սիրէի քեզ։ Գո՞հ ես հիմա։

Ճլօտ ժպիտ մը արձակեց, որ շատ թեթեւ ծանծաղամտութիւն մը կը յայտնէր։

Աոջեւէն կը քալէին էթիէն ու Նիքօլ։

Էթիէն հառաչելով կ'ըսէր.

— Ես մարդ մըն եմ միայն, ու կ'ուզեմ լաւագոյնը ըլլալ, աւելի սրտազեղ դարձնելու համար, ո՛վ իմ ջերմեռանդուհիս։ Ի՞նչպէս ձեռք պիտի բերեմ այդ քաղցրութիւնը, որպէս զի զգամ թէ հոգւով ու մարմնով իմս ես։

— Միշտ երջանիկ ըլլալով։

— Երջանիկ եմ որքան կրնայ ըլլալ անկեալ հրեշտակ մը եղող ամէն արարած, պատասխանեց էթիէն։

Նիքօլ գոհացաւ այդ հաստատումով։ Ան գիտէր թէ երջանկութիւնը կատարեալ չէ մարդկային ամէն բաներու պէս, ու երբեմն միայն կը հասնի բացարձակին։

Էշերու խումբ մը կ'իջնէր փողոցէն վար։ Հանէն դիտեց որ այդ կենդանիները ծեր կ'երեւային իրենց արծաթագոյն մազերով։

Բաթխըրիի մը խանութին առջեւ, Սապին խոստովանեցաւ թէ անօթութենէ կը մեռնէր։ Ներս մբաւ, ու տուփ մը լեցնել տուին «ժանօնչիթաս»ով հռչակաւոր նշածաղ մը, որ փոքր խոզապուխտ ձեւը առնի։

Ճամբան, կը սկսի ուտել, ու Հանէն կատակի համար, օթէլէն հեռանալ կը ձեւացնէ, ուր ճաշը հկը սպասէ։

Ցերեկը պիտի այցելեն Ալքազար ու Մայր Եկեղեցի։ Ժամը հօթին, Մատրիտ պիտի վերադառնան։

Մանուածապատ փողոցներու բաւիղին մէջ, քիչ պատուհան ունեցող բարձր տուները և գամերու

զուարճանքով խաչար դռները բարբարիկ երեւոյթ մը կ՝ընծայեն քաղաքին։

— Ի՞նչ հակապրութիւն Սէվիլի հետ, դիտել տուաւ Ջլօտ։

— Արդարեւ, Սէվիլ ծիծաղկոտ քան մը ունի այս ամրոցին հետ բաղդատմամբ, որ կը յիշեցնէ այն ժամանակաշրջանը, ուր կիները զերի ու փակուած, արքունիքներու տուներին մէջ կ՝ապրէին։

— Այսօրուան չափ հաւատարի՞մ էին, հարցուց Ջլօտ։

— Նուազ փորձութեան ենթարկուած էին, պատասխանեց Էթիէն։

— Հաւատարմութիւն մը, որ պարագաներէն կախում ունի, ու ամուսնի մը անձնասիրութիւնը չի պգուեր, ըսաւ Սապին։ Բարեբախտաբար, կիները այսօր իրենց անձին տէրն են։

Ջլօտ հեգնօրէն ապրեցուց։

— Կիները կը շահին, երբ ինքնաբերաբար նահանջնարեն գերութիւնը։

— Ջեն ընտրեր, այլ միշտ կ՝ընդունին զայն, եթէ արուերնին կը պարտադրէ այդ բանը, մրմնջեց Նիքօլ։

Ը

Or. Տրևիզ Բրիևէ.

139, *Սեն-Ժազ փողոց, Բարիզ*

«Սիրելիս,

«Բարի լուր մը պիտի տամ։ Մեզի մեծ ուրախութիւն պատճառող յոյսի մը շնորհիւ հաւանեցայ Էթիէնի հետ ամուսնանալ։

«Ես կը բաղձայի ազատ մնութիւնը, որ ամուսնութեանէն առաջ կը նախընտրեմ, քանի որ երբ

կու կամքեր կը գայնատրել, առանց բռնադատելու զանոնք, բոլոր անտարակոյսներն բնդունելով հանդերձ։ Բայց չեմ ուզեր որ իմ գաւակս նեղուի այն գիրքին մէջ, որ բնկերային առաքելութիւնը կը համարուի տակաւին։

«Ասոր կ'ամուսնանամ։ Ուշ կամ կանուխ, պէտք է համակերպէի, որովհետև կը մաղթենք որ մեր միութիւնը տեւող չգնայ։

«Թէեւ կանխահաս, այս որոշումը գժտարին չէ թուիր ինծի. իմ պաշտօնիս վրայ շատ հպարտ եմ։ Երբ կը խորհիմ թէ քիչ առեղն իմ թեւերուս մէջ պիտի օրօրեմ տխեղծ պուպրիկ մը, որ իմ սիրելեաց պիտի նմանի, այն ատեն կը զգամ թէ իսկապէս ընտրեալ կին մըն եմ։ Իմ երջանկութիւնս կատարեալ է, քանի որ ուրիշ մը կը բաժնէ զայն։

«Էթիէն գուտ հայրական համակրութիւն մը ունի ինծի հանդէպ։ Այն տխուր պատահարը, որով իր առաջին կինը կորսնցուց, ա՛լ աւելի խոհեմ դարձուցած է զինքը։ Այն ատեն մխայն պիտի զգայ թէ կ'ապրի, երբ գահաժառանգը իր ճիչերով յայտնէ թէ աշխարհ եկած է։

«Քանի որ իմ սիրելիս մտահոգութեամբ պիտի չարչարուի, ես կը նախընտրեմ այդ հոգը քան թէ նախանձի արհաւիրքը։

«Կը հասկնա՞ս, Նիզ։ Դուն որ զիս կը ճանչնաս ու կին ես, կը հասկնա՞ս թէ սէրը կը վերանորոգուի, բոլոր միջակ յիշատակները բնաջինջ ընելու առթիճան։

«Դուն բաւը չէ բնաջինջ ընելը, որովհետև այդ յիշատակները երբեմն միտքս կ'իյնան, ուրիշի մը համեմ զրուցուած հին պատմութիւններու պէս։ Մինչ Էթիէն կ'երեւակայէ որ Մարքի վրայ կը խորհիմ, ես ոչ երախտագիտութիւն և ոչ ալ խորշէնք կը

գիտեմ Մարքի նկատմամբ, որ անցորդ մը մխայն ե-
ղած է, պարզապէս օտարական մէկը:

«Ախո՛ն, ամէն մեղք պէտք է իր քաւութիւնը
գտնէ: Կեանքի գրքին մէջ բան մը չի ջնջուիր: Ու-
ոտ պիտի ջանամ սիրելիս թեթեւ ընծայել այդ անց-
եալը, որ վիշտ կը պատճառէ անոր:

«Քանի որ մեր երազած ընտանիքը ստեղծուած է
այնքան ցաւագին նեղութիւններէ յետոյ, պէտք է
որ մեր երջանկութիւնը տեւեր չունենայ: Միտս
պարտէզի մը պիտի վերածեմ, ուր էթիէն պիտի կըր-
նայ պտտիլ առանց կասկածի: Հոն, ամէն օր բնա-
ջինջ կ'ընեմ ինչ որ անհաճոյ կը թուի անոր: Էթիէն
պիտի հատատէ այն ծաղիկները, որոնք իր կոպմէ
ցանուած են: Սիրելի Նիզա, կը խոստովանիմ թէ
այդ հրաժարումը դժուար կը թուի ինծի, բայց այդ
քանին չնորհիւ մեր միջև պիտի տիրէ քաղցր
ներդաշնակութիւն մը: Թարձեալ փոխուած պիտի
գտնես զիս. կը ձգեմ որ մազերս երկարին: Էթիէն
այդպէս կը նախընտրէ, ան ինչ որ էական է:

«Ուրիշ գիջում մը: Առժամապար կը հրաժարիմ
կառք մը ունենալու անուրջէս: Էթիէն հատատած է.
«Քու օմօդ պիտի ունենաս, պզտիկը ծնելէ յետոյ,
բայց չօֆէօր մը պիտի վարձեմ»: Միշտ նախանձոտ,
իմ սիրական բանաստուս կ'ուզէ որ անհամբոյր պահա-
պան մը գտնուի իմ վրաս: Զղոզքեցայ. անոր ամէն
մէկ որոշումը յաւէ է, ու ինծի քաղցր կը թուի սիր-
ուած էակի մը կոպմէ ճնշում կրել, երբ իր բռնաւո-
րութեամբ խոր սէր մը կ'արտայայտէ: Իմ ամուսնա-
կան նշանաբանս է. «Կը հրաժարիմ, սիրելի յաւ ա-
րելու համար»: Վստահեմ որ բոլոր կիներուն համար
ալ սա է երջանկութեան բանաձեւը»:

Վ Ե Ր Ջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԱՄԱՏՈՒՆԻՔ

Printed in Turkey

Ղ.Տ.Ա.

ՆՈՐ ԴԱՐ վաստեւաշարի հրատարակած «Կրաց-խէղա» եւ «Սիրահարի մը Դառերը» տարեւորեալ կը գտնուին միշտ մեծամասնակ եւ փոքրամասնակ վաճառատեղիներու:

Գիմել հետեւեալ հասցէին՝

ԿՈՊԵՈՆԻԿ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Գալաթիա, Պիլար փողոց, թիւ 10

Տպարան ԿԻՒԹԷՄՊԻՐԿ

Ամերիկայի միակ ներկայացուցիչն է

ՋԱՐԵՀ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

83 Lexington Ave. N. York clty (U. S. A.)

Պատուիր տակ է նուեր Լարնարթիւն ՌԱՅԱՎԱՀԱՐ

ԳԻՆ 60 ՂՐՇ.

Ա II
59713

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.
220059713